

**Univerzita Karlova v Praze
Pedagogická fakulta
Katedra občanské výchovy a filozofie**

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Zahradní město Barrandov

Vznik a vývoj pražské čtvrti v meziválečném období

Autor:	Iveta Hamouzová
Vedoucí DP:	Doc. PhDr. Jan Županič, Ph.D.
Rok dokončení:	2008

Poděkování

Prohlášení

Prohlašuji, že diplomovou práci na téma „Zahradní město Barrandov“ jsem vypracovala samostatně s použitím pramenů, materiálů a informací uvedených v seznamu použité literatury.

V Praze dne 17. listopadu 2008.

Haumová

Poděkování

Děkuji doc. PhDr. Janu Županičovi, Ph.D. za inspirativní konzultace a odborné vedení při zpracovávání práce. Dále děkuji panu Janu Peštálovi za poskytnutí dobových materiálů, fotografií a cenných informací, Ing. Arch. Danielu Němečkovi za odborné rady a připomínky, Ing. Evženu Kalinovi rovněž za půjčení materiálů a fotografií a prof. Ing. Arch. Vladimíru Šlapetovi, DrSc. za poskytování informací o studijních materiálech.

Úvod	5
1. Vhled do situace meziválečného urbanistického plánování	7
2. Zahradní město.....	11
2.1 Lokalita na Habrové	12
2.2 Název čtvrti	16
3. Zdroje inspirace k výstavbě nového zahradního města.....	17
3.1 Ingleside	17
3.2 Cliff House	19
4. Plán výstavby zahradního města Barrandov.....	21
4.1 Cíle mladého podnikatele.....	21
4.2 Etapové rozvržení plánu.....	22
4.3 Architektonický styl budoucího zahradního města	25
5. Česká meziválečná architektura	26
5.1 Purismus a Puristická čtyřka	30
5.2 Funkcionalismus.....	31
6. Realizace projektu zahradního města Barrandov	37
6.1 Zahájení stavebních prací.....	37
6.2 Budování inženýrských sítí	39
6.3 Volba materiálu	40
6.4 První změny plánů.....	41
6.5 Styl a pravidla výstavby	43
7. Počátky výstavby prvních obytných objektů.....	45
7.1 První etapa.....	46
7.2 Druhá etapa.....	50
7.3 Třetí etapa.....	54
7.4 Čtvrtá etapa.....	57
8. Zahradní vyhlídková restaurace Terasy	58
8. 1 Výstavba areálu	59
8. 2 Slavností otevření Teras	61
8. 3 Trilobit bar.....	63
9. Plavecký stadion	64
10. Sportovní sdružení pod Barrandovem	67
11. Ateliéry Barrandov.....	68
11. 1 První filmové ateliéry a počátky českého filmu	68

11.2 Filmová akciová společnost A-B	71
11.3 Výstavba nových ateliérů na Barrandově.....	73
11.4 Zprovoznění filmových ateliérů	78
Závěr	80
RESUME	83
SUMMARY	84
PRAMENY A LITERATURA	85
PŘÍLOHY.....	91

Úvod

Zahradní čtvrť Barrandov, která od svých začátků poutala vždy svou polohou a atmosférou zájem velkého množství lidí, se rozkládá na skále nad levým břehem řeky Vltavy, jejíž území náleží městské části Praha 5 v katastrálním území Hlubočepy.

Barrandov, který je dodnes pro většinu lidí synonymem českého filmu, je však také nerozlučně spjat se jmény bratrů Václava Maria a Miloše Havlových. Oba bratři navázali na podnikatelské aktivity svého otce, stavebního inženýra Václava Havla, stavitele první železobetonové stavby v Praze - paláce Lucerna a zakladatele společnosti Lucernafilm, a každý z nich zanechal na Barrandově nesmazatelné stopy.

Největší zásluhy zde měl Havlův prvorozený syn Václav Maria Josef Jan E. Havel, který v roce 1923 ukončil studia na c. k. České vysoké škole technické, obor stavební inženýrství, byl již během studií velmi aktivním v řadě studentských organizací. V letech 1918 až 1920 byl prvním předsedou Svazu československého studentstva a od roku 1920 do roku 1925 pak předsedou Obrodného hnutí československé mládeže, které zvláště jeho zásluhou vystavělo například studentské koleje na Letné či dívčí kolej Budeč. Havel byl zároveň v roce 1921 u založení československé Ymcy a po celou dobu jejího trvání zůstal jejím aktivním členem. Po studiích byl v roce 1923 přizván do Velké československé zednářské lóže a o dva roky později se stal členem odnože mezinárodního Rotary clubu, Rotary clubu Praha. Na přelomu let 1923 až 1924 absolvoval Havel jako mladý stavební inženýr cestu po Spojených státech amerických, kde se seznamoval s místním stavebním podnikáním a s moderními stavebními postoji a technikami. Po návratu do Československa hodlal některé nově nabyté zkušenosti uskutečnit i zde, a tak v druhé polovině dvacátých let začal s odvážnou realizací urbanistického projektu zahradní čtvrti na Barrandově jedinečné svou vyhlídkovou polohou.

Cílem práce, která je zasazena do dobového kontextu, je především zachytit a popsat původní plán autora, stavitele a zároveň investora zahradní čtvrti mladého stavebního inženýra Václava Maria Havla, ale také sledovat a zaznamenat veškeré události související s následnou realizací plánu a první léta fungování zahradní čtvrti v období do druhé světové války. Myšlenka stavět rozsáhlé město na skále byla pro mnohé od počátku kvůli vyšším finančním vkladům zcela nepochopitelná a vzhledem k náročnosti terénu i v podstatě nemožná. Práce tak má zároveň poukázat

na nejednoduché podnikatelské začátky mladého stavitele a demonstrovat jeho neuvěřitelnou odhodlanost a úsilí svůj sen v podobě zahradního města na Barrandově realizovat. V práci se mimo jiné věnuji i vzhledu do meziválečného urbanistického plánování, stylu architektonické výstavby a počátkům českého filmu, který souvisí s výstavbou proslulých barrandovských ateliérů.

Podklady, materiály a informace pro vyhotovení práce jsem získávala především z pamětí Václava Maria Havla shrnutých v knize s názvem Mé vzpomínky a z výpovědí pamětníků. Dále pak z primárních pramenů v podobě podrobných projektů budov, dobových letáků, reklamních brožur vydávaných Obchodní kanceláří Barrandova, fotografií a dobových periodik. Pomocí mi byly i mnohé sekundární prameny zabývající se meziválečnou architekturou a stavitelstvím vůbec a také připomínky odborníků architektů.

1. Vhled do situace meziválečného urbanistického plánování

Poslední dvě století, devatenácté a dvacáté, zůstávají mimo jiné synonymem pro celosvětově bouřlivě probíhající společenské a hospodářské změny, které vedly nejen k rozšiřování měst a regionálních aglomerací, ale především k jejich neustálému růstu. Mnohá světová metropole vlivem postupného vzrůstu obyvatelstva překročila na začátku dvacátého století milion obyvatel, a tím vznikl nový fenomén, fenomén velkoměsta. Ten však s sebou přinesl nejprve chaos a zmatek, jelikož s velkoměstem nebyly dosud žádné zkušenosti a téměř každé město na světě na změnu nebylo stavebně ani urbanisticky připraveno. Později pak velkoměstu přibyla další komplikace, a to vylidňování městských center a přesun obyvatel na předměstí.

Vznik velkoměsta s sebou postupně nesl nutnost moderního urbanistického plánování. Jeho počátky se datují na začátek minulého století, kdy se začalo pozvolna uplatňovat nové pojetí urbanistického plánu města, který se zabýval nejen technickými, ale i provozními, účelovými a estetickými aspekty. Na konci devatenáctého století se zpracovávaly spíše asanační plány¹ městských jader nebo regulační plány² jednotlivých nových předměstí. V těchto projektech se pak navrhovaly demolice, prorážení nových tříd a umístování reprezentačních budov.

I v dějinách města Prahy byla druhá polovina 19. století ve znamení prudké expanze, pokud jde o počet obyvatel i zastavěné teritorium. Byla to doba velké migrace a intenzivního rozvoje aglomerace³ vedoucí následně k proměnám tehdejší Prahy. Došlo k modernizaci a restrukturalizaci historického vnitřního města, které zaznamenalo nebyvalý stavební boom, a k rozrůstání věnce předměstských měst, které vnitřní Prahu obepínaly. Od šedesátých let předminulého století se budovala především nová divadla, muzea, reprezentační domy, školy, hotely, obchodní domy, spořitelny či továrny. Stavební rozvoj však nesouvisel jen s výstavbou jednotlivých objektů, ale také s rozvojem vodovodní, kanalizační, plynové a elektrické sítě a s

¹ Asanační plán - název pro podrobný územní plán řešící přestavbu, rekonstrukci a ozdravení sídelního útvaru, nejčastěji historického jádra města. Z hlediska památkové péče je asanační plán základem soustavné ochrany a obnovy historického urbanistického celku.

² Regulační plán - plán, který stanoví využití jednotlivých pozemků a určuje regulační prvky plošného a prostorového uspořádání. V případě, že pro řešené území není schválen územní plán obce, stanoví regulační plán hranice zastavitelného území a vyznačí se hranice současně zastavěného území obce.

³ Aglomerace - seskupení vzájemně blízkých sídel, kde jedno dominuje, tzn. město se svým okolím (předměstí, satelitní města).

rozvojem veřejné dopravy. Právě dopravní situace byla jedním z impulsů k tomu, že se začalo uvažovat o propojení pražské aglomerace, tedy o spojení vnitřní Prahy a předměstí do jednotného celku.

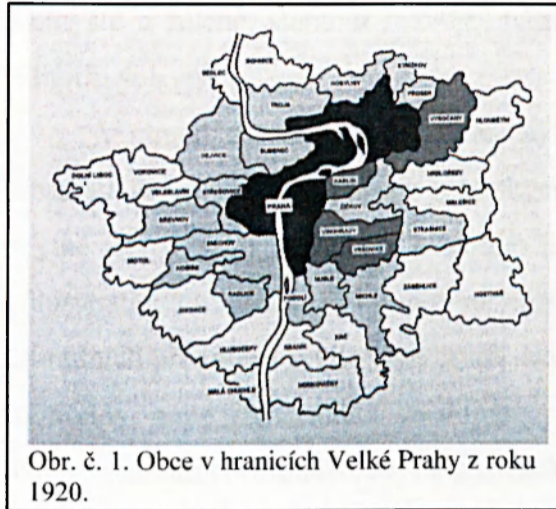
Jednání o vytvoření tzv. Velké Prahy probíhala již od osmdesátých let 19. století a během následujících třiceti let byla vypracována řada návrhů. „*Po vyhotovení definitivního návrhu spojovací smlouvy schválil ji obecní výbor na Žižkově dne 11. 11. 1910. Když návrh schválil na zasedání 6. 3. 1911 pražský sbor obecních starších, byla konečně uzavřena smlouva podepsána na Žižkově dne 31. 3. 1911 a v Praze pak 3. 6. 1911.*“⁴ Kvůli blokaci a následnému rozpuštění zemského sněmu a dalším politickým událostem vrcholících první světovou válkou byla předloha zákona a následné uzákonění odloženo, a vytvoření Velké Prahy se tak pozastavilo. Během války však spolu obce spojené na bázi smluv úzce spolupracovaly a hned po vzniku Československé republiky se na základě pražských i předměstských impulsů jednání o realizaci spojené Prahy opět obnovila. Záhy byl vypracován návrh zákona, který byl pak jako Zákon o sloučení obcí sousedních s Prahou, č. 114/1920 Sb. 6. února 1920 schválen a o necelé dva roky později, 1. ledna 1922, vstoupil v platnost.

Velká Praha, ke které bylo po uzákonění přidruženo sedmatřicet obcí, měla tehdy rozlohu 174 kilometrů čtverečních a 670 tisíc obyvatel. Do Prahy a především pražského předměstí se však stěhovaly za prací další tisíce lidí všech společenských vrstev a profesí. To společně s válečnou a poválečnou stagnací vyvolalo katastrofální absenci bytů a potřebu okamžité nové rozsáhlé výstavby.⁵ Československá vláda se snažila vytvořit pro rozvoj města vhodné předpoklady, a tak například Zákonem 100/1921 Sb. ze dne 11. března 1921 o stavebním ruchu byly zvýhodněné stavby domů s malými byty a nízkým nájemným. „*Tomu, kdo započne v roku 1921 stavbu provisorních budov obytných s malými byty, jichž trvání jest obmezeno nejvýše na dvacet let od doručení povolení stavebního (§ 47), může býti povoleno od státu 40 % stavebního nákladu; dokončí-li stavbu nejpozději do 1. listopadu 1921, zvýší se podpora státu na 60 % stavebního nákladu. Do stavebního*

⁴ Pešek, J. *Od aglomerace k velkoměstu*, s. 184.

⁵ „*Pozemky dosud nezastavěné nebo zastavěné, avšak k účelům obývacím nezužitkované, mohou po dobu nynější nouze o byty býti vyvlastněny pro stavbu obytných domů nebo pro stavbu budov určených pro veřejnou potřebu (zejména pro stavbu ústavů léčebných, pro hospodaření a zahrady jejich) a pro komunikace k tomu nutné*“ [online] In: Zákon 100/1921 Sb. ze dne 11. března 1921 o stavebním ruchu. Hlava první. Opatření stavenišť. § 1. Dostupné z: <http://www.portal.gov.cz/wps/WPS_PA_2001/jsp/download.jsp?l=100/1921&s=1 - 33k -> [cit. 1.7.2008].

*nákladu započítávají se jen taková vydání, jichž provisorní ráz staveb vyžaduje. Vláda se zmocňuje, aby stejnou podporu 60 % udělila velkým městským obcím na provisorní stavby a úpravy budov zahájené v roce 1919 a 1920.*⁶ Stejným zákonem

Obr. č. 1. Obce v hranicích Velké Prahy z roku 1920.

také vláda vypsala losovou půjčku ve výši jedné miliardy korun. V roce 1921 z ní bylo uvolněno 150 miliónů korun na obytné budovy pro státní zaměstnance. Bytové stavby postavené v letech 1921 až 1922 byly také osvobozeny na 20 let od daně třídní a činžovní. Vláda také po dobu účinnosti tohoto zákona omezila pravomoci Státní regulační komise, která nesměla

zasahovat do povolování staveb, a pozastavila působnost stavebních úřadů ve smyslu schvalování pozemků vhodných pro stavbu. Tento zákon krom mnoha výhod přinesl i řadu negativ. „*Stavby byly mnohdy podnikány v místech, kde nebylo ještě ani ulic, ani vodovodů a kanalizací...Praha se počala neorganicky rozrůstat do šířky. Na různých místech se počaly objevovat izolované bloky, jednotlivé rodinné domky. Stavělo se bez ladu a skladu.*“⁷ Města nezvládala v takovém stavebním nasazení provádět stavební dozory a ani řešit regulačně urbanistické plány. Čím dál častěji se také objevovala pozemková spekulace. Tento zákon krom malých úprav provedených v letech 1923 a 1924 zůstal v platnosti až do 7. dubna 1927.

Se vznikem Velké Prahy a všech ostatních výše zmíněných urbanizačních procesů způsobených nejen platností zákona z roku 1921 vznikla zároveň nutnost vypracovat celkový regulační plán města Prahy zahrnující však i jeho okolí, tedy dalších dvaasedmdesát obcí. Souvisejícím úkolem bylo také stanovit zákonné urbanistické směrnice platné pro celé území této pražské aglomerace. Ještě téhož roku, roku 1922, byla tedy ustanovena devítičlenná Státní regulační komise, podřízená ministerstvu veřejných prací, ve které vedle architektů-urbanistů zasedali také dopravní a stavební inženýři, zástupci města a průmyslových svazů a hygienik. „*Úkolem Státní regulační komise bylo vypracovat podrobný plán stavebního rozvoje*

⁶ Zákon 100/1921 Sb. ze dne 11. března 1921 o stavebním ruchu. Hlava sedmá. Finanční podpora staveb provisorních. § 41. [online] Dostupné z: http://www.portal.gov.cz/wps/WPS_PA_2001/jsp/download.jsp?l=100/1921&s=1-33k- [citováno 10.7.2008].

⁷ Havel, V. *Mé vzpomínky*, s. 270.

Prahy, a to z nejširšího hlediska hospodářského, sociálně-výchovného, hygienického a techniko-uměleckého."⁸ Komise měla určit a do plánu zakreslit zóny obytných a obchodních částí města, rozmístit důležité veřejné budovy, určit rámcové zóny průmyslu a zeleně, stanovit rozměry náměstí a ulic a navrhnout způsob zastavění jednotlivých čtvrtí.

V rámci zpracovávání plánu byly vypisovány také různé soutěže na urbanistická řešení jednotlivých městských sektorů. Tímto způsobem vznikly nové obytné čtvrti jako Bubeneč a především Dejvice⁹. Dále pak mohutné bloky ministerstev a univerzitních budov na nábřežích Starého a Nového Města či několik zahradních předměstí a vilových čtvrtí jako Ořechovka¹⁰, Spořilov¹¹ - projekt České spořitelny, nebo Hanspaulka se sídlištěm vzorových rodinných domků na Babě¹². Kromě oficiálních urbanistických projektů se ve dvacátých letech také předkládaly iniciativní návrhy jednotlivců a skupin. Jedním z nich byl i stavební inženýr s podnikatelskou tradicí svého otce Václav Maria Havel se svým návrhem zahradního města na levém břehu Vltavy u Zlíchova, v místech Na Habrové.

Celkový regulační plán Prahy a jejího zázemí byl dokončen na sklonku roku 1929. K jeho schválení však došlo až o deset let později, jelikož jeho zpracování bylo doprovázeno velkou dopravní soutěží s projektem metra a jinými dopravními a inženýrskými stavbami. Přípravovaná výstavba podzemní dráhy a další dopravní projekty se však v důsledku hospodářské krize a zhoršující se mezinárodní situace nepodařily uskutečnit. I tak se však Praha v meziválečném období zařadila mezi světová velkoměsta nejen s dobrou úrovní architektonické tvorby, ale i urbanistického plánování.

⁸ Švácha, R. *Od moderny k funkcionalismu*, s. 162.

⁹ Čtvrť Dejvice vznikla na bývalém vojenském cvičišti. To umožnilo realizovat tuto novou městskou čtvrť ve velkorysé koncepci, a to podle návrhu profesora A. Engla z roku 1922. Výstavba pak probíhala v následujících patnácti letech.

¹⁰ Ořechovka - jedna z prvních moderních zahradních čtvrtí provedených po první světové válce na podkladě zastavovacího plánu, jehož značnou část vypracoval architekt J. Vondrák. Jeho návrh získal první cenu v soutěži na zastavění Prahy v roce 1919.

¹¹ Spořilov - kolonie Spořilov vznikla v roce 1926 s cílem řešit poválečnou bytovou tíseň výstavbou typových rodinných domků. Hlavní snahou bylo dosáhnout krajní ekonomie jak v urbanistickém řešení, tak i v půdorysném řešení dispozice v podobě několika typů objektů. Autorem urbanistického řešení byl Josef Berek a autory projektů pak prof. Josef Bertl, Dr. Jaroslav Polívka a Dr. Vlastimil Brožek.

¹² Baba - čtvrť vznikla vlivem technických výstav o výstavbách zahradních měst (Stuttgart, Vídeň). Zastavovací plán pro toto území nad Dejvicemi provedl prof. P. Janák roku 1928. Při realizaci výstavby se pak spojil s předními českými architekty.

2. Zahradní město

Téma velkoměsta se v meziválečném období, kdy, jak již bylo zmíněno, nastal i největší rozmach urbanistické činnosti a řešení celkových plánů světových měst, stalo předmětem mnoha mezinárodních konferencí, výstav či teoretických úvah. Velkoměstem se tedy zabývaly jak architekti, kteří se zaměřovali především na umělecké utváření města, tak i urbanisté, stavitelé a dopravní inženýři, kteří naopak řešili jeho prostorové uspořádání. Cílem všech pak bylo navrhnout a uskutečnit projekt ideálních velkoměst. Vedle návrhů avantgardních skupin, které nabízely širokou škálu všemožných námětů na jejich proměnu - například lineárních měst s pravidelnými geometrickými půdorysy plné mrakodrapů - se poměrně často prosazovaly návrhy na výstavbu zahradních měst.

Myšlenka tohoto typu zástavby, která následně významně ovlivnila vývoj moderního urbanismu, vznikla již v druhé polovině 19. století, a to v důsledku rozrůstání měst. Tehdy totiž, podobně jako u nás na začátku dvacátých let, jakýkoli městský růst nebyl omezen, a tím docházelo k zastavování stále nových ploch, které vytvořily celkem neorganizované periferie. Znakem budoucích zahradních měst byla nízká zástavba využívající buď izolované, nebo řadové rodinné domy, které jsou obklopeny, ale i prostoupeny zahradami. Dalším důležitým znakem těchto zahradních měst pak bylo *„jejich obklopení zelenými pásy, jejichž smyslem je zlepšit životní podmínky obyvatel, poskytnout jim rekreační příležitosti a zároveň právě svou nedotknutelností (zelených pásů) zamezit nadměrnému plošnému rozrůstání města“*¹³. V meziválečné době již hlavním cílem nebylo zamezení rozrůstání města, ale především vytvoření kombinace města a venkova, kdy *„dojde ke sloučení všech výhod městského i venkovského bydlení a zároveň odstranění nevýhod obou těchto sídelních forem“*.¹⁴ Podle Ebenezera Howarda, autora myšlenky novodobého zahradního města, je v těchto typech měst krása přírody, čistoty vzduchu a vody spojena se společenskou příležitostí, dostatkem práce a možností podnikání.

Ve dvacátých a třicátých letech nastala celosvětová obliba ve výstavbě zahradních měst. Kromě Velké Británie se tato urbanistická koncepce prosadila v Austrálii, Spojených státech amerických, ale i v Československu. U nás tehdy, ve dvacátých letech, bylo cílem zahradních měst vytvořit soustavu zelení izolovaných malých „měst“, z nichž každé bude mít svůj charakteristický ráz. V Praze tak ve

¹³ Hráza, J. *Vývoj urbanismu II.*, s. 261.

¹⁴ Hráza, J. *Vývoj urbanismu II.*, s. 262.

dvacátých letech vyrostla vnitřně organizovaná zahradní města jako Ořechovka, Hanspaulka nebo Spořilov.

2.1 Lokalita na Habrové

Kopec nad Zlíchovem, kterému se říkalo „na Habrové“, dnes Barrandov, byl jedním z míst, které také ideálně odpovídalo požadavkům zahradního města. Byla to poměrně izolovaná část Velké Prahy plná zeleně a v podstatě jediné veliké a zcela nezastavěné území v Praze, které bylo v poměrně malé vzdálenosti od centra města, necelých sedm kilometrů, a které bylo schopné vytvořit samostatný osídlovací celek. Na první pohled se tento kamenitý vápencový hřeben s náhorní planinou a několika políčky přecházejících ve strmé stráně, které se na jedné straně svažovaly k Vltavě, na straně druhé do údolí Dalejského potoka, zdál k zastavění nevhodný. Právě poloha Habrové se ale záhy stala její předností. Byla zajímavá nejen co se týče výšky, tedy výhledu, ale i členitosti terénu a především světových stran. Habrová je nasměrovaná na jih a jihovýchod, leží tedy v závětrné poloze vůči městu Praze a zajišťuje slunce celý den.

Tyto pozemky si v roce 1925 vybralo konsorcium založené Čechoameričanem inženýrem Regenermlem a rozhodlo se je po vzoru amerických real estate¹⁵ zastavět vilami na klíč. Účast a realizace na tomto projektu byla díky inženýru Vopršalovi, který se s inženýrem Regenermlem znal, nabídnuta mladému nadějnému stavebnímu inženýrovi Václavu Marii Havlovi, s kterým se Vopršal o rok dříve seznámil ve Spojených státech a věděl, že se tam Havel o projekty real estate zajímal. Inženýr Havel téměř ihned nabídku přijal a slíbil zajištění úvěru a odkoupení pozemků. Konsorcium mělo připravit potřebné projekty, regulační návrh vypracoval inženýr architekt František Libra, a projednat s Obcí pražskou provedení veřejných investic.

Habrová, která byla v polovině dvacátých let již z velké části zarostlá a nacházel se zde jen strážný domek hlídače trati¹⁶, patřila původně rodině

Obr. č. 2 Václav Maria Havel.

¹⁵ Real estate – způsob stavebního podnikání.

¹⁶ Domek se nacházel v místech budoucí parcely domu Barrandovská č. 17.

Hergetových¹⁷. Ta ji na konci devatenáctého století jako bohaté naleziště vápence prodala Spojeným továrnám Prastav¹⁸. V polovině dvacátých let se však v lomech již nepracovalo, byly opuštěné, a Havlovi byla od Prastavu během poměrně krátké doby poskytnuta na tyto pozemky od silnice Hlubočepské po silnici Zbraslavskou opce. Přislíben mu byl rovněž úvěr u První občanské záložny v Praze II, se kterou dlouhodobě spolupracoval Havlův otec, rovněž stavební inženýr, autor a majitel Lucerny, Václav Havel.

Obec pražská, s níž konsorcium jednalo o veřejných investicích, neboli inženýrských stavbách¹⁹, však povolení regulace těchto pozemků zamítla. Důvodem byla nevýhodnost projektu především kvůli značné vzdálenosti a velkému nákladu s komunikačním napojením. Celkové náklady by se pak obvyklými investičními příspěvky vybíranými při parcelaci obci nevrátily. Konsorcium tedy následně projekt uzavřelo. Havel se však velkolepého plánu nechtěl vzdát, a tak konsorciu nabídl, že část těch nejméně přístupných pozemků sám koupí a vystaví zde jedinečnou výletní restauraci. Dále se rozhodl, že potřebné inženýrské stavby, které Obec pražská odmítla provést, realizuje Havel vlastním nákladem a investiční příspěvky při prodeji parcel vybere sám. Učinil tak v přesvědčení, že vhodným rozvrhem a provedením inženýrských staveb se pozemky zhodnotí tak, že jejich prodejem pak bude uhrazen investovaný náklad.

Jako první si nechal vypracovat u geometra inženýra Karla Hartvicha potřebné plány celého území. Ve stejné době pak, díky předkupnímu právu, od stavební firmy Prastav odkoupil její pozemky na Habrové a 4. února 1927 se stal jejich majitelem.

Ještě před jakýmkoli počátkem stavění bylo nejdůležitějším úkolem řešení příjezdové cesty. Z vltavské strany byla Habrová přístupná jen příkrou vozovou cestou, která odbočovala od hlubočepské silnice a končila v opuštěném lomu „Na Voňavce“²⁰. Odtud se pak na Habrovou dalo vystoupat tzv. „Kozí“ stezkou. Havel sám ve své knize Mé vzpomínky k cestě na Habrovou z vltavské strany poznamenává, že aby člověk mohl spatřit romantické vltavské údolí z této nové vyhlídky, musel při výlezu na pláň na Habrové z této strany podat takřka

¹⁷ Známa podnikatelská rodina obchodující v oblasti stavebních hmot.

¹⁸ Spojené pražské továrny na staviva; budova Prastavu sídlila v dnešním kamenictví Fojt.

¹⁹ Zahrnují příjezdovou komunikaci a inženýrské sítě, tzn. plyn, vodovod, kanalizaci, elektřinu.

²⁰ Lom Voňavka – v místech, kde se dnes nachází světelná křižovatka a odbočuje se z výstupní silnice Barrandovské na Starý Barrandov a k Terasám.

horolezecký výkon. Na Habrovou se dalo pěšky vystoupat také z Hlubočep nebo z Malé Chuchle. Příjezd byl však v té době možný jen od slivenecké silnice jakousi vozovou cestou, která ale nebyla pro automobily sjízdná. Vhodná příjezdová cesta byla teda základní a neodkladnou záležitostí.

Václav Havel se prostřednictvím inženýra Ladislava Hauptmanna, který byl úředníkem stavebního úřadu Obce pražské a zároveň Havlovým přítelem, seznámil s architektem a urbanistou Maxem Urbanem²¹. Ten spolu s Hauptmannem začal vypracovávat studie pro přímou výstupní cestu na Habrovou. Tak, aby cesta zasahovala jen Havlovy pozemky odkoupené od stavební firmy Prastav, byla navrhována nejkratší varianta, a to zářezem ve skále přímo od zbraslavské silnice. V téže době se však prováděly další studie zakoupených pozemků. Ukázalo se, že na těchto Havlových pozemcích šlo vzhledem k terénu realizovat maximálně třicetiprocentní zástavbu, zbytek zahrnovaly cesty, zelený pás a skalnaté svahy. To by však *„za konkurenčních podmínek nemohlo unést náklady přístupu a ostatních veřejných investic, a proto ho (území) bude třeba rozvrhnout na daleko větší území. Musel jsem tedy uvažovat a jednat o možnosti zakoupení dalších pozemků“*²².

Havel začal tedy jednat s rodinou Hergetových, které ta část pozemků, o něž Havel pro realizaci velkolepého plánu stál, patřila. Hergetovi byli ochotni ony pozemky prodat, ale jen pod podmínkou, že Havel koupí zároveň celý majetek velkostatku včetně zámečku Slovanka²³. Toto jejich rozhodnutí opět celý Havlův projekt zkomplikovalo, jelikož s takto rozsáhlým územím jak ze stavebního, ale především z finančního důvodu nepočítal. *„Svěřil jsem se s touto obtíží JUDr. Veleslavu Wahlovi, s nímž jsem v pražském Rotary klubu²⁴ navázal upřímné*

²¹ Max Urban – Max Urban se narodil 24. srpna 1882 v Praze. V letech 1901 až 1906 studoval architekturu na Vysoké škole architektury a pozemního stavitelství v Praze. Do začátku 1. světové války se Urban věnoval převážně filmové režii a práci scénáristy i kameramana. Se svou manželkou herečkou A. Sedláčkovou založil v roce 1912 filmovou společnost ASUM, v níž realizoval filmy jako *Srdce žáby*, *Dáma s barzojem*, *Prodaná nevěsta* či *Konec milování*. Po válce se Urban soustředil na problematiku urbanistickou a na výstavbu Barrandova. V letech 1924 až 39 byl pracovníkem Státní regulační komise, později Plánovací komise města Prahy. V roce 1937 získal za výstavbu Barrandova na Mezinárodní výstavě umění a techniky v Paříži Velkou cenu. Max Urban byl dlouholetým členem Společnosti architektů a svazů architektů, různých mezinárodních organizací, SVU Mánes a redakční rady Architektury ČSR. V letech 1933 až 1936 byl hlavním redaktorem architektonického časopisu *Styl*. Od roku 1954 pracoval v urbanistickém ateliéru Státního ústavu pro projektování hl. m. Prahy. Max Urban zemřel 17. července 1959 v Praze.

²² Havel, V. *Mé vzpomínky*, s. 273.

²³ Pražská usedlost Slovanka v Prokopském údolí sestává ze dvou budov. Stavitelem byl inženýr a profesor František Antonín Herget. Obytná budova pochází z roku 1726, přestavěna byla v roce 1862. Památkově chráněna od roku 1991. Budovy jsou dvoupatrové, obdélného půdorysu. Východní budova má ve štítě letopočet 1862-1909, západní budova s hranolovou věží.

²⁴ Rotary club Praha – založen v roce 1924 z iniciace tehdejšího vyslance v Londýně Jana Masaryka jako 66. Distrikt Rotary International pro Československo s registračním číslem 2143. Účelem bylo a

*přátelství. Dr. Wahl, znaje moje finanční možnosti i celkový ráz mého projektu, věděl, že sám bych nemohl celý objekt zakoupit. Prozkoumal otázku ze všech hospodářských hledisek a v několika dnech mě překvapil sdělením, že ze členů Rotary klubu se mu podařilo sestavit konsorcium s názvem Slovanka, které by bylo ochotno jednat o převzetí té části Hergertových pozemků, které nespádaly do regulačního návrhu Habrové.*²⁵ Havel tak touto „rotariánskou výpomocí“ mohl odkoupit jen ty pozemky, které pro svůj projekt potřeboval, a dne 28. dubna 1927 se tak stal majitelem pozemků o celkové výměře téměř 55 hektarů, konkrétně 54, 8 hektarů, které vytvořily jednotný celek.

Přesně o dva měsíce později, 28. června 1927, zaslal Havel Státní regulační komisi regulační plán zhotovený architektem Maxem Urbanem. Havel k němu připojil zároveň žádost o povolení regulace, v níž popsal svůj projekt, jeho předpokládaný průběh a cíl. Po dlouhém projednávání byl 20. října téhož roku projekt pod podmínkou, že technická zařízení související s komunikačním připojením k městu budou provedena vlastním nákladem, povolen. Následně po schválení regulace inženýr Havel zřídil v budově Lucerny obchodní a administrativní kancelář, kde se začaly projednávat a řešit přípravné organizační a technické práce.

2.2 Název čtvrti

V souvislosti s povolením regulace začal Havel přehodnocovat název projektu, o kterém se prozatím mluvilo jako o Habrové. Domníval se, že tento název používali jen hlubočepští a zlíčovští starousedlíci, avšak ve všeobecném povědomí Pražanů byla spíše Barrandova skála²⁶ a pamětní deska²⁷ tohoto slavného

je sdružovat v jednotlivých klubech místní představitele z různých oborů činnosti tak, aby si vzájemně mohli vyměňovat názory a novinky ze svého oboru. Počet klubů omezen není, ale v jednom klubu může být jen jeden člen a jeden náhradník z každého oboru. Každý člen se pak musí řídit šesti pravidly: Učinit ideál služby podstatou každé výdělečné činnosti; Uplatňovat ideál služby v osobním životě, jakož i ve veřejné činnosti; Do svého povolání a obchodu vnést vysokou morálku; Pokládat rozšiřování společenského okruhu za příležitost k širšímu působení; Vykonávat vzorně své povolání a považovat je za příležitost být společnosti užitečný; Pomocí svět obepínajícího rotariánského společenství lidí spojených ideálem služby přispět k dobru lidstva a ke světovému míru.

²⁵ Havel, V. *Mé vzpomínky*, s. 274.

²⁶ Oblast představující unikátní ukázkou zvrásnění prvohorních vápenců a význačným nalezištěm zkamenělin.

²⁷ Pamětní deska Joachima Barranda, umístěna na silurském odkryvu mezi Zlíchovem a Chuchlí ve výšce 20 m nad terénem, byla slavnostně odhalena 14. června 1884, tedy necelý rok po Barrandově smrti. Železná deska s pozlaceným nápisem „Barrande“ o rozměrech 4,8 x 1,5 metru zde byla zasazena zásluhou Přírodovědeckého sboru Národního muzea, který se krátce po Barrandově smrti

francouzského paleontologa Joachima Barranda²⁸. Havel se tedy rozhodl odvodit název projektu a budoucí pražské čtvrti právě od jeho jména. Připojením posesivní koncovky -ov tak vznikl název Barrandov. O možnostech jeho psaní, zda s dvěma hláskami „r“ či jednoduše, se inženýr Havel radil s profesorem Václavem Tillem. Ten mu tehdy doporučil psát Barrandov tak, jak se psal jeho původce, Joachim Barrande, tedy s dvěma hláskami „r“. Domníval se totiž, že během času tento název zlidoví, jeho grafická podoba se počestí, a tím dojde k samovolnému vytracení druhé souhlásky.

Obr. č. 2 Usedlost Slovanka.

sešel. Profesor Fric tehdy navrhl: *"Nastává nám povinnost, abychom dali najevo hlubokou úctu k oslavenci. Navrhují, aby se zasadila obrovská pamětní deska se zlatým písmem BARRANDE na skalách chuchelských tam, kde strmá proslulá stěna shroucených vrstev silurského pásma je. Zároveň oznamují s potěšením, že Českomoravská továrna v Libni dodá desku zdarma, radujíc se z toho, že může mít účastenství při oslavě jména Barrandova. Náš sbor přijme zajisté ochotně úlohu, aby se postaral o provedení"*. [online] In:<<http://www.prostorad.cz/pruvodce/okolobrd/barrand/bardes.htm>>. [citováno 17.9.2008]. Náklady na výrobu desky 300 zlatých zaplatila Libeňská továrna a část nákladů převzal i americký vědecký časopis Science.

²⁸ Joachim Barrande (11. 8. 1799, Saugues, Haute-Loire až 5. 10. 1883 Frohsdorf, Dolní Rakousy) byl francouzský inženýr a paleontolog, který se celosvětově proslavil průzkumem geologických útvarů a zkamenělin ve středních Čechách.

3. Zdroje inspirace k výstavbě nového zahradního města

V první polovině dvacátých let nebyl u nás utvořen jednotný architektonický styl. Původním Havlovým snem bylo vybudovat na Barrandově zahradní město, které by neslo rysy kalifornských zahradních měst. Tento druh zástavby poznal během své cesty po Spojených státech Amerických, kde byl od listopadu 1923 do dubna 1924 „na zkušené“. Cílem cesty tohoto mladého stavebního podnikatele bylo poznat právě místní architekturu a způsoby a možnosti stavebního podnikání. Během své téměř půlroční cesty byl podle svých slov nejvíc nadšen západním pobřežím. San Francisko, ležící přímo u Tichého oceánu, ho z profesního hlediska zaujalo nejen svou polohou, ale také právě nově vznikající výstavbou čtvrtí a způsobem stavebního podnikání, jakým byly prováděny. Jednou z nich byla nová část čtvrti Ingleside vybudovaná soukromými společnostmi. Ta se stala místem, z kterého jen o několik málo let později vyplynula idea zahradního města Barrandov.

3.1 Ingleside

Dvacátá léta byla ve Spojených státech obdobím nebývalé konjunktury a prosperity. Většinu lidí se vedlo velmi dobře, a tak rostla poptávka po prostorných domech s garáží a zahradou. Pozemky byly laciné, poptávka byla tedy značně vysoká. V kalifornském San Francisku, které si Havel oblíbil, byl v té době proražen tunel pod kopcem Twin Peaks, oficiálně San Miguel Hills, a díky tomu byla přivedena elektrická tramvaj až na jihozápadní okraj tohoto kalifornského města. Tím se otevřelo mnoho nových pozemků, které do té doby byly jen stěží dostupné. Jak již bylo řečeno, pozemky byly v té době poměrně levné, a tak v těchto místech začala probíhat horečná výstavba, která uhasla až na začátku hospodářské krize v roce 1929.

Jelikož celé západní pobřeží leží na zlomu tektonických desek, je tato oblast poměrně častým místem zemětřesení. V nové části čtvrti Ingleside se v té době tedy začaly budovat především přízemní nebo jednopatrové vilky s lehkou dřevěnou konstrukcí. Na rozdíl od stávající zástavby s názvem Ingleside Terrace, která vznikla

na začátku dvacátého století a byla vystavěna v originálním craftsman stylu²⁹, byly tyto nové vilky stavěny v poměrně jednotném duchu. Všechny měly v podstatě podobný půdorys a lišily se pouze vnějšími detaily. V módě byla imitace různých evropských regionů, především Itálie, ale i Španělska a Británie. Většina domů tedy připomínala vily na pobřeží Středozemního moře.

Výstavba těchto vilek se však vyznačovala u nás v té době neznámou skutečností, a to, že byly stavěny systémem real estate. Oproti starším domům, které v Ingleside stály a které byly stavěny na zakázku pro konkrétního zákazníka, stavěla tyto nové domy stavební společnost a prodávala je jako zboží, takzvaně na klíč. Jistá stavební společnost tedy na pozemcích předem vybavených dokonalou inženýrskou sítí - vodovodem, kanalizací, plynem, elektřinou a telefonem provedla stavbu domu, úpravu zahrady a dokonce obstarala i vnitřní zařízení domu. Zákazník si tak už jen vybral sobě příjemnou parcelu i dům, zaplatil a nastěhoval se.

Tyto domy měly vždy "double parlor", dvojici místností spojených velkými prosklenými dveřmi. Jedna z nich měla velký cihlový krb na dřevo a vestavěné vitríny nebo police. Jídelna byla obvykle spojená s kuchyní malou místností, které se říkalo scullery. Zde se uskláňoval a myl porcelán a zároveň se zde porcovalo a připravovalo na talíře jídlo přinesené z kuchyně. Menší domy měly dvě ložnice s jednou koupelnou, větší domy v dražších projektech měly více ložnic a více koupelen.

Obr. č. 3 Typický dům pro čtvrt' Ingleside.

Co se týče technického vybavení, voda, elektřina, kanalizace, plyn a telefon byly samozřejmostí. Stavby měly plynové nebo olejové gravitační teplovzdušné topení, plynový ohřev vody, centrální chlazení (v kuchyni měli jen chladnici s výparníkem, kompresor byl pak ve sklepě, aby majitele nerušil) a domácí telefon ke dveřím. Všechny domy měly

vlastní pozemek a zahrádku, což bylo to, co obyvatelé v bytech ve městě velmi postrádali a Ingleside to učinilo přitažlivou. Novinkou pak byla u každého domu garáž, která měla většinou skrytý vjezd v zadním traktu, aby garážová vrata nehyzdila vzhled domu z ulice.

²⁹ Craftsman styl - architektonický styl vyznačující se stavbou dřevěných domů s velmi dobře řemeslně zpracovaným exteriérem i interiérem. Domy jsou navrženy na zakázku pro konkrétního zákazníka.

Životnost těchto domů byla odhadnuta záměrně na maximálně třicet let, tedy na poměrně krátkou dobu. V tehdejší době velkých změn se totiž usoudilo, že příští generace bude vyznávat jiný styl bydlení či bude klást jiné požadavky. Jako stavebního materiálu bylo u těchto domů použito dřeva z červených sekvojí. Dřevěná stavba pak byla pobita lepenkou a drátěným pletivem a pokryta tehdy novým vynálezem, a to různobarevnou cementovou omítkou. I když fasáda dávala domům rozdílný vzhled, byly stavěny téměř sériově a dostupné širokým vrstvám.

Sekvojové dřevo patří mezi nejkvalitnější dřeva, jež, podle slov českého stavitele Hanuše Jelínka, který v San Franciscu od roku 1968 podniká ve stavebnictví, nepodléhá dřevomorce, nehnije, když do domu zatéká, a vydrží proto mnoho let. Plány původních stavitelů počítajících s trvanlivostí domů jen tři desítky let se tímto nenaplnily a domy na Ingleside z dvacátých a dokonce i z dřívějších let stojí dodnes. Podle dalších odborníků je tomu tak nejen díky volbě sekvojového dřeva, ale rovněž díky kvalitní a precizní technice stavby, jakou se zde stavělo od poloviny devatenáctého století.

V šedesátých letech domy na Ingleside vyšly z módy a lidé se začali houfně stěhovat do nových moderních domů na jih a východ od San Francisca. Následkem toho většina domů začala chátrat a část této čtvrti se dokonce proměnila v černošský slum. Od konce osmdesátých let však Ingleside prošla absolutní renesancí. Dnes je vyhledávanou čtvrtí, na které lidé oceňují jak prostornost domů, detaily a materiály, které už dnes nejsou dostupné, tak zároveň jistou dávno neexistující nostalgii po Americe. Skvělá doprava do centra podzemní tramvají během dvaceti minut tak z Ingleside vytvořila velmi lukrativní část města, kde dnes není možné zakoupit dům pod cenou jeden a půl milionu dolarů.

3.2 Cliff House

Havel během cest po Spojených státech načerpal mnoho poznatků. Kromě Ingleside se mu zalíbila i myšlenka v Americe velmi oblíbených rekreačních táborů. Tento nápad pak po návratu společně se svou budoucí první ženou Bělou Friedlándrovou³⁰ realizoval v podobě letního tábora na Řadově³¹. Dále ho zaujaly kafetérie a jídelny se samoobsluhou, obě pak zprovoznil v prostorách Lucerny.

³⁰ Běla Friedlándrová – sportovkyně, plavkyně, v letech 1928–1933 manželka V. M. Havla.

³¹ Řadov – tábor vystavěný pro Obrodné hnutí Československého studentstva u Brandýsa nad Orlicí – strategické umístění - křižovatka Bratislava, Brno, Praha.

Patrně nejdůležitějším bodem jeho profesních poznatků z této cesty, které chtěl Havel realizovat v Čechách, byla moderní restaurace Cliff House, jež se stala spolu s místní plovárnou inspirací pro Barrandovské Terasy.

Restaurace Cliff House stojí na skalisku vybíhajícím do Tichého oceánu, v místech, kde se již před rokem 1863, kdy zde byla vystavěna tehdy moderní restaurace s Casinem, nacházela obyčejná výletní hospoda. V roce 1896 tento pozemek s restaurací koupil slavný milionář a budoucí starosta San Francisca Adolf Sutro³², který zde nechal vystavět mohutnou budovu ve viktoriánském stylu, jež připomínala gotický hrad. Nový, grandiózní Cliff House měl osm pater a na vrcholku observatoř, která se nacházela 200 stop nad mořem. Budova nesloužila, jak by se dalo očekávat, jako hotel, nýbrž jako místo k odpočinku či zábavě. Konaly se zde různé kulturní akce a ve vyšších patrech byla galerie a soukromé místnosti, určené k privátním večeřím. Roku 1906 zachvátilo celé San Francisco obrovské

Obr. č. 4 Restaurace Cliff House vystavěná v neklasicistním stylu.

zemětřesení, které Cliff House bez menších poškození přečkal. Osudný se mu stal až rok následující, kdy tuto dřevěnou budovu zachvátil požár, který celou stavbu nenávratně poničil.

Restaurace byla obnovena až o několik let později

Sutrovou dcerou Emmou jen jako dvoupatrová budova v neoklasicistním stylu se sloupovím v průčelí. V tomto stylu pak tato budova v roce 1924 inspirovala mladého inženýra Havla, který byl zaujat její jednoduchostí, praktičností a celkovým uspořádáním.

³² Adolph Heinrich Joseph Sutro se narodil 29. dubna 1830 v Prusku. Úspěšně vystudoval inženýrství zaměřené na důlní průmysl. Po studiích roku 1850 odjel do Kalifornie, do San Francisca. V 60. letech 19. století byla v Nevadě nalezena stříbrná žíla. Na místě vznikl důl, názvem Comestock Lode. Za účelem snadnějšího dolování Sutro vybudoval tunel dlouhý 7 mil, který umožňoval horníkům dostat se přímo ke stříbrné žíle. V roce 1879 Sutro tunel prodal bratrům McCalmontovým, stal se tím milionářem a vrátil se zpět do San Francisca, kde se záhy stal starostou. Ve své funkci byl velice oblíbený a získal si náklonnost místních obyvatel. V San Franciscu vlastnil několik pozemků a v roce 1881 koupil Cliff House, kde později vystavěl budovu novou, a dokonce i soustavu bazénů, lázně Sutro bath. Adolph Sutro zemřel 8. srpna 1898 v San Franciscu.

4. Plán výstavby zahradního města Barrandov

4.1 Cíle mladého podnikatele

Václav Havel chtěl začít budovat Barrandov po vzoru amerických soukromých stavebních společností a stavět vily stejným způsobem, a to real estate. Základem tedy bylo vybudování moderních inženýrských sítí a připravení pozemků. Poté měla nastat podnikatelem financovaná a do několika etap rozdělená výstavba moderně vybavených rodinných domů nabízených včetně upravených zahrad a plotů. Současně hned s výstavbou první etapy měla začít stavba v Praze tehdy ojedinělé zahradní restaurace s výhledem do širokého okolí.

Tento Havlův projekt a zamýšlený způsob podnikání měl být prvním toho druhu v Praze a potažmo celé republice.

Cílem inženýra Havla bylo vytvořit na Barrandově originální zahradní čtvrť amerického typu po vzoru sanfranciské Ingleside. Její předností mělo být především místní zdravé prostředí a výhodná poloha na periferii, přesto ale v krátké vzdálenosti od centra velkoměsta. Barrandov, který měl vyhovovat všem požadavkům moderního bydlení, se však zároveň neměl stát exkluzivní čtvrtí pro vyvolené, ale pro ty, co mají vyšší nároky na bydlení co do kvality, myšleno na okolní prostředí domova. Šlo o „*zdravé krásné bydlení těm, co usilují o vyšší standard bydlení. Tyto snahy nemají vždy osoby nejmajetnější, ba právě lidé mladí, novomanželé, kteří jsou odkázáni na běžné příjmy. Snažil jsem se o to, aby náklady na rodinné obydlí na Barrandově nikterak nevybočovaly z běžných cen zahradních čtvrtí pražských*“³³. Zahradní čtvrť tedy měla nabízet nejen velké rodinné domy s rozsáhlými zahradami, ale také řadové a činžovní domky pro nemajetné.

Barrandov se měl stát zároveň jakýmsi městem ve městě. Velice důkladně promyšlený projekt Maxe Urbana počítal krom výstavby obytných budov také se stavbou pošty, školy, dvou výletních a vyhlídkových restaurací, hotelu a obchodní čtvrtí. Tím mělo dojít k vytvoření samostatného a soběstačného organického celku, tedy skutečného města ve městě.

³³ Havel, V. *Mé vzpomínky*, s. 315.

4.2 Etapové rozvržení plánu

Celková výměra pozemku činila 54, 8 hektarů, z toho celá třetina byla zalesněna. To stavitelům naprosto vyhovovalo, jelikož přirozený, nikoli uměle vysázený les naplňoval předpoklad správného zahradního města. K této třetině zeleného pásu pak byla z celkové výměry ještě odečtena část na komunikace, sady, háje a hřiště. Celkově s lesem tedy 26, 4 hektarů. Zbytek, 28, 4 hektarů, bylo určeno k zastavění. Počítalo se však, že skutečně zastavěno bude pouze čtrnáct procent, neboť zbytek budou tvořit soukromé zahrady a účelové budovy.

Výstavba Barrandova byla rozdělena do čtyř etap a jednotlivé etapy pak měly být postupně realizovány na základě finančně-technických okolností a zájmu o parcely. Jednotlivá etapa se považovala za ukončenou po dokončení perfektně fungujících inženýrských sítí.

První etapa, nacházející se ve spodní části Barrandova, měla zahrnovat stavbu domů ve velkých zahradách na parcelách na severním barrandovském svahu směrem do Hlubočep, tedy v ulici Pod Habrovou, a na parcelách rozkládajících se po obou stranách začátku ulice Na Barrandově³⁴ nad Barrandovou skálou. Nejdůležitějším bodem první etapy však byla výstavba společenského střediska, jelikož podle návrhu se tato etapa s výstavními domy a střediskem měla stát kulturní částí čtvrti. Inženýr Havel chtěl vytvořit takové společenské středisko, jaké v Praze dosud nebylo. Měla jím být zahradní vyhlídková restaurace inspirovaná již zmíněnou sanfranciskou restaurací Cliff House, z jejíž oken měli hosté výhled na Tichý oceán. Místo, které by alespoň trochu připomínalo skalní ostroh s restaurací u oceánu, poskytoval výběžek hřebenu na začátku kolonie, na východní straně Barrandova, kde byla zároveň nejlepší vyhlídka na Vltavu a okolí. Budoucí zahradní restaurace a kavárna, podle inženýra Havla reklama Barrandova, měla být netradičním moderním objektem s kapacitou až tři tisíce hostů a měla se stát místem setkání nejen místních, ale i výletníků. V prvních letech pak měla sloužit také jako zdroj nákupů potravin pro první obyvatele.

V druhé etapě byla naplánovaná úprava pozemků navazujících na silnici Na Barrandově a poloviny pozemků na hořejší planině kolem budoucí třídy Na

³⁴ Ulice Na Barrandově nesla svůj název jen do roku 1935, poté byla přejmenována na Barrandovskou.

Habrové³⁵. Pozemky kolem ulice Barrandovské byly velmi rozmanité. Nacházely se zde parcely v nejrůznějších polohách. Od parcel položených ve strmém i mírném svahu až po zcela rovné. Některé například zabíhaly částečně do starých porostů. Rovinná přímá třída na Habrové byla projektována jako hřebenová vyhlídková alej tvořící jakýsi interiér celé kolonie. Pro tuto budoucí sadovou třídu, která se měla stát veřejnou a sociální částí čtvrti, byly navrženy řadové rodinné domy s byty určenými pro svobodné a bezdětné manžele a domy činžovní. Dále zde byly vyčleněny parcely pro umístění budov pro poštu a školské objekty. Celá třída měla být zároveň na obou koncích uzavřena většími veřejnými budovami, z nichž jedna měla být posazena na východní straně, na lomu terénu s výhledem na celý pravý břeh Vltavy zahrnující pohled od Zbraslavi až po Bulovku, a druhá na jihu na rozbočení komunikací. Na severní vyhlídkové straně měla podle plánu vzniknout velká stavba, architektonická dominanta Barrandova. Kvůli vzdušnosti a dobrému prostředí zde byla navržena budova Domova mládeže, tedy svobodárny pro mladé typu YMCA³⁶. Obyvatelé domova pak mohli dále využít nezastavitelného pozemku nacházejícího se pod budoucím objektem domova, který se hodil „jako divoký, romantický kout..., případně po provedení terénních úprav i jako menší hřiště“³⁷. Volba právě svobodárny pro toto nejvíce viditelné místo měla podle inženýra Havla, pokud by byla vedena dobře, nejen značný propagační význam, ale i sociální. Řešila by bytovou krizi mladých a pro investora by výstavba 120 pokojů pro nejméně 240 lidí byla dobrou investicí.

V rámci třetí etapy výstavby měla být dokončena zástavba třídy na Habrové na jejím jižním konci. Zde bylo těsně před jejím vyústěním do kruhového náměstíčka počítáno se dvěma rohovými parcelami určenými pro stavbu dvoupatrových činžovních domů vnitřně rozdělených na samostatné objekty. Na ně měly po obou stranách navazovat tehdy oblíbené dvojdomky a dva samostatné rodinné domy. Na jižním cípu třídy na rozbočení komunikací u náměstíčka měla být vystavěna budova hotelu a centra služeb, která měla tvořit dominantní protějšek Domu mládeže. Třetí etapa dále zahrnovala úpravu pozemků na jižních svazích směrem k Vltavě nad Malou Chuchlí okolo dnešní ulice Filmařské. Ty měly být

³⁵ Ulice Na Habrové nesla svůj název do roku 1947, poté byla přejmenována a do roku 1951 se jmenovala Lumièrů. V letech 1952 až 1957 nesla opět pojmenování Na Habrové. Ještě téhož roku se její název změnil zpět na Lumièrů a toto pojmenování existuje dodnes.

³⁶ YMCA – Obrodné hnutí československých mladých mužů; Československá odnož Ymcy vznikla 21. dubna 1921.

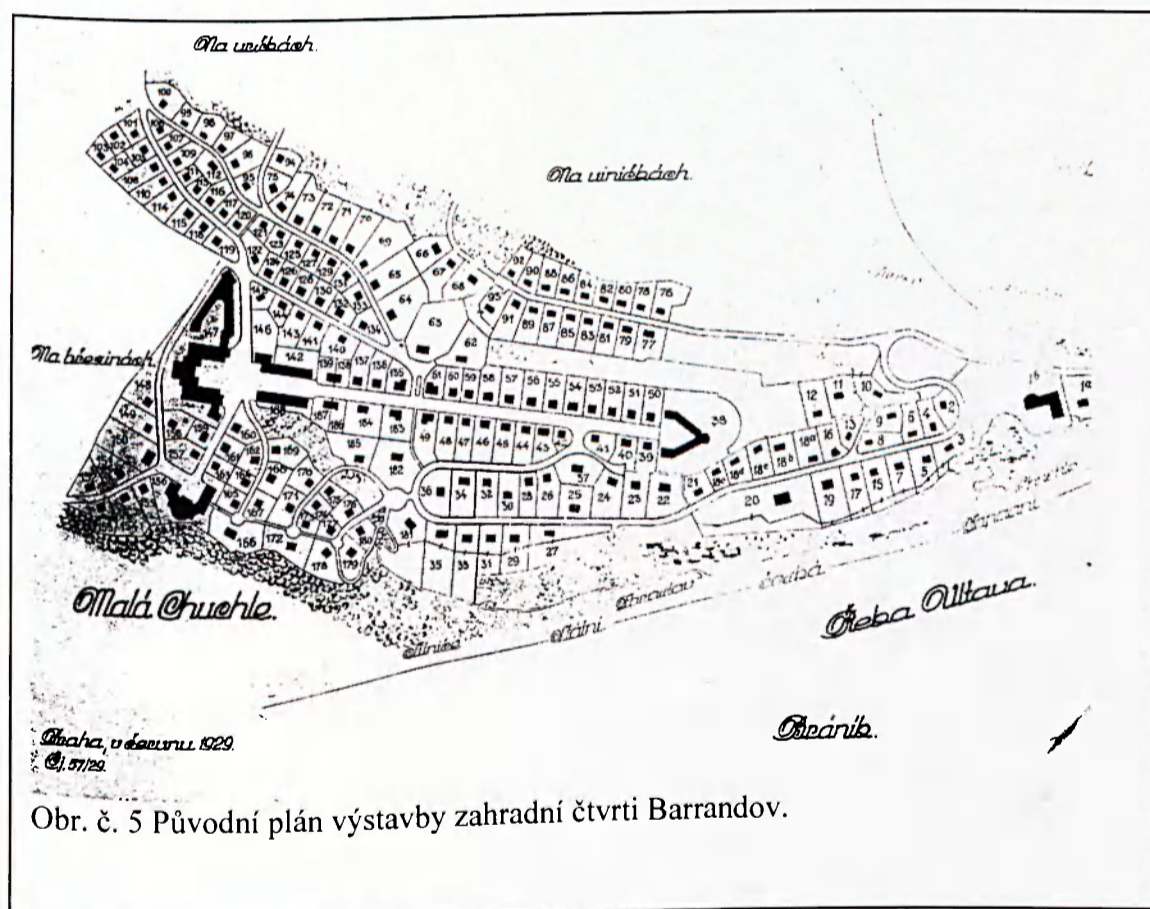
³⁷ Havel, V. *Mé vzpomínky*, s. 344.

stejně jako pozemky na vltavských svazích blíže k Terasám zastavěny izolovanými rodinnými domy ve velkých zahradách. Na konci kolonie směrem k Malé Chuchli měla nad Zbraslavskou silnicí vyrůst druhá výletní a vyhlídková restaurace s výhledem na Brdské lesy.

Ve čtvrté a závěrečné etapě pak měly být zpřístupněny pozemky o celkové výměře 44 hektarů rozkládajících se na západní straně zahradního města³⁸, tedy směrem ke Slivenci. Zde měly dle plánu vzniknout poměrně levné a nenákladné malé izolované i blokové rodinné domky s malými zahradami.

Max Urban byl také autorem projektu dopravního spojení s centrem a okolím. Budoucí silnice s veřejnou dopravou měla z Barrandova pokračovat do Slivence.

Projekt Barrandova počítal s dohotovením svého regulačního programu v roce 1938.

Obr. č. 5 Původní plán výstavby zahradní čtvrti Barrandov.

³⁸ Dnes částečně na území dnešních ateliérů a již zarostlým územím po pravé straně dnešní silnice vedoucí k sídlišti Barrandov.

4.3 Architektonický styl budoucího zahradního města

Barrandov neměl být v žádném případě jen jakousi holou výstavbou zahradního města včetně okolních budov, ale estetickou záležitostí. Inženýr Havel požadoval, aby čtvrť byla nejen moderní, ale i zajímavá a esteticky ucelená. „*Máme nejlepší snahu, aby Barrandov nebyl tuctovou kolonií, nýbrž vzorným příkladem hezkého a dobrého bydlení.*“³⁹ Nejen co do typu, ale i stylu a materiálu se měly barrandovské vily podobat těm, jaké stály na Ingleside. V jeho představách tedy na Barrandově stály jednoduché dřevěné jednopatrové domy s lehkou konstrukcí a tradiční s šikmou sedlovou střechou. Důležitým doplňkem pak měla být upravená zahrada plná nejrůznějších keřů a stromů.

³⁹ Urban, M. *Barrandov*, In: *Styl*, s.144.

5. Česká meziválečná architektura

Historik a teoretik umění a architektury Rostislav Švácha ve své knize *Od moderny k funkcionalismu* uvádí, že v českých dějinách se nacházejí tři období, kdy česká architektura dosáhla takové úrovně a kvality, že se zařadila mezi přední evropské architektury. Kromě středověkého období pozdní gotiky díky královským architektům Petrovi Parléři a Benediktu Riedovi a době vrcholného baroka Kryštofa Dientzenhofera a Jana Santiniho se za toto významné období považují první čtyři desetiletí století dvacátého – moderna, kubismus, purismus a funkcionalismus.

Na počátku dvacátých let dozníval v české architektuře a umění kubismus a moderna. Stoupenci české moderny, vzniklé na přelomu devatenáctého a dvacátého století, již tehdy hledali svou identitu a kulturní minulost a začali prosazovat nové zásady v umění i architektuře. Mezi základní požadavky patřilo odmítání jakéhokoli historismu a zdobné secese. Za zakladatele české moderní architektury je považován Jan Kotěra, který od svého vídeňského učitele Otto Wagnera převzal také přesvědčení, že pravdivá architektura musí vycházet „z účelu a konstrukce, a vyvstane-li vůbec potřeba ji nějak zdobit, okrasy musejí členiti a podporovati jasně konstruktivně vyjádřené masy“⁴⁰. Konstrukce se tedy nemá schovávat za průčelí dekorace, ale vystavovat na odív, aby byla vidět pravda. Architektoničtí modernisté, mezi které patřili například Josip Plečnik a Josef Gočár chtěli také propojit umění se životem. „Za východisko architektonické tvorby a slohu byl považován život ve svém celku.“⁴¹ Cílem bylo vytvořit architektonické dílo, které vyplyne z potřeb, prostředí, z vlastností materiálu a individuality tvůrce.

Z některých představitelů české moderny se ke konci prvního desetiletí vyčlenila skupina architektů v čele s Pavlem Janákem, Josefem Gočárem, Josefem Chocholou a Vlastimilem Hofmanem přátelící se s pražskými kubistickými malíři a sochaři, která vytvořila proti Kotěrově přímosti opoziční styl nemající dosud žádný vzor ve světě, a to architektonický kubismus. Ten pak svými stavbami vyvrcholil před první světovou válkou. Český architektonický kubismus se odklonil od racionálních východisek moderny a pozměnil architektonickou formu, která byla nyní utvářena voluntaristicky, přikláněla se k výtvarnu a byla více abstraktní. Za

⁴⁰ Švácha, R. *Česká architektura a její příslost*, s. 9.

⁴¹ Pechar, J.; Urlich, P. *Programy české architektury*, s. 20.

jediný statický tvar považovali kubističtí architekti trojúhelník a jeho lámáním tedy docházelo ke zdynamizování hmoty. Stavební materiál byl pak ukryt právě pod tímto prolamovaným omítaným povrchem.

Meziválečná evropská architektura vyrostla z podnětů avantgardních hnutí na konci první světové války. Největšími ohnisky nového stylu podpořeného pokrokem byla Francie, Německo, Holandsko, Rusko a také Československo. Jejich program obsahoval reformu půdorysu a prostoru stavby, účelnost a sociální funkce architektury, oproštěnou formu a především využití nových stavebních materiálů a konstrukcí.

V Československu situaci vývoje architektury podpořil zejména rozpad rakousko-uherské monarchie a vznik samostatné Československé republiky, kdy zcela nový stát hledal určitý oficiální, nový a moderní architektonický styl, novou identitu. Vznik nového slohu byl pro architektky také určitým symbolem politického odvratu od Vídně. Vznikla „soutěž“ o architektonický výraz nového státu a stálo proti sobě několik architektonických stylů s mnohotvárným projevem.

Těsně po válce se velké oblibě těšil jednak folklór, který se projevil nejen ve výtvarném umění, například v malbách Františka Kysely, ale také v architektuře. Hlavním znakem byla oblost a barevnost, kde „*se měly zračit vzory českého a moravského lidového umění*“⁴² a „*hrana, špice a šed' byly prohlášeny za znaky poraženého germánství*“⁴³. Motivem byly i půlkruhy či zubořezy v modro-červeno-bílé kombinaci. Mezi autory tohoto „národního slohu“, později někdy zvaného rondokubismus, se řadil především Josef Gočár a Pavel Janák, který vytvořil fasádu paláce Adria (autorem stavby je Josef Zásche) s typickým zubořezem. Národní sloh se však objevil i na průčelích obytných budov, jako například na kolonii rodinných domků ve Strašnicích, které jsou vystavěny podle návrhů Josefa Gočára, Pavla Janáka a Františka Zavadila, nebo na vilách architektů Jaroslava Vondráka a rovněž Pavla Janáka v zahradní čtvrti Ořechovka, Cibulka a vilkách Na Václavce nad Košířemi.

Protipólem k „národnímu slohu“ byl na začátku dvacátých let monumentální novoklasicismus Antonína Engela a Bohumila Hypšmana. Praha se tehdy stala hlavním městem nového státu, aniž by k tomu měla náležité administrativní i jiné zázemí. Pro nový stát bylo tedy nutné vytvořit administrativní a vládní budovy, dále

⁴² Švácha, R. *Česká architektura a její přínost*, s. 10.

⁴³ Staňková J.; Štursa J.; Voděra S. *Pražská architektura*, s. 288.

budovy spořitelén, bank, úřadů a upravit Pražský hrad pro hlavu státu. Ačkoli předválečná moderna se zásadně odkláněla od historismu, její bývalí stoupenci, kteří nyní měli vytvořit tyto budovy, hledali paradoxně vzory v minulosti. V jimi navrženém monumentálním novoklasicismu vznikly tedy nové vysokoškolské budovy, banky, pojišťovny, burzy, budovy různých společností, spolků apod. Na vltavském nábřeží naproti Letné například vznikl podle Engelova návrhu palác ministerstva železnic, dnes rovněž budova ministerstva dopravy a spojů, a budova ministerstva zemědělství, lesnictví a vodního hospodářství podle návrhu Františka Rotha. Ve stejném slohu pak vznikla budova Městské knihovny na Mariánském náměstí také od Františka Rotha, komplex ministerských budov Bohumila Hypšmana na Palackého náměstí nebo Engelova vodárna v Podolí.

Proti dvěma předešlým konkurujícím si směrům, opřeným víceméně o stanoviska a tvůrčí principy dozrívajících z moderny a směřujícím více k umělecké obrodě architektury, se začala na začátku dvacátých let stavět mladá generace architektů, kteří byli ztotožnění s vlivy pronikajícími sem ze zahraničí. Těmi byly francouzský purismus a částečně i ruský konstruktivismus⁴⁴, které měly společnou nedekoratívnost a názor, že formu stavby určuje její konstrukce. Na českou architekturu pak působily i další vlivy jako německý Bauhaus⁴⁵ nebo holandské hnutí De Stijl⁴⁶ proklamující architekturu ekonomickou, elementární a funkcionální popírající rozdělení na interiér a exteriér. Nejsilnějším se však stal vliv francouzský a Paříž, kde se po válce opět soustředili umělci z celé Evropy, Spojených států a Japonska. Byl zde pocit dálek, optimismu, mládí a kosmopolitismu. Byla to doba nadšení, podnětů a zároveň víry v nepřetržitý pokrok, vědu, rozum a nevyčerpatelné výrobní možnosti techniky a průmyslu.

Francie byla ze všech pěti ohnisek vzniku nového stylu v podstatě jakýmsi epicentrem, jelikož první podněty nového hnutí vzešly odsud. Purismus se zde

⁴⁴ Konstruktivismus - architektonické a umělecké hnutí formující se v Rusku po Říjnové revoluci v roce 1917.

⁴⁵ Bauhaus - avantgardní škola umění, designu a architektury. Vznikla v roce 1919 ve Výmaru a jejím cílem byla koordinace všech výtvarných činností, která by směřovala ke konečnému návrhu budov, a architektura se tak stala vlastně kolektivním dílem. Mezi přední členy Bauhausu kromě reditele Waltera Gropia náležel např. Kandinskij, Klee, Nagy.

⁴⁶ De Stijl - skupina holandských architektů a výtvarníků sdružených kolem časopisu De Stijl (založen 1916). Hnutí bylo úzce spojeno s malířským neoplasticismem, jehož iniciátorem byl P. Mondrian. Členové skupiny vymezili program De Stijl zásadami: nová architektura je elementární, ekonomická a funkcionální, její prostorové rozvinutí je určeno pravouhlými plochami, nemá jediný pasivní moment a popírá dualistické rozlišení mezi interiérem a exteriérem. Nová architektura nemá nosné zdi, ty pouze vymezují prostor. Důsledkem této představy byl otevřený architektonický blok a půdorys, v němž se prolínaly vnější a vnitřní prostory i tvary.

vytvářel jednak z výtvarných impulsů a jednak na základě funkčního architektonického myšlení. To pak vyústilo v nový umělecký názor a novou architektonickou formu. Vůdčí osobností se stal francouzský architekt švýcarského původu Charles Édouard Jeanneret, později známý pod pseudonymem Le Corbusier, který vydal spolu s malířem Amédéem Ozenfantem v roce 1918 programovou studii, v níž se zabývají znaky a charakteristikou nového stylu. Přímka, pravý úhel a vertikála byly podle nich základními prvky nové estetiky. Francouzský purismus znamenal především i tvarové zjednodušení. Jeho základem byla jednoduchá geometrická tělesa jako krychle, hranol, kužel nebo válec. Dále se vyznačoval účelovostí a usiloval o prosazování čistoty architektury zbavené všech nefunkčních a neorganických detailů. Podle Le Corbusiera se umění i architektura měla tvořit tak, aby se co nejmenšími a nejekonomičtěji prostředky došlo k co největšímu účinku.

5.1 Purismus a Puristická čtyřka

Téměř žádný výtvarný či architektonický směr nelze přesně datovat, takže ačkoli se purismus u nás začal prosazovat až po první světové válce, první puristické názory prezentoval Josef Chochola již v roce 1914, když sérií kreseb čistých nezdobných tvarů konfrontoval tehdy vrcholící kubismus. Chocholovi šlo především o neornamentální vzhled stavby, jelikož podle něho velké množství ornamentů a detailů absolutně zruší účinek moderního díla.

Nástup poválečného purismu u nás předznamenala v roce 1921 výstava prací Spolku posluchačů architektury, kde prezentovali své návrhy například Jaroslav Fragner nebo Karel Honzík. Základnu českého architektonického purismu, který se prezentoval absolutním očištěním formy, poté tvořily tři skupiny. Tvůrci okolo avantgardního levicového sdružení Devětsil⁴⁷, jejichž mluvčím byl teoretik umění Karel Teige, dále absolventi české techniky vydávající revue Stavba⁴⁸ a žáci pražské Akademie výtvarných umění sdružených kolem časopisu Stavitel. Oproti tomu okruh časopisu Styl, kde publikovali architekti jako Vilém Dvořák, Pavel Janák nebo architekt a urbanista Max Urban, kladl na začátku dvacátých let důraz na

⁴⁷ Sdružení Devětsil bylo založeno 5. října 1920 mladými levicově orientovanými básníky, spisovateli, malíři, grafiky a architekty.

⁴⁸ Koncem třicátých let se časopis Stavba sloučil s časopisem Stavitel, který měl stejné racionální pojetí architektury a podobnou názorovou základnu. Jejich sloučením vznikl časopis Architektura ČSR.

architekturu jako na umění. Byly zde otiskovány návrhy architektů Josefa Gočára, Jana Kotěry, Antonína Engela, Josipa Plečnika či Ladislava Hypšmana. Ti proklamovali, že architektura musí být výsledkem rovnováhy a jednoty materiálních účelů a ducha.

Purismus se u nás vyvíjel poměrně rychle a souvisel i s teoretickou a uměleckou činností Le Corbusiera a malíře Amédée Ozenfanta, kteří několikrát navštívili Československo. Le Corbusier a „jeho přesná a skvělá hra objemů ve světle“⁴⁹ vedla záhy k nalezení nové české architektury. Jako první začali puristické

Obr. č. 6 Le Corbusier.

stavby tvořit Jaromír Krejcar, Bedřich Feuerstein a mladí architekti sloučení ve spolku Puristická čtyřka. Tvořili ji Karel Honzík, Vít Obrtel, Evžen Linhart a Jaroslav Fragner a jejich tvorba se řídila hesly jednoduchost, prostota a vyrovnanost. Typické pro ně byly projekty kaváren, sportovních klubů a lázeňských nebo výstavních pavilonů. Navrhovali „jednoduché kubické a cylindrické objemy obohacené složitějšími symetrickými i asymetrickými figurami balkonů, teras,

arkýřů a rizalitů“⁵⁰. V interiérech pak volili kulatá stínidla nebo kovová zábradlí z trubek či drátů. K teoretické a jevové podstatě purismu přispěl i významný architekt Adolf Loos, autor vily Dr. Františka Müllera v Praze, který odmítl samoučelný dekor architektury a užitého umění.

5. 2 Funkcionalismus

Purismus, který na začátku dvacátých let rychle ovládl poválečnou Evropu, v polovině desetiletí přerostl ve funkcionalismus. Předpoklady pro vznik nového architektonického směru byly dány rostoucím technickým i technologickým vývojem. Funkcionalismus byl tedy logickým vyústěním pokroku nejen v oblasti technologie, ale také materiálu, jelikož železo, armovaný beton, sklo, cement a zkušenosti a zákony o rezistenci matematiky změnily možnosti architektury. Principem funkcionalismu se stala účelovost. Jejím prostřednictvím se architekti

⁴⁹ Šlapeta, V. *Le Corbusier a česká moderní architektura*, s. 81.

⁵⁰ Švácha, R. *Od moderny k funkcionalismu*, s. 234.

snažili obnovit vztahy mezi člověkem a jeho prostředím. Funkcionalismus se zaměřoval především na funkci a účel budovy, kterou však sledoval i z výtvarného a společenského hlediska. Základním požadavkem bylo účelné řešení budovy, kdy „forma následuje funkci“.

Hlavní otázkou, kterou si tento nový směr vzal za úkol řešit, byla sociální problematika v oblasti bydlení, jelikož byla stále aktuální celosvětová poválečná bytová krize a staré budovy byly zatuchlé, stinné a v jejich okolí bylo málo zeleně. Cílem bylo stavět funkční ekonomické stavby, kde především díky novým technologiím dojde ke zkvalitnění bydlení, a tím zlepšení životního stylu obyvatel. Le Corbusier, který bytové otázky a urbanizaci věnoval převážnou část tvorby, formuloval pět znaků funkcionalistické architektury, které podle něho zajistí kvalitní

Obr. č. 7 Villa Savoye, která naplňuje Le Corbusierových „5 bodů moderní architektury“.

a ekonomické bydlení. Těchto pět znaků se pak stalo definicí slohových vlastností funkcionalistické architektury vůbec. Bylo to odstranění sklepů a postavení domu na pilíře. Tím se dům vyzdvihl nad terén a prostor pod domem se stal součástí okolní zeleně. Namísto tradiční šikmé

střechy navrhl stavbu střech plochých, které se daly využít jako zahrada, solární lázně, mateřská školka apod. Dalšími body byla stavba volného a funkčně uzpůsobeného půdorysu a dále použití pásového okna zajišťujícího maximální prosvětlení a proslunění interiéru a panoramatický průhled. Poslední bod pak obsahoval vytvoření volného otevřeného průčelí bez nosných konstrukčních prvků. Volným půdorysem a volným průčelím vnesl Le Corbusier do železobetonové konstrukce převratnou myšlenku. Tím, že spojil svislé podpory s vodorovnými deskami tvořícími vždy plochu celého podlaží, dosáhl dvou možností, a to, že „vnitřní rozdělení pater není závislé na konstrukci a každé patro může být děleno jinak (kdežto u tradiční architektury musí hlavní zdi i příčky stát ve všech podlažích nad sebou, nebo při jiném umístění je třeba stavět pod ně pilíře, vkládat klenební pas nebo celou klenbu. Dále tyto desky mohou přesahovat před svislé podpory a tedy

ani dělení průčelí není na nosných pilířích závislé⁵¹, může mít okna přes celou šířku patra, nebo lze celé toto předsunuté průčelí prosklít.⁵² Le Corbusier považoval za nepraktičtější stavět velké množství bytů na co nejmenším prostoru a za co nejmenší cenu. V jeho návrzích tedy vznikaly výškové budovy obklopené zelení. Navrhoval však i funkcionalistické činžovní domy či luxusní vily.

Le Corbusierovy zásady stavění byly nadšeně přijaty i architekty v dalších zemích. Především v Německu, Holandsku a také v Československu. Oproti ostatním státům, kde moderní architektura ze začátku vznikala jen v poměrně malém okruhu příznivců (například v Německu tam, kde měla vliv sociální demokracie, tedy v Berlíně a Frankfurtu) u nás měla moderní architektura podporu ve středních vrstvách a byla přijata širokým okruhem architektů. To napomohlo také k jejímu rychlému vývoji. Obliba funkcionalismu souvisela zároveň s tím, že nová republika se chtěla prezentovat jako moderní průmyslový stát.

Hlavní pozornost mladých umělců se ze začátku soustředila na Francii a Paříž. Řada malířů, architektů a hudebníků odjela do Paříže, kde absolvovali stáže u významných pařížských protějšků. Pro architektonickou avantgardu se stal nejžádanějším Le Corbusier, u kterého byli na stáži například Vladimír Kafřík, Václav Rajnyš nebo Karel Hannauer.

Na rozdíl od předchozích stylů, kde architekti pracovali především s dekorem, tvůrci funkcionalistické architektury se začali věnovat prostoru a skrze něj se snažili i působit. Docházelo k maximálnímu zjednodušení tvaru a naprostému odstranění dekoru a ornamentiky. Využívalo se moderních materiálů jako železobetonu, válcovaného železa, skla, lehčeného betonu a oceli. Největší nárok byl kladen na hygieničnost domu. Důležité tedy bylo otevření stavby vzduchu, slunci a světlu, což mělo za cíl zrušení hranic mezi interiérem stavby a jejím okolím, a tím spojení člověka s exteriérem. Místnosti měly být především osvětlené a přímo větratelné. V otevřeném prostoru se také prezentovaly prvky technické civilizace. V jednotlivých stavbách byla tedy mnohdy patrná fascinace tehdy poměrně novými stroji – vlaky, letadly či zaoceánskými loděmi. Kovová trubková zábradlí a terasy

⁵¹ Tuto myšlenku ještě před Le Corbusierem realizoval v roce 1909 Josef Gočár při stavbě obchodního domu obchodníka Wenkeho v Jaroměři.

⁵² Kocych, P. *Purismus, funkcionalismus, konstruktivismus*. [online] Dostupné z: http://kurzy.eatelier.cz/?SAMOSTUDIUM:Slohy_-_popis:20-t%E9_stolet%ED_-_purismus_ [citováno 13.11.2008].

připomínají paluby parníků, kulatá okna zase vzhled letadel. V oblasti bytového zařízení byl požadavek čistoty, lehkosti, hospodárnosti a především účelnosti. Domy tedy měly pásová okna, prosklené stěny, keramické obklady, na plochých střeších byly budovány slunečné lázně. Funkcionalismus už tedy nebyl brán jen jako architektonický styl, ale také jako životní styl a projev moderní doby, civilizace a pokroku.

Pokrok měl také vliv na technické zařízení domu. Objekty se vybavovaly energiemi a zařizovacími předměty založenými na nových vynálezech. Průkopníci funkcionalismu se snažili snížením nákladů na minimum zpřístupnit vymoženosti nové architektury všem obyvatelům. Nové materiály, ale i hospodárnost, účelnost, zefektivnění a zrychlení výstavby vedlo k zprůmyslnění stavebnictví i výroby bytového zařízení. Začaly se také vyrábět výrobky založené na technické a technologické kvalitě materiálu, které nebylo možné ručně zpracovat. To vše pak mělo za následek unifikovanou masovou průmyslovou výrobu, která vedla například k úpadku tradiční výroby řemeslné.

Na přelomu let 1924 a 1925 uspořádal Klub architektů cyklus přednášek v Praze a v Brně s názvem Za novou architekturu, kde přednášeli významní evropští architekti jako Le Corbusier, Holand'an Jacobus, J. P. Oud, Amadée Ozenfant či Adolf Loos. Tyto české i zahraniční přednášky, pořádané také Devětsilem, měly důležitou propagační úlohu a velmi přispěly k prosazení moderní architektury v našem prostředí. Funkcionalismus se tak stal postupem doby vůdčím stylem československé architektury, který našel široké uplatnění. Nabízel totiž nejen ekonomické a praktické řešení pro banky, obchodní domy, kavárny, kina a školy, ale i pro činžovní domy a noblesní vily. Stoupenci funkcionalismu důsledně sledovali funkční řešení staveb, a to z pohledu nejen technického, ale i v oblasti estetické, hospodářské, sociální a kulturní.

Vznikla tak například budova Všeobecného penzijního fondu na Žižkově, dnes Dům odborových svazů, od Josefa Havlíčka a Karla Honzika, Veletržní palác postavený podle návrhu Oldřicha Tyla, budova Elektrických podniků hlavního města Prahy, dnes stále budova Dopravních podniků hlavního města Prahy, nebo obchodní dům Bat'a na Václavském náměstí. Naproti tomu funkcionalismus prezentuje například kostel svatého Václava od Josefa Gočára na náměstí Svatopluka Čecha ve

Vršovcích nebo právě sportovní a rekreační areál s bazénem a s restaurací Terasy na Barrandově.

U nás byl sice hlavním nositelem programu funkcionalismu Klub architektů a mezinárodně známý časopis *Stavba*, avšak funkcionalismus měl řadu poloh. Tu nejradikálnější a později nejsilnější zastával teoretik architektury Karel Teige, redaktor časopisu *Stavba* a zároveň vůdce pražského avantgardního sdružení Devětsil. Teige byl autorem Manifestu českého funkcionalismu z roku 1924, kde se svými stoupenci prohlašují funkcionalismus za vědeckou disciplínu a distancují se od Le Corbusiera, který se nespokojuje jen s užitkovou formou architektury, ale usiluje o architekturu jako umění. Architektura se však podle Teigeho nedá již považovat za umění, ale stává se „*vědou opřenu o poznatky fyziky, statiky, medicíny, hygieny i mnoha dalších vědních oborů. Architekt - vědec pak musí jasně definovat účely, kterým bude jeho stavba sloužit jako dokonale fungující instrument.*“⁵³ Architektura se v tomto racionálním pojetí stala přesně stanoveným výsledkem několika funkcí, a to obytné, pracovní, hygienické a komunikační. Podle Teigeho měla nová architektura vycházet jen z funkcí, nikoli z forem. Architekt měl tyto funkce pouze definovat a vyhledat pro ně nejekonomičtější architektonické ztvárnění. Jakékoli jeho umělecké subjektivní nároky však mezi funkci a formu nesměly vstupovat.

Řada umělců a architektů však s Teigem nesouhlasila, a tak se čeští architekti rozdělili na umělce a vědce a tyto rozpory se pak ukázaly i v praktickém ztvárnění staveb. Mezi hlavní Teigeho odpůrce patřili Karel Honzík a Vít Obrtel, kteří naopak tvrdili, že estetika umocňuje v architektuře její funkčnost a hraje roli prostředníka mezi stavbou a uživatelem. Tento odklon od vědeckého funkcionalismu a návrat k Le Corbusierovi vešel ve známost pod názvem emocionální funkcionalismus. Jeho tvůrci, mezi které patřili dále například Evžen Rosenberg, Ladislava Žák či Bohuslav Fuchs, neodmítali vědecké předpoklady postupů, ale umělecký záměr a psychický účinek, který zprostředkovala forma, považovali za důležitější. V jejich projektech se tedy začaly objevovat organické křivky a jiné emotivní tvary. Přibyl také cit pro plastičnost staveb. Rozmnožily se tak pokusy narušit přísnou pravouhlost funkcionalismu bohatšími a rozmanitějšími formami.

Z emocionálního funkcionalismu pak vyplynuly jeho další stylové variace. Vilová výstavba, většinou pro střední a vyšší střední třídu, se tak stala

⁵³ Švácha, R. *Česká architektura a její příslost*, s. 11.

experimentálním polem nové architektury. Od konce dvacátých let se tak stavěly rodinné domy od racionálního funkcionalismu manželů Elly a Oskara Oehlerových, přes corbusierovský plasticismus prezentovaný Bohuslavem Fuchsem či Karlem Honzíkem, aerodynamický funkcionalismus bratří Šlapetů a některých vil Vladimíra Grégra vystavěných především na Barrandově, až po organickou architekturu inklinující k přírodním materiálům.

Pro purismus a funkcionalismus dvacátých let byla základní barvou bílá, symbol čistoty a hygieny. Postupně začala do architektury pronikat i další barevná spektra, čemuž napomohlo i obohacování tvarové skladby nebo nový obkladový materiál, glazované keramické desky. Omítky domů začaly být tedy buď probarvené, nejvíce se uplatňovala jemně žlutá či světle zelená, nebo byl dům obložen dlaždicemi různých barev. Oblíbená a vysoce módní byla ocelová zábradlí bez vzorů, která byla někdy vyplněna čirým sklem, nejčastěji však drátovým sklem. Okna, buď dřevěná bílá nebo ocelová, byla často sklopná, posuvná, kyvná nebo výsuvná a zásuvná po vzoru vily Tugendhat. Oblíbené byly i luxfery⁵⁴. Vrcholem technologie pak byly ocelové zárubně dveří, které na rozdíl od dřevěných nebyly tak masivní a v interiéru zanikaly. Objevují se posuvné a zasouvací dveře, častý je i vestavěný nábytek a příčkové skříně. Co se týká podlahových krytin, nejčastěji se používal mramor nebo žula. Dále pak terazzo⁵⁵, čtvercová či obdélníková keramická dlažba jednoduchého řezu občas doplněná bordurou bez vzoru, parkety a z hygienických důvodů se prosazuje i linoleum a guma. Kvůli údržbě a čistotě se nejen koupelny, ale mnohdy i jednotlivé místnosti, opatřovaly olejovým nátěrem. Jako obklad se používala i specialita funkcionalismu - měkký druh vápence, travertin.

Ve dvacátých letech se u nás funkcionalismus uplatňoval především ve stavbách veřejných budov a ve výstavbě rodinných vil. Ve třicátých letech se však kvůli hospodářské krizi, která rozvrátila československou ekonomiku a otrásla středními vrstvami, dostal více do popředí právě levicový vědecký funkcionalismus, který kritizoval subjektivismus a originalitu a prosazoval standardizaci a

⁵⁴ Luxfer – silné sklo se zvlněným povrchem lomící a rozptylující světlo.

⁵⁵ Terazzo – trvanlivá bezspárá dlažba z vápna, cihelné drtě, mramorových úlomků a barviva. Po zatvrdnutí se vybrušuje, a tím působí dojmem dlažby kamenné. Její nevýhodou je špatná izolace proti tepelným ztrátám.

normalizaci. Bydlení nabývalo sociálního charakteru a důraz byl kladen na zdravé, komfortní, avšak velmi hospodárné a úsporné bydlení.

Výstavba velkých rodinných domů v zahradních městech pokračovala, zastínilo ji však budování státních, městských, ale nově i družstevních činžovních domů či menších rodinných domků a vilových kolonií. Výstavba činžovních domů byla výsledkem kladení důrazů na ekonomičnost a především účelnost. To totiž vedlo k vyžadované hromadné výrobě, zprůměrnění výstavby, a tím typizaci a unifikaci. Činžovní domy měly několik variant. Byly to většinou soukromé i obecní typizované blokové domy stavěné kolmo k hlavním ulicím, které byly od veřejné komunikace odděleny zídkami s nízkým plotem. Typické pak pro tyto domy, například na Břevnově, bylo lokální topení, společné prostory jako sušárna, prádelna a balkon v mezipatře. Dále měl činžovní dům variantu soukromých činžovních domů pouze o dvou třech bytových jednotkách také zařazených do bloku, ovšem s vlastní zahradou za domem. Takové se v polovině třicátých let stavěly například na Barrandově.

Vilové kolonie byly stavěny podle jednotčitého regulačního plánu. Nejzářnějším příkladem vilové kolonie byla osada Baba na Hanspaulce, vystavěná pro potřeby výstavy bydlení, zahradní město Spořilov nebo dělnické kolonie domků se zahrádkami ve Zlíně v domcích pro Baťovy zaměstnance podle regulačního plánu Františka Lydie Gahury. Kolonie téměř jednotných funkcionalistických domků podle návrhu Jaroslava Fragnera, které se nesly v duchu hanspaulské Baby, měla být vystavěna i v nově se rozrůstajícím zahradním městě Barrandov. Kompletní jednotčité kolonie však nikdy zrealizována nebyla.

V návrzích z třicátých let byly i kolektivní domy se společnými službami, ale vybavenou zachovanou bytovou jednotkou.

Během třicátých let se funkcionalismus v Československu absolutně zažil a byl přijat jako výrazový prostředek mladého státu. V druhé polovině let třicátých tak i konzervativní investoři začali stavět podle funkcionalistických zásad.

6. Realizace projektu zahradního města Barrandov

6.1 Zahájení stavebních prací

Stavební práce byly zahájeny stavbou výstupní silnice na Barrandov dne 24. února 1928, kdy firma ing. Brázdil a Dr. Ješ nad lomem „Voňavka“ začala s lámáním skal. Vytvořila tak velkou silniční zatáčku, z které se později dalo pokračovat dále na Barrandov, nebo odbočit do ulice Pod Habrovou, díky níž se tak zpřístupnily odlehlejší pozemky. (Dnes světelná křižovatka v místech, kde se od hlavní výstupní silnice Barrandovské odbočuje k ateliérům Barrandov.)

Téměř souběžně se začala budovat silnice směrem od řeky k lomu, která se měla odklonit od silnice Zbraslavské³⁶. Z ní se však kvůli značným výškovým rozdílům, silnice vedla přímo pod skalami, přímo odbočit a následně stoupat nedalo. Bylo tedy nutné připravit stoupání pozvolné. Velmi výhodné bylo započít přípravné stoupání na rovině na pravé straně Zbraslavské silnice směrem do Malé Chuchle,

Obr. č. 8 Pamětní deska zahájení výstavby Barrandova.

jelikož by se nekřížovalo ani se silnicí, ani se železniční dráhou. Tyto pozemky na pravé straně však vlastnilo několik majitelů, a tak se muselo začít uvažovat o stoupání z levé strany Zbraslavské silnice, tedy z pozemku Barrandova. Na louce mezi silnicí a železniční dráhou se začala uměle na rovině stavět rampa, jež vyústila v železobetonový most, který Zbraslavskou silnici překlenul. Podmínkou povolení stavby mostu však bylo přeložení silnice v délce 240 metrů v místech pod Křenkovem vlastním nákladem z důvodu vyrovnání silnice, a tím vzniku dobrého průhledu pod mostem.

Práce při výstavbě silnice na Barrandov nebyla nikterak jednoduchá. Dokládá to i Urbanův úryvek z pozdějšího článku uveřejněném v časopise Styl. „Dnes, kdy půl práce jest hotovo, a kdy příjezdná komunikace hraje roli Kolumbova vejce, je nezasvěceným těžko pochopiti, před jakým problémem jsme stáli, dokud byl tu terén jako výsek z divokého západu. Úkol, jež stavebník stanovil, byl ten, že žádal, aby straně a plateau příští zahradní čtvrti byly přístupny přímo od Prahy ze silnice

³⁶ Původní Zbraslavská silnice, dnes rovnoběžná s výpadovou silnicí Strakonická, se nachází jen několik metrů od skal Barrandova.

*Zbraslavské a ne snad zezadu z údolí Hlubočepského nějakým zpětným drápáním.*⁵⁷
Rampa a přemostění státní silnice nebylo jen složitou záležitostí po stránce technické, ale především složité co se týká úřadů. Architekt Urban uvádí, že jednání se vedlo se sedmnácti úřady v Praze. Havel ve svých vzpomínkách dodává: „Projekt ležící v blízkosti dvou drah, potoka, řeky a státní silnice přivolal zájem dvou ředitelství drah, ředitelství pro stavbu vodních cest, státní správy silniční, mostního a silničního oddělení; zájem Obce pražské se projevil u úřadu hospodářského I C, komunikačního, regulačního, mostního a kanalizačního. Byla tu však také Státní regulační komise, Státní památkový úřad a ovšem i místní obec Hlubočepy.“⁵⁸
Železobetonové přemostění silnice bylo hotové během tří měsíců. Na něj pak navázal silniční úsek, vybudovaný firmou Ing. František Strnad na tehdejší dobu moderně vybavenou pneumatickými kladivý, který vyústil v levotočivou zatáčku u lomu Voňavka. Tato část silnice včetně mostu byla pokryta „kobercem Panolit“⁵⁹.

Díky této příjezdové silnici byla na jaře 1929 první část Barrandova zpřístupněna veřejnosti a 27. června téhož roku byla po této nové silnici končící nad velkou zatáčkou uskutečněna první veřejná jízda.

Pokračování silnice opatřené bezprašným povrchem pak bylo na necelý rok pozastaveno z důvodu výstavby vyhlídkové kavárny a restaurace Terasy. K pokračování došlo na jaře roku 1930 a na podzim již byla vytvořena na hořejší planině třída pojmenovaná Na Habrové, dnes ulice Lumièrů. Silnice na hřeben byla vedena s ohledem na vhodnost umístění budoucích parcel a na původní zeleň, která měla být zachována, a tak se patnáct metrů široké třídy Na Habrové částečně pokryté betonovou vozovkou⁶⁰ dosáhlo dvojitou zatáčkou.

Na Barrandově bylo z praktických důvodů vytvořeno kromě silnic také velké množství parkových cest sypaných pískem, které sloužily jako výhodné „spojky“ pro pěší. Všechny trasy silnic i cest byly zároveň projektovány tak, aby umožňovaly nejen praktické dopravní spojení, ale aby také poskytovaly spousty vyhlídek jak na Vltavu, tak do hlubočepského údolí.

Dokončením komunikací došlo k vytvoření jakési kostry celého území, které již mohlo být vyplňováno stavbami.

⁵⁷ Urban, M. *Barrandov* In: Styl, s. 146.

⁵⁸ Havel, V. *Mé vzpomínky*, s. 289.

⁵⁹ Panolit – typ bezprašného povrchu.

⁶⁰ Dodnes pokryta betonem jen do poloviny.

6.2 Budování inženýrských sítí

Co se týká inženýrských sítí, které prováděla rovněž firma ing. Brázdil a dr. Ješ, byl na Barrandově zřízen podle návrhu inženýra Václava Duška moderní kanalizační řad s třemi větvemi, který dostatečně velkým potrubím umožňoval i bezproblémový odvod dešťové vody. Jelikož v Hlubočepích, kam by se kanalizace dala případně napojit, nebyla v této době kanalizace vůbec zavedena a splašky byly vypouštěny do řeky, vývody barrandovské kanalizace byly opatřeny vlastními čistícími stanicemi a byly svedeny do Dalejského potoka. V budoucnu se však počítalo s napojením na městskou kanalizaci.

Hlubočepy neměly stejně tak jako kanalizaci ani vodovod. Jediným možným leč nákladným řešením bylo napojení se na potrubí vedoucí vodu z Káraného a končící na Zlíchově. Vodní tlak potrubí by ovšem pro Barrandov nestačil, a tak byla v nižší poloze, u velké zatáčky⁶¹, zřízena přečerpávací stanice s vodojemem, který přebytečnou vodu v potrubí přes noc zadržoval. Na hřebeni⁶² pak byl vybudován velký podzemní betonový vodojem s hydroforem, který sloužil k výtlačku vody do vyšších pater domů. Oba dva vodojemy tvořily svým obsahem zároveň jakousi železnou rezervu pro barrandovské obyvatele v případě poruchy městského vodovodu.

Plyn byl zaveden samostatným potrubím napojeným na hlavní řád na Zlíchově. Pro přeměnu elektřiny z napětí 22 tisíc voltů byl pro veřejné osvětlení a domácnosti na Barrandově postaven jeden transformátor o výkonu 200 KW umístěný na začátku ulice Pod Habrovou.

Projekt Barrandova byl nesmírně složitý nejen po stránce technické, ale i po stránce hospodářsko-finanční. Barrandov byl tehdy prvním případem, kdy se soukromý podnikatel po dohodě s Obcí pražskou zavázal, že provede všechny potřebné veřejné investice jako silniční komunikaci, kanalizaci, vodovod, plynovod a elektřinu svým vlastním nákladem bez jakékoli subvence.

⁶¹ Malý domek s verandou, kde byl zároveň i potravinářský krám.

⁶² Vodojem se nacházel v polovině ulice Lumiérů po pravé straně směrem k ateliérům v místech, kde dnes stojí činžovní dům č. 25. Vodojem byl v šedesátých letech vyjmut.

6.3 Volba materiálu

Jak zmiňuji v předešlých kapitolách, původním Havlovým cílem bylo vytvořit na Barrandově zahradní město právě ve stylu sanfranciského Ingelside včetně stylu i materiálu staveb. Dřevo jako základní stavební materiál však stavitel záhy shledal jako materiál ke stavbám v našem podnebném pásu nevhodným. Vzhledem k tomu, že ve Spojených státech jsou dřevostavby naprosto běžné i v těch nejstudenějších klimatech, někteří se domnívají, že inženýr Havel podlehl předsudkům, jež, prý dodnes, česká společnost proti dřevostavbám vyznává. Snažil se tedy najít jiný materiál, který by byl kvalitní, hygienický a zároveň ekonomicky příznivý. Hledal zároveň také stavivo, které by umožnilo plynulou výstavbu nepřiliš závislou na ročním období. Snažil se tedy vyhnout například tradičním páleným cihlám, které kvůli své dlouhodobé vlhkosti a tím nemožnosti okamžitého osazení dřevěných oken a dveří stavbu prodlužovaly.

Přes svého bratrance Františka Niklase se Havel seznámil s královským švédským konzulem v Praze, s inženýrem Willym Kinnbergem. Ten mu dal kontakt na inženýra Erika Ivara Lindmanna, vedoucího technika švédské firmy sídlící ve Stockholmu, která se zabývala výrobou nového a záhy velmi oblíbeného staviva - pěnového betonu, dnes známého pod názvem Ytong a Hebel. Lindmann zároveň pracoval na vynálezu vylepšení pěnového betonu tak, aby se dal armovat železem. Tento Lindmannův nápad zvaný porézní beton⁶³, který vznikl spojením cementu a pálené, následně drcené cihlářské hlíny, se Havlovi zamlouval díky své jednoduchosti i technické proveditelnosti. Uzavřel tedy s Lindmannem dohodu, že se pokusí najít v okolí Prahy vhodný druh cihlářské hlíny a postavit pec, která by umožnila výrobu podle tohoto vynálezu.

Po návratu ze Švédska se Havel spojil s bývalým spolužákem J. S. Filipem, který s ním začal při hledání naleziště a místa spolupracovat. Vhodný pozemek s hliništěm poskytovaly Litovice⁶⁴ u Prahy. Zde byla tedy za přítomnosti inženýra

⁶³ Porézní beton neboli Lindbeton je druh lehkého betonu připravovaný z cementu a tzv. umělé pemzy (Po zahřátí cihlářské hlíny na teplotu 1350° C a jejím následném ochlazení z ní vznikla lehká ale tvrdá porézní hmota podobná přírodní pemze. Ta se drtila na šterk a ve směsi s pískem a cementem vznikl porézní beton. Z tohoto materiálu, který neudržoval vlhkost a dobře vysychal, se vyráběly tvárnice nebo se prováděla betonáž.)

⁶⁴ Výrobna lindbetonu v Litovicích u Prahy v ulici Sportovců byla první továrnou v celé střední, západní i východní Evropě, která tento materiál vyráběla. Výroba těchto lehčených stavebních tvárnic však byla ve 40. letech kvůli finančním problémům v důsledku válečných událostí nejprve zastavena a následně ukončena. Od roku 1950 areál využívalo jednotné zemědělské družstvo, později zde byla zřízena strojní a traktorová stanice.

Lindmanna postavena pec a otevřena jáma pro těžbu hlíny. Výroba nového materiálu pojmenovaného podle jeho vynálezce Lindbeton začala již v polovině roku 1928.

6.4 První změny plánů

Výstavbou inženýrských sítí a komunikace pro první etapu a s výběrem vhodného materiálu začal inženýr Havel svůj plán konečně naplňovat. Projekt zahradního města však během své realizace prošel pochopitelným vývojem. Ještě před položením základního kamene musel Havel kvůli nestálé hospodářské situaci ustoupit ze záměru prodávat domy „na klíč“, tedy hotové vnitřně vybavené domy opatřené upravenou zahradou. Jeho prioritou byla stavba inženýrských sítí a souběžně s první etapou výstavby rodinných domů také výstavba společenského střediska, restaurace Terasy. Takto rozsáhlá finanční vydání zahrnující zbudování inženýrských sítí bez příspěvku Obce pražské a finanční vydání na stavbu restaurace Terasy uskutečnění kompletního projektu způsobem real estate právě z finančního hlediska neumožnila.

Václav Maria Havel byl tedy nucen svůj záměr mírně pozměnit. Z původního plánu zůstala realizace inženýrských sítí, vybudování komunikace, rozparcelování pozemků a jejich příprava k stavění. Budoucí majitelé domů si tedy zakoupili upravenou, inženýrskými sítěmi opatřenou parcelu, ale výstavbu jednotlivých vil neprovedl, jak bylo zamýšleno, sám investor, ale kupující sami. Ti ji měli realizovat na základě předem připraveného projektu. *„Rozpočet zpřístupnění celého území, zřízení komunikací, vodovodu, plynovodu, kanalizace a veřejného osvětlení vycházel z předpokladů, že investice budou prováděny po etapách, rozprodej parcel s domy bude skončen do deseti let a bude se uskutečňovat v takovém tempu a rozsahu, aby nejvyšší částka, kterou si budu nucen opatřit od peněžních ústavů, nepřekročila 5 miliónů Kč, neboli aby částka na režii za půjčený kapitál nepřesahovala ročně 400 tisíc Kč. Ceny parcel byly kalkulovány tak, aby byly konkurenční vůči cenám pozemků v podobných polohách v Praze.“*⁶⁵ Inženýr Havel měl pro toto podnikání výhodný úvěr u První občanské záložny v Praze II, na který ručil Lucernou, tedy majetkem, který zdědil spolu s bratrem Milošem po rodičích. S tou měl také dohodnuté výhodné úvěry pro budoucí zájemce o koupi parcel. Z tohoto záměru

⁶⁵ Havel, V. *Mé vzpomínky*, s. 293.

však stavitel musel kvůli náhlým problémům záložny, která řešila závažnou zpronevěru končící sebevraždou jejího ředitele Bohumila Svobody i předsedy dr. Štycha, také ustoupit. Následný bankovní úvěr u Agrární banky totiž zkomplikoval rozpočet, jelikož jeho úrok činil až devět procent z kapitálu vedle provize z prodejů parcel.

Kvůli této další komplikaci inženýr Havel ustoupil z dalšího požadavku, a to stavění podle jednotného projektu. Stavby jednotlivých vil tak nebyly podmíněny daným návrhem, ale ponechány individuálnímu vkusu majitelů. Inženýr Havel společně s hlavním architektem a autorem regulačního plánu Barrandova Maxem Urbanem proto ve smlouvě při prodeji parcel stanovili pro majitele i projektanty určité stavební podmínky, které určovaly stejný vzhled některých prvků. Dále pak právo k nahlédnutí do projektů a nutnost konzultace s architektem Urbanem. To mělo zaručit, že individuální výstavba bude podřízena určité estetické linii.

6.5 Styl a pravidla výstavby

Plán výstavby vil na klíč i výstavby podle zadaného návrhu zkrachoval. Ještě před touto situací však navštívil Havel v roce 1928 společně s architektem Jaroslavem Fragnerem výstavu moderního bydlení pořádanou ve Stuttgartu za účelem seznámení se s aktuálními architektonickými trendy. Zde sám na vlastní oči zjistil, že evropská architektura přelomu dvacátých, třicátých let je nadšena praktickými, účelovými funkcionalistickými stavbami a jejich obliba stále roste. Jeho vize zastavět Barrandov dřevěnými lehkými rodinnými vilkami v americkém stylu vzala tedy za své. Z druhé strany byl však Havel stavbami také nadšen a rozhodl se, že ať již bude celková výstavba zahradního města Barrandov jakákoli, jednu etapu, tedy jednu oblast vybuduje v tomto moderním stylu. Požádal tedy Jaroslava Fragnera a Jaromíra Krejčara o vyhotovení návrhu ucelené kolonie funkcionalistických vil pro část první etapy, a to pro území v ulici Pod Habrovou. Mělo zde dojít k onomu propojení moderního umění, architektury a funkce ve smyslu užití.

Jaroslav Fragner zpracoval několik typizovaných variant bílých krychlových puristických⁶⁶ staveb nesoucích všechny znaky tohoto nového stylu. Ještě před

⁶⁶ Oba směry, konstruktivismus a funkcionalismus, se do jisté míry prolínají. Každá publikace používá jiné označení. Například Vladimír Šlapeta mluví o Fragnerově kolonii vil v ulici Pod

dokončením návrhu však došlo k výše zmíněné nemožnosti stavět dle zadaného návrhu, a tak připravené Fragnerovy projekty vil byly majitelům parcel pouze předloženy s žádostí o jejich realizaci. Reakce většiny vlastníků však byly negativní a architekti se setkali s odmítavým postojem. Většina z nich měla zcela jiné představy o bydlení a k výstavbě domu měla mnohdy již zvoleného svého architekta. Později bylo několik vlastníků ochotno přijmout jen jeden požadavek, a to použití ploché střechy. Výstavba ucelené moderní kolonie v ulici Pod Habrovou se tak stala jen torzem původního plánu.

Po této zkušenosti inženýr Havel spolu s architektem Urbanem stanovili pro projektanty a architekty alespoň závazné stavební podmínky, které měly zaručovat, aby čtvrť působila jednotně. Celé nařízení obsahovalo 14 bodů.

Přípustná zastavitelná plocha byla dána každé parcele zvlášť na základě výměrové tabulky. Každá parcela nabízela vyhlídku. Stavby tedy musely být postaveny tak, aby si vzájemně ve vyhlídce nepřekážely. Proluka mezi sousedním domem musela měřit nejméně tolik, co výška vyššího přiléhajícího objektu. Tato výška musela být měřena na nejnižším místě terénu a až k hřebenu střechy. Stavba musela být zároveň postavena nejméně šest metrů od hranice parcely a předzahrádka k silnici mít šířku nejméně 5 metrů.

Parcely určené k výstavbě rodinných domů směly být zastavěny pouze izolovanými rodinnými domy obklopenými zahradou. Tyto jednotlivé domy nesměly mít jakákoli dvorní křídla a dvorní nebo zahradní stavby. Podmínky stanovovaly **povolení výstavby jen jednopatrových domů bez podkroví. Výjimka byla udělena pouze v případě, že v suterénu bylo k obývacím účelům využito méně jak 50 procent plochy. Jen tehdy bylo možné postavit podkroví. To ovšem smělo zabírat opět jen 50 procent plochy prvního patra. Do těchto padesáti procent se v případě rovné střechy započítávalo i schodiště. Odstup zdi pak musel být v poměru 2:3 k celému obrysu prvního patra.**

Suterén směl být vybudován jen pokud vyplynul z přirozeného terénu a pokud podlaha přízemí nebyla výše než 45 centimetrů nad nejvyšším místem terénu v obrysu domu. Jeho využití mohlo být různé, bylo však zakázáno používat ho jako dílnu či sklad. Sklepní prostory směly být užívány výhradně k jejich původnímu účelu, rovněž bylo zakázáno používat je jako dílnu nebo dokonce jako byt.

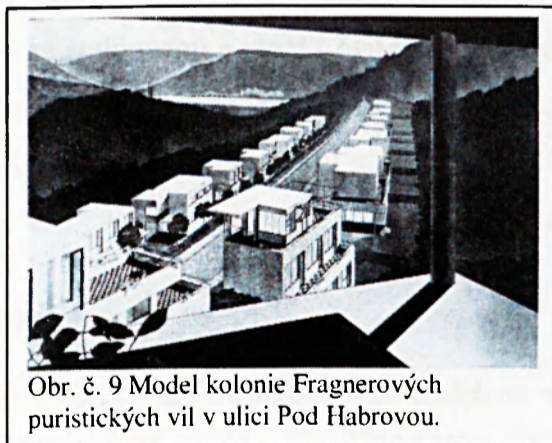
Habrovou jako o konstruktivistických stavbách. Švácha je označuje za puristické. Stejně je tomu například s budovou Veletržního paláce či kostela sv. Václava ve Vršovcích.

Jelikož vily nesměly mít jakákoli dvorní křídla, garáž tedy musela být součástí půdorysu domu a její výměr byl počítán do celkové stanovené maximální plochy zastavění. Jen v případě, že nebylo z relevantního důvodu možné postavit garáž v rámci domu, mohla se vybudovat zvlášť u ulice. Jelikož většina parcel byla situována v kopci, tak jestliže střecha garáže byla zapuštěna a kryta přirozeným terénem zahrady, její plocha se do stanovené „zastavěné plochy nezapočítávala. Dalším výjimečným případem, kdy byla povolena stavba garáže ve formě samostatného přístavku a její zastavěná plocha se nezapočítávala do celkové povolené zastavovací plochy, byla situace, kdy se ulice nacházela v náspu oproti terénu zahrady. Vjezd do garáže tak rovněž nešel vyřešit v půdorysu domu a garáž mola tedy stát samostatně. Zastavěná plocha ovšem nesměla přesáhnout 40 m².

Velmi striktní byla pravidla pro oplocení pozemku. Plot do ulice musel mít nízké parapetní zdi z trvanlivého materiálu a ze stejného materiálu pak musely být vystavěny i pilířky. Mezi nimi se pak musel nacházet vkusně natřený dřevěný nebo železný průhledný plot. Ploty k sousedům tvořily rovněž ploty průhledné, a to buď z drátového pletiva nebo z tyček, „*zřizování plných zdí, prkenných hradeb jak při ulicích, tak k sousedům, se nepovoluje.*“⁶⁷

Pravidla dále stanovovala, že střechy, jestliže nebyly ploché, ale sklonité⁶⁸, musely být kryty výhradně krytinou z červeného páleného hliněného materiálu.

Jelikož majitelé kupovali parcely ihned schopné k zastavění, smlouva také obsahovala závazání se k okamžitému provedení výstavby. Jestliže majitelé nedodrželi stanovenou lhůtu k výstavbě, byli penalizováni. I přes nerealizaci stavby ihned však zůstalo povinností ohradit svou parcelu alespoň předepsaným plotem a pozemek upravit provizorně jako zahradu.

Obr. č. 9 Model kolonie Fragnerových puristických vil v ulici Pod Habrovou.

⁶⁷ Příručka Havlovy kanceláře.

⁶⁸ Sklonité střechy se dělí na střechy šikmé, které mají sklon do 45°, a na střechy strmé se sklonem nad 45°.

7. Počátky výstavby prvních obytných objektů

Stavbu prvních vil a společenského střediska zahájil Václav Havel až po vybudování dokonale vyhovujících inženýrských sítí v roce 1929. Vzhledem ke stavební situaci, která v období na začátku výstavby Barrandova nastala (v roce 1927 bylo vydáno omezení zákona o podpoře stavebního ruchu) se Havel rozhodl rozvrhnout výstavbu vilové čtvrti do čtyř etap a jejich postupné realizování přizpůsobit aktuální finančně-hospodářské situaci.

V meziválečném období byly zrealizovány etapy tři. Každá dokončená etapa měla hotovou příjezdovou cestu, chodníky, veřejné osvětlení, zavedený vodovod, kanalizaci, plynovod a elektrické vedení až na hranici každé parcely. Následné připojení si již každý majitel zhotovoval sám. Vzhledem k tomu, že zřizovatelem inženýrských staveb byl sám prodejce parcel, byly tyto položky zahrnuty v ceně parcely. Kupující tak získal čistou parcelovou plochu za přesnou cenu a nemusel, jak bývalo zvykem, odvádět část pozemku do veřejného statku a zřizovat vlastním nákladem chodník. Kupujícímu tak odpadlo složité jednání s Obcí pražskou a nemožnost vědět ihned při koupi přesnou výši investičních příspěvků.

Parcely se v závislosti na jejich polohách prodávaly průměrně za cenu 97,30 korun za metr čtvereční, tedy 350 korun za jeden čtvereční sáh čisté parcelové plochy. Tyto základní ceny byly stanoveny pro celou čtvrť již v prvním roce zpřístupnění a kryly, jak již bylo řečeno, všechny rozpočtové náklady. Kupující tedy při koupi parcely v této ceně za čtvereční sáh zaplatil pozemek, poplatek za inženýrské sítě, a dále pak poplatky zahrnující převodní poplatek a z něho desetiprocentní obecní přírážku, dávku z přírůstku hodnoty nemovitostí a poplatek za výlohy související se smlouvami a plány. Zvláště se účtoval paušál za připojovací taxu plynu a za provedení vodovodní návrtky s vodoměrem. Realizaci domovních přípojek na parcele si pak každý majitel hradil sám.

7.1 První etapa

Celé území zahradní čtvrti Barrandov bylo rozděleno na dvě stě parcel. První etapa čtyřetapové výstavby zahrnovala území nad Barrandovou skálou, kde bylo nabídnuto jedenadvacet parcel a z hlubočepské strany pozemky v ulici Pod

Habrovou se sedmnácti parcelami. Každá parcela byla situována tak, aby měla bezproblémový přístup i příjezd a nabízela vyhlídku.

První zájemci o parcely na Barrandově většinou pocházeli z okruhu Havlových přátel. Patřili k nim například jeho tři bratřenci s rodinami, tedy František, Jiří a Jaroslav Niklasovi. Dále pak například manželé Šulcovi, Nušlovi, architekt Jan Navrátil, J. S. Filip, Oldřich Filip nebo Václav Prokop.

Z architektonického hlediska nelze brát zahradní čtvrť Barrandov jako jednotnou ucelenou kolonii jako například osadu Baba, kde domy vyšly v podstatě z jediného půdorysného typu. Na Barrandově se stavěly jak různé moderní funkcionalistické vily, tak zde byla částečně v několika případech naplněna původní vize investora inženýra Havla, a to Barrandova jako romantického skalního města s vilami amerického stylu.

Na projektech místních vil se podílela řada významných architektů. Ačkoli měl funkcionalismus v Československu dobré podmínky, jelikož byl podporován širokým okruhem lidí, přesto byly některé prvky zprvu lehce odmítány a považovány za nepraktické a příliš moderní. Naopak velmi přitažlivou byla střídmost a účelnost. V ulici Pod Habrovou, kde měla původně vzniknout Fragnerova vilová kolonie tří typů nevelkých puristických vil, vyrostly nakonec přece jenom vily moderní, například podle návrhů architekta K. Spielmanna, Aloise Houby (Pod Habrovou č. 12 a č. 14), Otto a Karla Kohna (Pod Habrovou č. 11), Rudolfa Bettelheima (Pod Habrovou č. 15) či Karla Caivase a Vladimíra Weisse (Pod Habrovou č. 16), které alespoň rovnou střechou jistou jednotnost zachovávaly a staly se na Barrandově průkopníky nového stylu bydlení. Mnohé měly terasy, některé i pásová okna či tehdy módní pás luxferů na schodišti domu. V meziválečném období bylo tedy v ulici Pod Habrovou vystavěno po pravé straně šest rodinných vil tohoto typu (Pod Habrovou č. 5 až č. 15) a po levé až na jednu (Pod Habrovou č. 18) pět moderních funkcionalistických rodinných vil (Pod Habrovou č. 10 až č. 16).

Obr. č. 10 Vila v ulici Pod Habrovou č. 16 vystavěná podle návrhu Karla Caivase a Vladimíra Weisse.

V ulici Barrandovské se naopak střetlo stylů několik. Jako první byly postaveny na začátku ulice po levé straně tři bílé moderní funkcionalistické vily, a to vila podle návrhu architekta Otakara Štěpánka pro rodinu továrníka Karla Šulce (Barrandovská č. 11), dále vila podle návrhu Aloise Houby (Barrandovská č. 13) a vila podle návrhu V. Krcha (Barrandovská č. 15). Další funkcionalistickou vilou v ulici Barrandovské byla vila pro inženýra J. Němce (Barrandovská č. 22, Skalní č. 16)⁶⁹ podle návrhu Jaroslava Fragnera a Ladislava Syrového s dlouhými terasami v každém patře a okny, které v některých místnostech tvoří průběžná okna, jinde jen celoprosklené plochy. Zajímavá je i funkcionalistická vila podle návrhu architekta Rudolfa Stockara pro velkoobchodníka s květinami Vodníka (Skalní č. 17) s velkou zimní zahradou nad garáží.

Zcela stylově rozdílné vily pak byly vystavěny podle návrhů Vladimíra Grégra⁷⁰, který patřil na Barrandově mezi nejoblíbenější architekty. Tento mladý, nevšedně nadaný stavitel zde také do války realizoval nejvíce projektů. Tvořil

Obr. č. 11 Vladimír Grégr

v duchu aerodynamického funkcionalismu, ale navrhoval také vily typu amerických víkendových domů a ve zvláštním romantizujícím slohu oblíbeném tehdy i v Kalifornii, v tzv. novošpanělském. Tento styl přesně zapadal do představ nejen inženýra Havla o původní stylové výstavbě čtvrti, ale inklinovalo k němu i několik majitelů parcel. V roce 1931 tak v tomto stylu začala vznikat podle Grégrova návrhu například noblesní

rodinná vila pro bankovního radu Karla Struppla (Barrandovská č. 20, Skalní č. 18), která ihned mezi vilami zaujala významné postavení. Tato velkoryse řešená protáhlá

⁶⁹ Dlouhá léta zde poté žila dcera malíře Josefa Lady Alena Ladová.

⁷⁰ Vladimír Grégr se narodil 3. srpna 1902 v Praze do slavné rodiny Grégrů jako syn Zdislava Grégra, majitele tiskárny. Absolvoval reálku v Ječné ulici v Praze II. a poté v letech 1921 až 1927 studoval architekturu u profesora Horáka na Vysoké škole architektury a pozemního stavitelství v Praze. Po studiích se na doporučení bratra Eduarda do roku 1930 prakticky školil u inženýra Václava Havla při výstavbě Barrandově, kde také uskutečnil své první dva projekty vil a projekt rekreačního střediska s lodními klubovny a plovárnou Sportovního sdružení pod Barrandovem. Během této doby také realizoval několik studijních cest nejen po Československu, ale i po cizině. Navštívil Anglii, Turecko, Severní Afriku, Španělsko, Řecko, Německo a Francii. V roce 1930 si založil vlastní ateliér a jako architekt-projektant navrhl řadu obytných domů, rodinných vil a jejich vnitřní zařízení jako vily v Praze Střešovicích a na Smíchově, v Jevanech, Pyšelích, Velharticích a Novém Městě nad Metují a rovněž několik návrhů karosérií lokomotiv a vagonů Československých státních drah (Slovenská strela). Jeho tvůrčí práci však přerušila válka. Během ní se intenzivně účastnil odbojového hnutí, byl přední činitel Národního souručenství a současně odbojové organizace Politického ústředí. Za tuto činnost byl 19. března 1940 zatčen gestapem a následně vyslýchán, vězněn a dne 9. září 1942 odsouzen k smrti. Následně byl převezen do vězení Plötzensee u Berlína, kde byl 22. února 1943 popraven.

dvoupatrová rezidence obdélníkového půdorysu s valbovou střechou⁷¹ byla vystavěna v horní části svahové zahrady. „Hlavní obytné místnosti jsou situované v horním patře pod střechou, jejíž přetažená část kryje před deštěm otevřenou terasu. Z obývacího pokoje se naskýtá neopakovatelný pohled na protější svahy nad řekou. Zdi spodního patra jsou členěné jednoduchými oblouky, za nimiž je další možnost příjemného posezení. Také v detailech je dům promyšlený a prozrazuje architektovu zkušenost s tvorbou kultivovaných jednoduchých interiérů i pohodlného nábytku.“⁷²

Rustikální ráz stavby podtrhují především materiály jako tmavé nebarvené dřevo, kovářsky zpracované železo, či hrubě opracovaný kámen u podezdívky a drsná škrábaná omítka. Tyto znaky, způsob úpravy omítky a kovářsky zpracované železo, se staly typické i pro další Grégrovy vily postavené na Barrandově. Mezi ně patří i později postavená vila bratra Václava Havla, Miloše,⁷³ rozprostírající se po levé straně ulice Barrandovské (Barrandovská č. 17) na jednom z nejrozsáhlejších barrandovských pozemků. Všestranně nadaný Vladimír Grégr, blízký přítel rodiny Havlů, navrhl pro majitele tohoto luxusního domu dokonce i jeho vnitřní vybavení.

Mnohdy i pro místní zůstává neznámou barrandovská kuriozita, kterou je řešení adres u některých domů první etapy. Vily vystavěné po pravé straně v ulici Barrandovské, které na druhé straně pozemku zároveň leží u ulice Skalní, mají dvojí adresu. Tak například vila bankovního rady Struppla, která se nachází v Barrandovské ulici č. 20, zároveň užívá adresu Skalní č. 18. Některé publikace proto považují jeden projekt za dvě realizace domů.

Souběžně s budováním první etapy začal Havel se stavbou pro něj nejzásadnější, a to výstavbou společenského centra. Vyhlídková zahradní restaurace a kavárna Terasy⁷⁴, navržená Maxem Urbanem, vznikla v rekordním čase v roce 1929, a stala se tak první dokončenou stavbou nové zahradní čtvrti. Zde se, podle pamětníků, v salónku konala pravidelná setkání obyvatel Barrandova a budoucích majitelů parcel se staviteli a architekty a projednávaly se zde důležité otázky týkající se rozvoje čtvrti. Poté se téměř vždy podnikala hromadná procházka po Barrandově a navštěvovaly se jednotlivé rodinné vily, kde jednotliví majitelé demonstrovali

⁷¹ Valbová střecha – Sklonitá střešní krytina, která je tvořena zpravidla čtyřmi střešními plochami, které se protínají ve čtyřech nárožích a vodorovném hřebenu.

⁷² Strupplova vila. [online] Dostupné z: <<http://www.slavnevily.cz/vily/praha/strupplova-vila>>[citováno 28.7.2008]

⁷³ V druhé polovině dvacátého století zde dlouhá léta sídlila Argentinská ambasáda, dnes je majitelem objektu bývalý automobilový závodník Antonín Charouz.

⁷⁴ Viz kapitola č. 8.

klady a zápory svých nových obydlí a poskytovali stavební rady budoucím sousedům.

Ještě během roku 1929 bylo také uprostřed velké zatačky zřízeno parkoviště, garáže a benzínová pumpa s autoservisem. Na protější straně pak Pávilon, který sloužil jako prádelna pro restauraci Terasy i obyvatele Barrandova. Zároveň zde byla umístěna výše zmíněná vodovodní čerpací stanice. Ačkoli projekt počítal ve svém plánu s výstavbou několika obchodů, v prvním roce nabízel a prodával místním obyvatelům potraviny a předměty denní potřeby sklad restaurace Terasy. Později byl u velké zatačky vedle vodárny zřízen samostatný obchod s potravinami.

7.2 Druhá etapa

Druhá stavební etapa byla připravena k zastavění na začátku roku 1931. Dle původního plánu zahrnovala pozemky přiléhající k silnici Barrandovské a dvě třetiny pozemků hořejší planiny, třídy Na Habrové. Podél ulice Barrandovské a v první části třídy Na Habrové bylo nabízeno asi čtyřicet parcel pro stavbu izolovaných rodinných domů ve velkých zahradách o rozměrech přes tisíc metrů čtverečních.

Prodej pozemků byl z počátku velmi úspěšný, do plánů však nepříznivě zasáhla celosvětová hospodářská krize. Následkem ní právě v průběhu zastavování druhé etapy došlo ke znatelnému útlumu zájmu o pozemky. Havel byl tak donucen provést přeparcelování pozemků zvláště okolo ulice Barrandovské, a tím vytvořit pozemky malé, levnější, přesto však také určené pro samostatné luxusní vily.

Václav Havel na dvou místech druhé etapy nechal postavit a moderně zařídit dva vzorové výstavní rodinné domy. První z nich byl vystavěn podle návrhu Vladimíra Grégra, druhý pak podle návrhu Maxe Urbana. Havelův záměr byl jednak reklamní, měl přilákat další možné zájemce o koupi parcel, a jednak nabídnout současným majitelům vzorný příklad moderního, pohodlného a přitom zdravého bydlení. Pro jejich výstavbu byly záměrně zvoleny rozdílná místa, aby názorně demonstroval obě varianty terénu, které čtvrť na Barrandově nabízí, tedy pozemek téměř v rovině a pozemek na svažitém terénu.

Obě vily měly tyž stavební program. Stavbu provedla v obou případech firma Ing. Brázdil a Dr. Ješ a kromě dvou nebo tří pilířů uvnitř stavby bylo při konstrukci použito lindbetonového zdiva nejen jako zdiva obvodového, ale i výplňového a nosného. Díky použití lindbetonu při celé výstavbě vil se dosáhlo mimo jiné

homogenního podkladu pro omítku, která se tím nebortila a neodprýskávala. Součástí výstavby byly i zahradní úpravy, které provedla firma J. Veselý, oplocení pozemku zajistila firma Martin Wilhelm a synové a vchodové dveře a vrátka v oplocení dodala firma Ing. O. Podhajský. U první výstavní vily byl na zahradě umístěn bazén.

První výstavní vila⁷⁵ se nacházela v první pravotočivé zatáčce v ulici Barrandovské č. 46 a jejím tvůrcem byl velmi oblíbený Vladimír Grégr. Tato bílá stavba s dvěma zaoblenými rohy, jeden menší pro schodiště, a druhý větší pro zimní zahradu, který je obratně přizpůsoben tvaru parcely určeného obloukem přilehlé silnice, byla vytvořena v letech 1931 až 1932 v duchu aerodynamického

funkcionalismu. V přízemí domu se nacházel jeden velký obývací pokoj s rozdílnou úrovní podlah končící v zaoblené části zimní zahradou, dále pak kuchyně s malou jídelnou, spíž a šatna. Na úrovni přízemí domu se nalézala i garáž. Na zimní zahradu navazovala venkovní terasa s pergolou. Patro obsahovalo tři ložnice, komfortní

Obr. č. 12 Výstavní vila v ulici Barrandovská č. 46.

koupelnu s toaletou a rozsáhlou terasu sloužící nejen k odpočinku a zábavě, ale i jako sluneční lázně. Vnitřní zařízení domu - řemeslnické práce malířské, klempířské, lakýrnické, tesařské, elektroinstalační, sklenářské atd. byly provedeny více jak desítkou firem. Podlahy byly pokryty buď parketami (firma Antonín Čebský), nebo byly xyloolithové⁷⁶ (Calofrig, akc. spol.). Na terasách pak byly podlahy oplechované dřevěnými rohožemi vyrovnány do vodorovné polohy. Všude byly užity ocelové dveřní zárubně dodané firmou A. Ippen a vytápění celého domu pak zajišťovalo ústřední topení Ing. Jan Porges.

Obě vzorové vily byly i perfektně a moderně vybavené zapůjčeným zařízením nejrůznějších firem. Velmi módním se stal nábytek vestavěný či příčkový opatřený dokonalými pohybovými mechanismy. Praktické vestavené dřevěné skříně dodaly Dobřívské závody, ostatní nábytek do celého domu pak zapůjčila

⁷⁵ Vila v ulici Barrandovská č. 46 často střídala své majitele. Mezi nejznámější patřila Adina Mandlová, dlouhá léta zde pobýval herec Miloš Nedbal, později zde sídlil islandský konzul. Nyní je vila majetkem rodiny Šmuclerových.

⁷⁶ Xyloolith – směs z magnesiového cementu a drtin (dřevěné moučky), která je lisována pod velkým tlakem. Využívá se pro pokrytí podlah.

akciová společnost Thonet Mundus. Příčkovou knihovnu, pohovku a křeslo v hlavním obývacím pokoji navrhl a dodal sám architekt domu Vladimír Grégr a koberci a záclonami dům opatřila firma Antonín Kybal. Interiér byl samozřejmě vybaven i dekorativními předměty, zajištěnými akciovou společností Artěl, a originální plastiky speciálně pro tuto vilu vytvořil akademický sochař Honda Nušl. Kuchyň a její zařízení zrealizovala firma Jan Kalyba a syn a kuchyňské nádobí a náčiní dodal V. J. Rott.

Co se týče finančních výdajů, celková výstavba prvního domu včetně vnitřního vybavení a zahradních úprav činila 560 tisíc korun. Budoucí majitel by tedy zaplatil 61 800 korun za čistou parcelovou plochu o výměře 1657m², dále musel být uhrazen investiční příspěvek za komunikaci, kanalisaci, vodovod a plynovod celkově za 115 200 korun a jejich přípojky v sumě pět tisíc korun. Za třiatvacet tisíc korun byl pak proveden podrobný projekt domu a stavba zahrnující i vnitřní vybavení byla zrealizována za 318 tisíc korun. Oplocení zahrady s podezdívkou, vjezdovými vraty s dvojitými dvířky a úprava zahrady včetně bazénu a pergoly vyšla budoucího majitele na sedmatřicet tisíc korun.

Druhá vzorová vila, rozpočtově podobná, byla vystavěna podle návrhu Maxe Urbana u vyústění ulice Barrandovské v třídu Na Habrové (Na Habrové č. 41). Byla technicky řešena stejným způsobem jako první výstavní vila, součástí byla také úprava zahrady a oplocení. Vnitřní členění druhé vily bylo mírně rozdílné. Urban zvolil tzv. halový půdorys typický pro luxusní vily třicátých let, kde všechny pokoje byly přístupné z přímo osvětlené střední velké haly. V přízemí se tedy nacházela centrální hala, obývací pokoj se zimní zahradou, jídelna, kuchyně, spíž, pokoj pro služebnou a velká terasa. Na úrovni přízemí se opět nacházela i garáž. V patře se pak nalézaly tři pokoje, pracovna a koupelna s toaletou. Vnitřní zařízení domu bylo dodáno stejnými firmami jako u vily první.

Druhá etapa výstavby představovala podobně jako první etapa různorodé spektrum pohledů na architekturu. Obě reklamní vily byly hojně navštěvované a zanechaly na některých budoucích majitelích rodinných domů vliv. Mezi vilami je tedy možné vidět moderní stavby tzv. halových půdorysů s elegantní vstupními prostory, často obložené travertinem⁷⁷ nebo mramorem, zimní zahradou, pásovými

⁷⁷ Travertin – chemická usazená hornina vznikající na pevnině. Složením odpovídá vápenci, na rozdíl od něj je ale pórovitý. Je tvořen malými zrnky čistého uhličitanu vápenatého (kalcitu), která poutají

okny či velkými prosklenými plochami, venkovními terasami s posezením a zároveň romantizující stavby s rustikálními prvky.

Několik navzájem stylově odlišných vil zde zrealizoval opět Vladimír Grégr. V roce 1931 vznikla podle jeho návrhu ve stylu aerodynamického funkcionalismu již výše zmíněná vzorová rodinná vila (Barrandovská č. 46) a o rok později ve stejném stylu moderní svahová vila pro JUDr. Čelakovského, potomka Františka Ladislava Čelakovského (Skalní č. 10). Vila, která je díky zaoblenému tvaru jedné strany domu přezdívána „banán“, má hlavní obytné místnosti vzhledem k situování stavby v horní části pozemku opět v nejvyšším patře domu, ložnice pak o patro níže. Svým zjevem i řešením patří právem k nejlepším architektonickým realizacím celé čtvrti. Grégr v tomto období ještě navrhl funkcionalistickou vilu továrníka Růžičky (Barrandovská č. 25), kde žil později dlouhá léta režisér Volod'a Čech, a před zatačkou, u vyústění ulice Filmařské, navrhl vilu bankéře Otakara Riegla (Barrandovská č. 31), která se již ale nesla v romantizujícím duchu.

V místech kde ústí ulice Barrandovská v třídu Na Habrové (Barrandovská č. 60) byla v letech 1933 až 1934 postavena jedna z nejryzejších funkcionalistických barrandovských vil, vila podle návrhu architektů Hermanna Abelese a Lea Mayera, jejímž prvním obyvatelům byl filmový producent a majitel filmové společnosti Elektafilm Josef Auerbach. Tato mnoha pásovými okny prosvětlená bílá jednopatrová budova se suterénem nabízí ze své terasy rozprostírající se po celé střeše stavby jeden z nejlepších výhledů. Další významnou stavbou stojící opodál v ulici Skalní je rodinná vila výrobce klobouků pana Vorla (Skalní č. 8).

Třída Na Habrové byla v rámci druhé etapy kvůli ohlasům hospodářské krize zastavěna jen částečně. Dominantou zde byla druhá výstavní vila podle návrhu Maxe Urbana, ke konci zpřístupněné ulice pak byla vystavěna vila rodiny Zimových (Na Habrové č. 25) naproti pak vila rodiny Černých (Na Habrové č. 26) a Proschků (Na Habrové č. 27).

Mnoho rodinných vil, v ulici Skalní vila Rudolfa Stockara a Vladimíra Grégra (č. 17 a č. 10) a v ulici Barrandovská vily dvě vily Vladimíra Grégra (č. 46, č. 24) a vila Jaroslava Fragnera (č. 22) a architektů Mayera a Abelese bylo vyhlášeno kulturními památkami a zařazeny do seznamu kulturních památek Prahy 5.

dohromady ostatní částičky, z nichž je travertín tvořen. Může obsahovat také jíl a klastický křemen. Užívá se nejčastěji jako obkladový kámen.

7.3 Třetí etapa

Nejcharakterističtějším urbanistickým útvarem dvacátých let bylo zahradní město s vilami. Ve třicátých letech bylo vlivem krize všeobecnou urbanistickou formou sídliště nájemných domů s malými byty dostupným všem. Tento trend, tedy spíše nutnost, se nevyhnula ani Barrandovu, jelikož i zde během hospodářské krize rostl zájem spíše o vily činžovní. U nich se totiž mohlo k zastavění využít celé šíře parcely od jedné hranice ke druhé a cena parcely v poměru k ceně stavby byla poměrně malá. Blokový způsob byl nejen levnější než stavby izolovaných domů, ale nabízel i větší počet místností. Václav Havel v původním plánu počítal pouze se dvěma stavbami, bloky, dvoupatrových činžovních domů, a to na rohových parcelách u kruhového náměstíčka na jižním konci třídy. Musel však splácet úvěr u Agrární banky a potřeboval pozemky prodávat. V době malého zájmu o parcely druhé etapy pro rodinné domy v první části ulice Na Habrové byla tedy proto upravena i první část třetí etapy výstavby, která zahrnovala poslední třetinu třídy Na Habrové končící u náměstíčka u ateliérů. Ta byla vhodná pro stavbu domů činžovních či malých řadových, a tak v plánu došlo k několika inovacím.

Podle aktuálně upraveného projektu měly v místech na jižním cípu třídy ústící do kruhového náměstíčka vyrůst na každé straně tři bloky činžovních domů, z toho jeden rohový. Každý blok tvořil čtyři až sedm vnitřně rozdělených samostatných objektů. Třída byla v těchto místech rozšířena z původních patnácti na třicet metrů, a tím bylo dovoleno stavět tyto blokové činžovní domy se suterénem, přízemím a dvěma patry. Pozemky vnitřně samostatných domů byly sice poměrně úzké, zato však hluboké, a tak za každým domem bylo možné zřídit malou zahrádku. Tyto parcely se prodávaly také za 97, 30 korun za m², tedy 350 korun za čtvereční sáh, ale kupující oproti izolovaným vilám zaplatil pouze pozemek, převodní poplatek a z něho desetiprocentní obecní přírůstek a výlohy za smlouvy. Dávku z přírůstku hodnoty nemovitostí však v tomto případě platil prodejce, tedy inženýr Havel. Bylo však také nutné dodržet závazné stavební podmínky týkající se především vnějšího vzhledu domu. Tyto funkcionalistické činžovní domy měly nést jejich typické znaky, a to například pásová okna, plochou střechu a či terasu v posledním patře domu.

Inženýr Havel ve své reklamní brožuře, kterou vydávala jeho obchodní a administrační kancelář Barrandov, také inzeroval firmy, jež by stavbu těchto domů provedly. Jedna z firem, Firma arch. Jaroslav Bezecný se sídlem v Praze II na Václavském náměstí, nabízela provedení stavby včetně oplocení a hrubé úpravy

parcely. Cena výstavby závisela na velikosti parcely i způsobu provedení práce, nejlevnější standardní realizace stála 132 tisíc korun. Ta zahrnovala výstavbu dvoupatrového obytného domu se suterénem, který byl postaven z cihel o síle 45 centimetrů a jeho stropy tvořil železobeton. V suterénu byla zřízena obytná kuchyň s předsíní, spíž, záchod, prádelna a sklepy. V přízemí se pak nacházel byt o výměře přes 25 m², kde byla hala, kuchyň, spíž, záchod a koupelna. Stejný počet místností o stejné ploše se nacházel i v prvním patře domu. Druhé a poslední patro nabízelo také stejný počet místností, avšak kvůli dvěma vyhlídkovým terasám, jedné do ulice a druhé do zahrady, byla výměra místností ve druhém patře menší. Pokud to rozsah stavby dovozoval, bylo možné měnit určení a počet místností nebo kombinovat počet a velikosti bytů. Co se týče vnitřního vybavení, podlahy v pokojích a předsíních pokrývaly vybrané bukové parkety, v kuchyních a koupelnách byla podlaha xylolithová. Jelikož rostla touha po podlahách bez spár, na schodech a chodbách bylo tehdy velmi moderní terazzo. Funkcionalismus propagoval čistotu a hygienu, stěny koupelen se tedy natíraly tehdy velmi oblíbeným emailovým různobarevným nátěrem, na práni tvarovaným. Samozřejmostí byla moderní fayencová umyvadla a smaltové vany. Elektrické světlo fungovalo ve všech místnostech, plyn a voda byly zavedeny do koupelen a kuchyní. Vytápění zajišťovala v každém bytě umístěná kamna na tuhá paliva.

Tyto domy odpovídaly požadavkům Zákona o stavebním ruchu ze dne 11. března 1921 o malých bytech⁷⁸ a nabízely tedy určité výhody, a to pomocné financování při výstavbě a osvobození od činžovní daně. Jestliže polovina bytů měla méně než 40 m² obytné plochy, mohli také kupující za určitých podmínek získat státní záruku pro levnou hypotéku. „*Uvážíte-li, kolik platíte ročně na nájemném v cizím domě, přesvědčíte se, oč výhodnější je pro Vás spláceti místo toho jen po určitou dobu dluh na vlastním domě a bydletí při tom moderně, komfortně, zdravě a ve svém!*“⁷⁹ reklamovala Havlova informační brožurka.

Blok o několika těchto dvoupatrových vnitřně samostatných činžovních domech se suterénem, dvěma terasami a zadní zahrádkou byl vystavěn jako první na pravé straně čelem k náměstí⁸⁰. Do druhé světové války zde pak vyrostlo několik dalších blokových domů, které nechala vystavět rodina Bidlasova, automobilový

⁷⁸ Zákon 100/1921 Sb. ze dne 11. března 1921 o stavebním ruchu. Hlava šestá. O finanční podpoře stavebního ruchu a úlevách daňových a poplatkových, § 30.

⁷⁹ *Reklamní a informační brožura*. ING. VÁCLAV HAVEL, obchodní kancelář Barrandova, Praha II, Lucerna..

⁸⁰ Lumiérů (Na Habrové) č. 3 a č. 5.

závodník Zdeněk Pohl či hrabě Lozovský. Rohový činžovní dům, stejně jako původně plánované dvojdomky, nebyly v těchto místech realizovány nikdy, a výstavba izolovaných domů (domy č. 139 až č. 150), které měly stát za blokovými domy směrem na západ, se provedla až na konci dvacátého století ve formě řadových rodinných domů se zahradou.

Doba hospodářské krize a následný pokles prodeje parcel způsobil tedy nejen částečné změny v parcelaci a v typové výstavbě budov, ale také v realizaci velkých objektů, které se měly dle původního plánu nacházet na obou koncích třídy. Na západním konci ulice Na Habrové tedy nezačala probíhat výstavba hotelu a obchodního centra, ale pozemek byl prodán Filmové akciové společnosti A-B, jejímž spolujednatel byl Havlův bratr Miloš. Ten zde v roce 1931 začal stavět velkolepou budovu filmových ateliérů⁸¹ podle návrhu Maxe Urbana. Pokles zájmu o pozemky se odrazil i ve splácení půjček Václava Havla. Velké nedoplatky byly zejména na obecních dávkách Obci pražské, a tak Havel jako kompenzaci těchto dluhů předal pozemek na druhém konci třídy, kde měla být vybudována veřejná budova - domov mládeže, do majetku Obce pražské.

V roce 1935 byla hospodářská krize v Československu na ústupu a v souvislosti se společenskými a politickými událostmi, ale především s fungováním barrandovských ateliérů, jelikož mnoho zaměstnanců nechtělo dojíždět do práce ze všech konců Prahy, opět vzrostl zájem o koupi parcel a výstavbu domů. Došlo tedy k pokračování v budování inženýrských sítí na dalším území a k postupnému zpřístupňování dalších parcel třetí etapy výstavby. Toto území se rozkládalo jednak na jižních svazích směrem k Vltavě podél esovité silnice, dnes ulice Filmařské, jednak na rovných pozemcích vedle Filmových ateliérů a na postupně svažujících se pozemcích nad Malou Chuchlí.

Nejdříve se začaly prodávat pozemky blíže k již zastavěnému území druhé etapy, tedy v druhé části ulice Filmařské. Jako první zde byla postavena vila pro strojního inženýra Evžena Kalinu s rodinou podle návrhu Viléma Lorence (Filmařská č. 9), a vila rodiny Kröhnových (Filmařská č. 10). Následně v místech, kde ulice Filmařská ústí v ulici Barrandovskou, vznikla na pravouhlém půdorysovém vzorci další vila pro Dr. Pelze podle návrhu Vladimíra Grégra (Filmařská č. 4)⁸² a vila rodiny Frýdů, kde celý život žil a tvořil spisovatel Norbert Frýd (Filmařská č. 1). Na jižní straně si pod pozemkem Kalinů zakoupil rozsáhlou parcelu i inženýr Václav

⁸¹ Viz kapitola č. 11.

⁸² Tento dům byl za války sídlem Josepha Goebbelse.

Maria Havel. Jeho vila měla vzniknout podle návrhu Vladimíra Grégra, který ho vypracovával ještě v německém vězení. Návrh však nebyl kvůli Grégrově tragické smrti nikdy dokončen a Havel zde později svou vilu kvůli vyvlastnění tohoto pozemku již postavit nemohl.

Pozemky na druhé polovině území třetí etapy již prodány nebyly, jelikož zasáhla válka. Tyto pozemky se pak po roce 1948 staly součástí Státních filmových ateliérů. Druhá výletní restaurace s výhledem na Brdské lesy, která se měla nalézat na úplném konci kolonie nad silnicí Zbraslavskou, nikdy vystavěna nebyla.

Počátkem roku 1937 bydlelo na Barrandově 70 rodin v 35 obytných domech.

7.4 Čtvrtá etapa

Čtvrtá etapa výstavby, jejíž pozemky se rozkládaly na západní straně zahradního města podél obou stran již existující silnice do Slivence, se měla uskutečnit během roku 1938. Na okraj této etapy byla sice přivedena kanalizace, vodovod, elektřina i plyn, ale nadějný rozvoj bohužel přerušila druhá světová válka. Kvůli následnému zákazu stavění nebyla v těchto místech provedena řádná parcelace ani inženýrské sítě, a tím na toto území nebyl schválen ani právoplatný regulační plán.

Původní výstavba nenákladných malých izolovaných či blokových rodinných domků se již nikdy neuskutečnila. Během války musel inženýr Havel první část pozemků po levé straně silnice směrem do Slivence povinně prodat společnosti Pragfilm. Ta v té době ovládala filmové ateliéry a potřebovala tyto pozemky k výstavbě ateliérů nových. Druhá část pozemků po levé straně silnice se pak po roce 1948 stala vlastnictvím nových Státních filmových ateliérů. Pravá strana není dodnes zastavěna a tvoří ji pás lesa.

8. Zahradní vyhlídková restaurace Terasy

Na jaře roku 1929 byl dokončen první úsek příjezdové silnice na Barrandov, který se u velké zatáčky rozdvíjoval, a jehož jedna část končila v ulici Pod Habrovou a druhá několik desítek metrů nad zatáčkou. Od začátku plánování Barrandova bylo Havlovým cílem vystavět zde nejen skvěle architektonicky řešené zahradní město, ale především společenské centrum - jakýsi kulturní středobod čtvrti, kde by se setkávali jak místní a lidé z okolí, tak i hosté z celé Prahy. V představách inženýra Havla mělo toto kulturní společenské centrum podobu netradiční moderní zahradní restaurace a kavárny. V té době byly v Praze zahradní restaurace tři, a to restaurace na Petříně, Hanavský pavilon na Letné a restaurace v Kinského zahradě. Tyto podniky však podle Havla byly buď malé, nebo zaostalé a nenáročné, a nebo nebyly přístupné motorovými vozidly. Václav Maria Havel si tedy uložil za cíl vytvořit v Praze velkou, pro motorová vozidla přístupnou zahradní restauraci a kavárnu, která by byla schopna hostit přes tři tisíce hostů nejrozličnějších společenských vrstev a nabízela kvalitní a rychlou obsluhu.

Výstavba vyhlídkové zahradní restaurace a kavárny začala tedy vznikat ihned po otevření první etapy k zastavení souběžně s prvními návrhy staveb v ulici Pod Habrovou. Od března do září 1929 bylo pozastaveno pokračování výstavby silnice i inženýrských sítí do budoucího zahradního města a všichni zájem a úsilí bylo soustředěno na areál restaurace. „*Nejdřív jsem začal s hospodou. Vyšel jsem z toho, že města vznikají kolem nějakého takového centra – od starých zájezdních hostinců.*“⁸³ Návrhem a realizací pražského Cliff House pověřil Václav Maria Havel 24. ledna 1929 hlavního architekta čtvrti a autora regulačního plánu Barrandova architekta Maxe Urbana. Ten vypracoval projekt a po výstavbě příjezdové komunikace, kanalizace a vodovodu se již 27. března 1929 začalo v místech nad zrušeným vápencovým lomem ležícím u zbraslavské silnice s úpravou terénu. Toto romantické místo si Havel vybral záměrně, jelikož se podobně jako Cliff House nacházelo na okraji skály a byl zde široký výhled na Vltavu a okolí. Díky půlkruhovému výseku lomu došlo hned nad jeho hořejším okrajem k vytvoření tří rozsáhlých teras nad sebou, a tím každá nabízela krásné výhledy.

⁸³ Soeldner, I. *Barrandov, město divů*. In: Mladý svět, 33/1969, XI. ročník, s. 14.

8. 1 Výstavba areálu

Restaurace a kavárna terasy patří k nejznámějším funkcionalistickým budovám v Praze. Podle architekta Zdeňka Lukeše jsou Terasy z architektonického hlediska jedním z prvních příkladů emocionálního funkcionalismu. Účelná vzdušná bílá budova restaurace a kavárny s půdorysem do tvaru písmene „L“ byla domyšlena do nejmenších detailů. V přízemí se nacházela kavárna a francouzská restaurace s kapacitou 200 míst k sezení, která díky svým velkým průběžným oknům zaručovala hostům panoramatický

výhled. Sály byly zároveň situovány tak, aby výhled z restaurace byl stejně kvalitní jako výhled z venkovních teras. Po pravé straně sálu francouzské restaurace se nacházel taneční parket a vedle něho na stupínku u okna podium a orchestr. Při hezkém počasí se prosklená stěna za podiím otevřela,

Obr. č. 13 Budova restaurace a kavárny Terasy.

muzikanti se otočili a hráli pro hosty venku, kteří tančili na protilehlém venkovním tanečním parketě. Tento oválný mramorový parket byl určen právě především pro hosty restaurace. V patře nad restaurací byl pak vybudován velký salón v podobě střešní nástavby (tzv. pent-house) pro uzavřenou společnost a terasy s výhledem.

Budova je dispozičně řešena i tak, aby kuchyně byly schopny obsluhovat stejně tak hosty v budově jako hosty venku na terasách. Byly tedy umístěny v suterénu budovy, což však v úrovni venkovních teras bylo již přízemím.

Dominantou objektu je věž restaurace nalézající se v úrovni stoupající komunikace. Ta nabízela dvě patra dalších, ale podstatně menších, soukromých salónek. V nejvyšším patře se nacházel vyhlídkový ochoz bez okrajových sloupů, na který byl přístup pomocí zaskleného schodiště nacházejícího se podél vnější strany věže. Na věži byl rovněž umístěn reklamní otáčivý maják. Věž kromě reklamního účelu a vyhlídky měla i zcela praktickou funkci. Sloužila jako větrací šachta, která svými kouřovými a ventilačními komíny odváděla výpary z kuchyně.

Max Urban byl velkým nadšencem a obdivovatelem námořních lodí. Podle mnohých od břehu Vltavy budova skutečně výletní loď připomínala.

Architekt Urban dokonale využil nerovnosti terénu a do celého oblouku venkovních teras zasadil celkem sedm řad stolů. Právě rozčlenění terénu na terasy bylo velmi výhodné a praktické. Každý host měl perfektní výhled do krajiny a personálu tento různorodý terén pomohl pohodlně obsluhovat stovky lidí. Naopak ve dnech, kdy bylo na Terasách málo hostů, dala se například zpřístupnit jen jedna terasa, a tím se práce personálu zjednodušila a zároveň se zrychlila obsluha hostů. Uprostřed nejvyšší terasy byl vybudován vzdušný altán, kde byly instalovány ampliony s hudbou a kde se nacházel taneční parket pro hosty sedící venku na terasách.

Na druhém konci teras oproti restauraci se nacházela letní kuchyně s atmosférou přímořských rybáren, která při velkých návštěvách vypomáhala hlavní kuchyni a zajišťovala včasné obslužení hostů.

Zahradní i sálový nábytek navrhla specialistka na moderní nábytek architektka Hana Kučerová-Záveská. Byl brán zřetel především na jeho funkčnost a pohodlnost. Základem byl kov a dále dřevo a látka v žlutočervené kombinaci⁸⁴. Kvůli zimnímu uskladnění byl zahradní nábytek, tvořící tři tisíce židlí a pět set stolů, skládací. „*Tak vznikl nový typ zahradních stolů a židlí, tzv. barrandovský, který pak ve velkém vyráběla firma Gottwald v Brandýse nad Orlicí.*“⁸⁵

Celý venkovní prostor večer osvětlovaly velké reflektory navržené inženýrem M. Prokopem, které byly umístěné na dvacet metrů vysokém ocelovém sloupu. Ty měly krom funkce světelné také účel praktický, a to ve smyslu vábení hmyzu, a tím neobtěžování hostů při večeři. V budově bylo naopak osvětlení tlumené, nepřímé, aby se světlo neodráželo v oknech a hosté měli z restaurace výhled i večer.

V době otevření byly hotovy i kompletní zahradní úpravy terénu, které měly podtrhávat celkovou atmosféru areálu. Zahradní práce provedla firma Vaněk z Chrudimi pod vedením Zdeňky Frantové-Hartvichové a J. Macla. Ta zde zasadila přes šest tisíc květinových sazenic včetně různých druhů alpských peren.

Aby přijíždějící auta nerušila hosty na terasách, parkoviště pro šedesát automobilů bylo vybudováno na západní straně pod hřebenem restaurace. Uprostřed velké zatáčky u příjezdové silnice bylo pak zřízeno další velké parkoviště pro asi padesát automobilů se šoféry a pro vozy taxi. Zde stály také garáže s osmi oddělenými a uzavřenými boxy určené pro obyvatele Barrandova, kteří nechtěli mít vlastní garáž na pozemku. Dále zde stála benzínová pumpa s autoservisem.

⁸⁴ Žlutá-červená-žlutá byla barevná kombinace Barrandovské vlajky.

⁸⁵ Havel, V. M. *Mé vzpomínky*, s. 301.

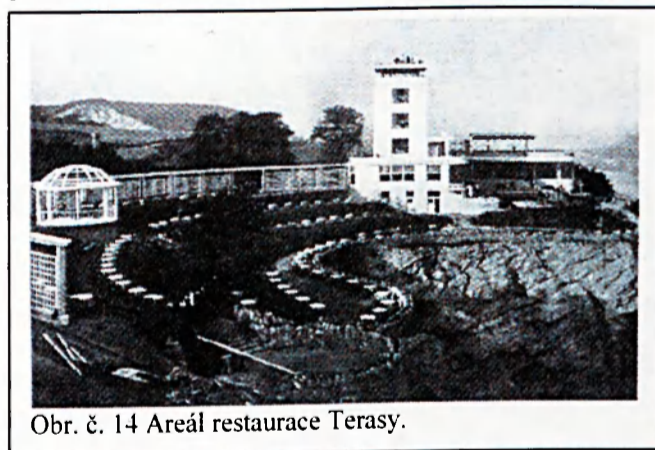
„Autoservis slouží potřebám všech barrandovských majitelů aut i návštěvníků a obstarává pod vedením zkušeného garážmistra potřebné správk, promazávání, mytí atd.“⁸⁶

8. 2 Slavností otevření Teras

Areál restaurace a kavárny Terasy byl vystavěn v naprosto rekordním čase. Stavbu budovy opět provedla firma Ing. Jaroslav Brázdil a Dr. Štěpán Ješ a jako stavebního materiálu bylo užito lindbetonu. I díky jeho praktickým vlastnostem mohla být budova tak rychle přístupná hostům.

Po necelém půl roce od začátku terénních úprav, kdy byla dále provedena samotná stavba, zahradní úpravy a vybavení objektu nábytkem a restauračním zařízením, byly Terasy 27. září 1929 v rámci svatováclavských oslav poprvé zpřístupněny veřejnosti. Přesně o týden později, 4. října 1929, proběhlo, jen pro zvané, oficiální zahájení provozu za účasti tehdejších členů vlády, ministrů Otakara Srdínka a Roberta Mayr-Hartinga a pražského primátora Karla Baxy.

Havel počítal, že v létě o nedělích navštíví Terasy až tři tisíce lidí. Někteří kolegové pokládali toto číslo za nemožné a odůvodňovali svůj názor tím, že takovou návštěvnost zdaleka nemají již existující zahradní restaurace a navíc, Barrandov je poměrně daleko od centra. „*Já jsem naproti tomu uvažoval o tehdejších návštěvách*

Obr. č. 14 Areál restaurace Terasy.

ve Velkém sále Lucerny v zimních měsících při nedělních populárních koncertech a pokládal jsem za zcela možné, že by se podobné podniky mohly v létě dobře vžít na Barrandově.“⁸⁷ Co se týká vzdálenosti Teras od centra

města, Havel dodal, že „nestavěli pro tehdejší dobu, kdy na obyvatelstvo Prahy připadalo poměrně stokrát méně aut než ve většině velkých měst západu. Věřil jsem, že otázka dobrého spojení je jen otázkou času.“⁸⁸

⁸⁶ *Za Prahou a přece v Praze* - dobový reklamní leták, 1930.

⁸⁷ Havel, V. M. *Mé vzpomínky*, s. 299.

⁸⁸ Havel, V. M. *Mé vzpomínky*, s. 299.

Areál Teras se ihned po svém otevření setkal s obrovským zájmem návštěvníků. Den zahájení se stal celopražskou společenskou událostí. Tehdy prošlo areálem více jak padesát tisíc hostů a během dalších podzimních nedělí byla účast také mimořádná, areál navštívily další tisíce návštěvníků. Ono Havlovo očekávání a počítání s třemi tisíci hosty se naplnilo. To potvrzuje i skutečnost, že až do války zde bylo přes léto o nedělích a svátcích zaměstnáno přes sedmdesát číšníků.

Víkend po oficiálním otevření navštívil Terasy i prezident republiky T. G. Masaryk, který sem v následujících letech přijížděl z Lán na soukromé obědy a na jednání, nejčastěji s ministerským předsedou Františkem Udržalem. Bavily se zde také filmové hvězdy jako Lída Baarová, Nataša Gollová, Adina Mandlová či Hugo Haas a Oldřich Nový. K tanci a poslechu obvykle vyhrával orchestr R. A. Dvorského.

Terasy se v prvních letech staly místem, kde se sice konaly večírky nejvyšších podnikatelských a politických vrstev, návštěva však díky Havlovu programu byla dostupná nejen pražské honoraci a známým osobnostem politického a kulturního života, ale opravdu také lidem obyčejným. Do areálu Teras se dalo přijít dvěma vchody. Buď hlavním do budovy, nebo zvláštní bránou vedoucí rovnou na venkovní terasy. V areálu pak byly zavedeny dvojí ceny. Ceny pro občerstvení v objektu restaurace a jejích krytých teras a podstatně nižší ceny pro hosty na venkovních terasách.

Jak již bylo řečeno, restaurace a kavárna Terasy byla projektována pro široký okruh lidí, cílem bylo postavit odpočinkové místo pro všechny. Aby se na Barrandov mohli podívat i lidé nemající automobil, zřídil inženýr Havel bezplatnou linku přímo z centra Prahy až na Terasy. Spojení⁸⁹ obstarával z Václavského náměstí od paláce Fénix na rohu ulice Štěpánské autokar firmy Walter z Jinonic, který jezdil odpoledne a večer a v neděli i dopoledne v pravidelných hodinových intervalech. Mnoho návštěvníků však pojímalo nedělní návštěvu Teras jako výlet, a tak se tramvají číslo 5 dopravili na konečnou Zlíchov⁹⁰ a vycházkou vyšli po upraveném chodníku k Terasám. V plánu bylo i vybudování osobního výtahu či sedačkové lanovky, která měla vést při jižní straně lomu až do úrovně teras. Projekt však realizován nikdy nebyl.

⁸⁹ Od 31. března 1933 jezdila z Václavského náměstí k filmovým ateliérům pravidelná autobusová linka S, v roce 1952 přečíslována na 105.

⁹⁰ Konečná s tramvajovou smyčkou se nacházela u vily Svagerka.

8. 3 Trilobit bar

Po několikaletém fungování Teras nastaly v jejich areálu ještě malé inovace. Restaurace, která byla otevřena celoročně, svůj každodenní provoz ukončovala ve dvaadvacet hodin. Někteří hosté však mnohdy byli uprostřed zábavy a chtěli zůstat déle. Z ekonomických důvodů však nebylo možné nechat otevřenou celou restauraci jen pro několik desítek hostů, a tak se inženýr Havel s podnětu svého bratra Miloše rozhodl zřídit na dosud nezastavěném druhém konci areálu letní společenský bar. Úkolem byl jednomyslně pověřen architekt Vladimír Grégr, který 11. dubna 1936 vypracoval projekt baru a který byl pak v srpnu téhož roku stavebním referátem Magistrátu hlavního města Prahy schválen. Na jaře následujícího roku byla zahájena výstavba.

Dřevěnou budovu Trilobit baru, který zahajoval každý den svůj provoz v jedenadvacet hodin, a který získal svůj název díky místu, kde byl vystavěn - zde bylo totiž v minulosti nalezeno nejvíce zkamenělin trilobitů, tvořila jedna velká, avšak členěná místnost. Ta navazovala venkovními pergolami na terasy.

V levé části stavby byly v blízkosti letní kuchyně vybudovány toalety. Ve střední části se nacházel taneční parket s okolními stolky, který malým schodem přecházel v sál se čtvercovými stolečky. V rámci sálu se po jeho pravé straně nacházel bufet, levou stranu budovy pak zakončoval mohutný zděný krb.

Vnitřní zařízení baru, skleněná lampiónová světla s malbami zvěrokruhu a umístění textilií se znakem trilobita podle návrhu akademického sochaře Hondy Nušla, pak zrealizovala architektova manželka.

Restaurace Terasy s Trilobit barem s třemi a půl tisíci místy k sezení byla ještě dlouhou dobu po svém otevření nejmodernějším restauračním areálem v Praze a jediným toho druhu v hlavním městě.

9. Plavecký stadion

Místo pod terasami tvořil starý opuštěný vápencový lom. Havel hodlal tento pozemek určitým způsobem upravit, zvelebit, nejlépe pak sportovně využít. Max Urban zde navrhoval postavení tenisových kurtů, Havel zde měl však vizi plaveckého areálu. Ačkoli žádné zdroje možnou inspiraci pro stavbu bazénu na dně lomu neuvádějí, zajímavostí zůstává, že pan Adolf Sutro pod svou sanfranciskou výletní restaurací Cliff House vystavěl v roce 1896 také vodní lázně. Lázně Sutro Baths byly svými vnitřními plaveckými

Obr. č. 15 Lázně Sutro Bath.

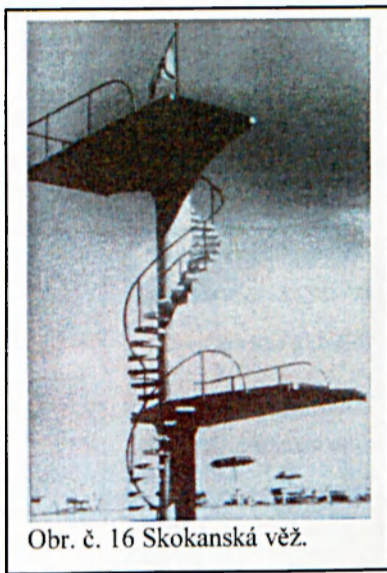
bazény v té době největším zařízením svého druhu. Areál zastřešovaly mohutné prosklené ocelové a dřevěné výztuže a konstrukce. Hosté Sutro Bath si mohli vybrat ze sedmi různých bazénů. Jeden byl sladkovodní, pět dalších mělo filtrovanou slanou mořskou vodu s různými teplotami a poslední bazén měl mořskou vodu s aktuální teplotou oceánu. Celkově bazény obsahovaly 7 600 m³ mořské vody. Během přílivu byla voda čerpána z nedalekého oceánu a během odlivu pak obrovská silná vodní turbína čerpala vodu do obrovské nádrže, kde se voda po dobu odlivu zdržovala.

Havel pozemek lomu nabídl společnosti Českého plaveckého klubu a do přesných plánů výstavby plaveckého stadionu zasvětil funkcionáře plavecké asociace inženýra Ladislava Hauptmanna. Ten pak spolu s dalšími členy Českého plaveckého klubu, s architekty Jaroslavem Kalvachem a Václavem Kolátorem, jedním z největších odborníků na stavby koupališť a plaveckých stadiónů a předsedou klubu O. Petříkem ustavili komisi, která realizaci stavby finančně promyslela a následně schválila její realizaci.

Celý rozpočet stavby stadiónu činil 900 tisíc korun. Ačkoli společnost Český plavecký klub disponovala nemalými finančními prostředky, na tak nákladnou a navíc ne příliš výdělečnou stavbu zdaleka nestačily. Společnost tedy žádala o státní záruku hypotéky na 600 tisíc korun. *“Ve státním rozpočtu nebylo však pro tuto*

neočekávanou položku krytí, a tak se nám dostalo jen naděje na příští rok.“⁹¹ Stavba padesát metrů dlouhého a osmnáct metrů širokého bazénu však přesto začala. Základní vklad, 250 tisíc korun, vložila do stavby společnost sama a 35 tisíci přispěla Obec pražská. Další finanční pomoc obstaraly osobní půjčky některých členů klubu a Státní tělovýchovný ústav, který si budoucí stadión pronajal na deset let za roční poplatek 40 tisíc korun, avšak pouze na určitý počet dní v roce. Státní příspěvek možný následující rok pak měl uhradit zbývající peníze.

Podle projektu architekta Václava Kolátora byl tedy ve starém vápencovém lomu pod areálem restaurace Terasy vystavěn firmou Ing. Brázdil a Dr. Ješ plavecký

Obr. č. 16 Skokanská věž.

stadión orámovaný skalními stěnami. Samotný bazén s bezkonkurenční skokanskou věží s dvěma odrazovými plošinami ve výšce pět a deset metrů, který zde pod věží dosahoval až 4, 7 metrů, obklopovaly amfiteatrální tribuny se sedadly pro více jak tři tisíce diváků. Dopoledne i odpoledne sloužil bazén jako koupaliště pro veřejnost, později odpoledne byl vyhrazen pro Český plavecký klub a konaly se zde plavecké závody, zápasy ve vodním pólu a veřejné produkce. Voda byla do bazénu čerpána ze studny na břehu Vltavy, následně byla

filtrována a teprve poté vpuštěna do bazénu. Vedle bazénu pak byla vystavěna tesařským mistrem O. Ulrychem dřevěná budova s převlékárnou a šatnami a slunečními lázněmi.

Plavecký areál byl zpřístupněn jen dva roky po otevření restaurace Terasy. Poté každý rok *„při zahájení letní sezóny na Terasách předváděli členové skokanské sekce ČKP své sestavy na věži, první z nich vždy skoky s hořícími pochodněmi v napjatých pažích. Podívaná začínala již za soumraku a umělé osvětlení bylo ve chvíli seskoku záměrně přitlumeno. Diváci tak měli dojem, že borci skáčí z přilehlé skály. Snad bylo i toto „velkolepé přírodní divadlo“ jistým naplněním Havlova romantického předsevzetí.“*⁹²

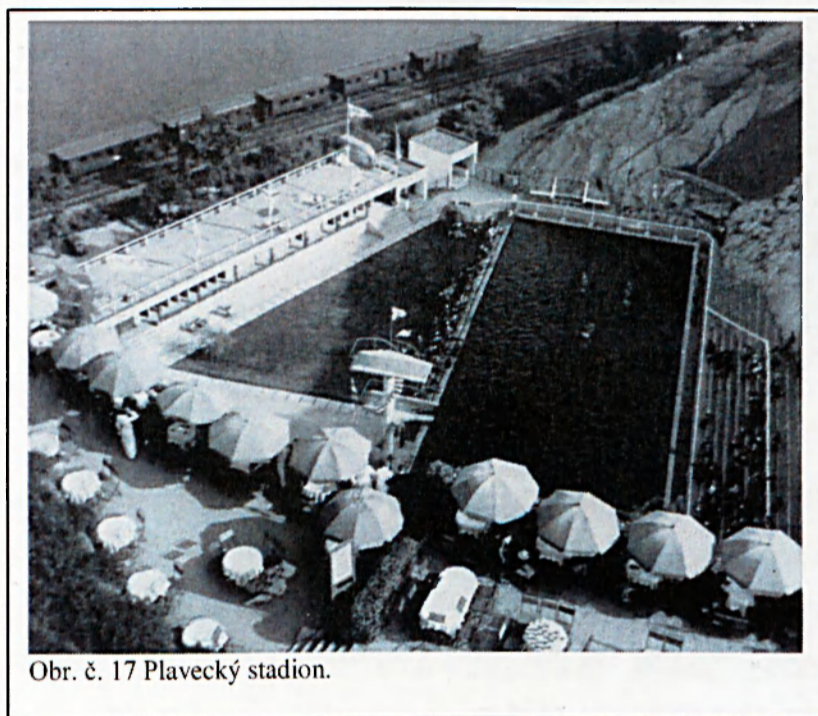
Finanční okolnosti se však po dokončení a otevření areálu změnilly. Státní podpora na stavbu plaveckého stadionu byla kvůli hospodářské krizi snížena ze 600

⁹¹ Havel, V. M. *Mé vzpomínky*, s. 308.

⁹² Jiras, P. *Barrandov I. Vzestup k výšinám*, s. 36.

tisíc korun na maximálně možných 40 tisíc korun. Rozpočet na stavbu celého plaveckého areálu byl navíc překročen o více než 250 tisíc korun. Následkem toho se prvních letech areál potýkal se značnými finančními problémy a vzrůstaly dluhy, které výnos z provozu bazénu zásadně nepokryl. V roce 1934 navíc dřevěná budova vyhořela, a bylo nutné ji opravit. Dluhy tím ještě více vzrostly, a pro Český plavecký klub se tak barrandovský plavecký stadion stal značnou přítěží.

Přesto byl, i přes nedostatek slunce v odpoledních hodinách, a tím nízké teploty vody, vyhledávaným a oblíbeným koupalištěm.

Obr. č. 17 Plavecký stadion.

10. Sportovní sdružení pod Barrandovem

Pod Barrandovem mezi Vltavou a železnicí se rozkládalo podél vltavského pobřeží v délce 400 metrů ještě několik barrandovských pozemků. Celkově toto území zahrnovalo výměru 12 960 m². Ačkoli se tento pozemek nacházel v záplavové oblasti a zároveň se v těchto místech již tehdy počítalo s výstavbou hlavní výjezdové silnice z Prahy dálničního charakteru - jakákoli výstavba by tedy neměla dlouhou existenci, mladý architekt Vladimír Grégr se v roce 1929 rozhodl do tohoto území investovat jeden milion korun a vystavět zde rozsáhlá sportoviště.

Celý sportovní areál obsahující deset tenisových kurtů, volejbalové a basketbalové hřiště, pískovou pláž s plovárnou, travnatá hřiště, loděnici s jachtami, pramicemi a stovkou kanoí, klubovnu a bufet Grégr nejen sám navrhl, ale i vlastním nákladem zřídil. Kvůli možným povodním byly klubovny, kabiny s šatnami, loděnice s dílnami a bufet umístěny na dvou zakotvených bílých moderních lodích. *“Byly to vlastně dvě velké paluby zřízené*

Obr. č. 18 Sportovní sdružení pod Barrandovem.

*na řadě pontonů.”*⁹³ V roce 1930 tak bylo otevřeno velmi oblíbené a hojně navštěvované rozsáhlé Grégrovo Sportovní sdružení pod Barrandovem.

O čtyři roky později začalo dle předpovědí Ředitelství pro stavbu vodních cest pozemky na vltavských březích vykupovat. Jelikož možnost opětovného uvolňování některých nepoužitých pozemků bylo velmi dlouhou záležitostí, rozhodl se Grégr Sportovní sdružení pod Barrandovem zcela zrušit a lodě prodat.

⁹³ Havel, V. M. *Mé vzpomínky*, s. 310.

11. Ateliéry Barrandov

Podle původního Urbanova projektu měl být na pozemku u malého kruhového náměstíčka vystavěn hotel a budovy služeb a obchodů. Vlivem začínající hospodářské krize, a tím nedostatku financí kvůli pomalému prodeji parcel, využil Václav Havel nabídky svého bratra, filmového podnikatele Miloše Havla, který o tyto pozemky projevil zájem. On a jeho společníci z Filmové akciové společnosti A-B totiž hledali v té době vhodné místo pro stavbu nových filmových ateliérů, jelikož ty stávající na Vinohradech, kde se tehdy natáčely filmy téměř všech výroben, technicky nedostačovaly. Společnost byla navíc pražským magistrátem nucena ukončit z bezpečnostních důvodů provoz do roku 1932. Výstavba nových ateliérů se tedy stala pro společnost A-B, která byla v Československu od dvacátých nejsilnější filmovou společností a výrobní stagnaci si nemohla dovolit, absolutně nezbytná.

11. 1 První filmové ateliéry a počátky českého filmu

Kinematografie byla až do konce 20. let dvacátého století považována za jistý druh divadla, kde, zvláště v zárodečném stádiu českého němého filmu, převládal žánr komedie. V Čechách byla první filmová projekce uskutečněna 15. července 1896 v Karlových Varech a během následujících dvou let již bylo u nás uděleno patnáct kinematografických licencí. Dne 19. června 1898 zahájil činnost Český kinematograf Jana Kříženeckého založený fotografem a nedostudovaným architektem Janem Kříženeckým. Kříženecký vlastnil přístroj přímo z Lumièrovy továrny, s kterým natáčel vlastní dokumentární a hrané snímky, a tím odstartoval historii českého hraného filmu. První český film tak vznikl jen pouhé čtyři roky po vůbec prvním veřejném filmovém představení bratří z Lumièrů v Paříži, a Čechy se tím staly teprve šestou zemí na světě, kde se začalo s vlastní filmovou výrobou.

Profesionální filmová výroba se začala v Čechách vyvíjet až o deset let později, kdy vznikly první dvě společnosti zabývající se jak obchodováním s filmem, tak jeho tvorbou. První česká soukromá filmová společnost s názvem Kinofa byla založena v roce 1911 fotografem Antonínem Pechem. Kinofa, která byla ekonomicky podporovaná pražskými průmyslníky a obchodníky, dosáhla záhy svými snímky i zahraničního úspěchu. Téhož roku byla založena také druhá filmová

společnost, Illusionfilm Aloise Jalovce a Františka Tichého, která se ze začátku spíše než na hraný film zaměřovala na výrobu aktualit. O rok později pak byla architektem Maxem Urbanem a jeho ženou, významnou herečkou Národního divadla, Annou Sedláčkovou založena třetí soukromá filmová společnost s názvem Asum. Asum, jejíž název byl složen s iniciál obou manželů, se snažila produkovat umělecky náročnější snímky a do rolí obsazovat známé-divadelní herce. „V dějinách české kinematografie znamenají jejich díla první výraznější roztržku s pojetím filmu jako nenáročné zábavy. K tomuto odchýlení mohlo dojít díky silnému ekonomickému zázemí Urbana a Sedláčkové, kteří si ve svém společenském postavení nemuseli filmem „přilepšovat“, a díky jejich úzkým kontaktům na divadelní dění.“⁹⁴

Společnost Asum i Illusionfilm skončily svou činnost kvůli první světové válce, kdy byla výroba filmu ve společnostech zastavena kvůli narukování na frontu obou jejich šéfů. Pozastavením byla produkce českých hraných filmů víceméně zlikvidovaná.

„Leckterá kapitola dějin českého filmu je velmi úzce spojena s pražskou podnikatelskou rodinou Havlů“⁹⁵. V roce 1914, kdy situace ve filmovém podnikání nebyla příliš příznivá, česká filmová tvorba neměla stabilizovanou filmovou výrobu, pevné finanční zázemí a nakonec ani plynulý odbyl produkce, založil podnikatel, stavitel a majitel prvního železobetonového paláce s názvem Lucerna filmovou společnost Lucernafilm, která technické zařízení převzala z již zaniklé společnosti Kinofa. Lucernafilm se věnoval především reportážním, aktualitám a hraným veselohrám. Řada krátkých filmů byla využívána k propagaci v zahraničí (například reportážní snímky *Oslavy Národního divadla*, *Dubnová přísaha poslanců* nebo *Praha je bez potravin*, kterou využili Masarykovi lidé k propagaci české a slovenské otázky v zahraničí). Výroba němých hraných filmů začala v Lucernafilmu až v roce 1915. Tehdy se jejím hlavním režisérem stal divadelník, herec, podnikatel a ředitel Švandova divadla Antonín Fencel. Nejúspěšnějšími snímky se staly Fencelovy komedie *Zlaté srdéčko* a *Pražští adamité*. Lucernafilm zanikl v roce 1918 kvůli silné konkurenci nových filmových výroben, jelikož v nové republice zahájila provoz celá řada filmových společností. V roce 1919 se z rozpadávajícího Lucernafilmu zformovala filmová společnost Excesiofilm založená operním pěvcem a spolujednatel Lucerny Richardem Balášem. Konkurencí jim byla filmová společnost Pragafilm založená bývalým režisérem Lucernafilmu Antonínem

⁹⁴ Ptáček, L. *Panorama českého filmu*, s. 13.

⁹⁵ Jiras, P. *Barrandov I. Vzestup k výšinám*, s. 52.

Fenclem, která své vybavení koupila od zkrachovalé Urbanovy společnosti Asum. Dále produkovala filmy výrobní společnost K.L.I.M., na níž se podíleli režiséři Kolár, Lamač, Innemann, Machatý, Společnost Kalos založená Karlem Lamačem a Annou Ondrákovou či Karel a Emanuel Deglovi se společností Bratři Deglové, která veškeré zařízení a majetek (krom názvu a loga firmy) odkoupila po úplném zániku Lucernafilmu.

Poválečná hospodářská konjunktura, změněná politická situace a příliv filmů z jiných zemí vyvolaly vlnu zakládání kin a filmových půjčoven. „V lednu 1921 bylo v Československu na pět set kin a osmatřicet půjčoven filmů. Sama Praha měla koncem tohoto roku šestatřicet kin.“⁹⁶ Velké oblibě se těšily především filmy Americké. Také synovi Václava Havla, zakladatele Lucernafilmu, Milošovi byla kinematografie velkým koníčkem. Již v té době byl šéfem biografu Lucerna a jeho přáním bylo založit v Praze vlastní půjčovnu. Nakoupil tak v Paříži a Londýně americké seriálové filmy jako *Červené eso*, *Dvacet tisíc mil pod mořem* či *Býčí oko* a na základě úmluv s americkými distributory, zvláště se společností Universal Film Manufacturing Company, založil v Praze společnost American Film Company a.s., které se stal předsedou a majoritním vlastníkem akcií. Ředitelem společnosti byl jmenován Jan Reiter. Společnost se zabývala nejen vypůjčováním filmů, ale i financováním kin válečných poškozenců.

11. 2 Filmová akciová společnost A-B

Filmová akciová společnost A-B vznikla v roce 1920 spojením dvou koncernů filmových půjčoven, American Film Company a. s. Miloše Havla a Sdružení kinomajitelů Biografu a. s., které se v Československu specializovaly na uvádění amerických filmů. Název společnosti byl odvozen z počátečních písmen obou společností a mezi zakladateli byli vedoucí činitelé obou půjčoven. Byli to již zmíněný ředitel podniku Lucerna a majitel American Film Company a. s. Miloš Havel, ústřední ředitel a člen správní rady Sdružení kinomajitelů Biografu Julius Schmitt, předseda Svazu československých půjčoven a výroben filmových a ředitel American Film Company Jan Reiter a komerční ředitel American Film Company Eduard Svoboda. Dále pak člen správní rady Sdružení kinomajitelů Biografu JUDr. Adolf Krysa, ředitel Lido Bia a člen správní rady akciové společnosti na Žižkově

⁹⁶ Bartošek, L. *Náš film*, s. 59.

František Páša, majitel kina Centrál a předseda Družstva kinematografického a člen správní rady Sdružení kinomajitelů Biografa Václav Pštros, člen správní rady Sdružení kinomajitelů Biografa Josef Zavřel a ředitel kina Koruna Osvald Kosek. Akciový kapitál společnosti byl stanoven na čtyři miliony korun v deseti tisících akcií po čtyřech stech korunách. Milion vložila do kapitálu každá ze dvou půjčoven, jeden milion dvě stě tisíc vložili ostatní zakladatelé společnosti a dva tisíce akcií zůstalo ve společnosti jako nostro akcie. Po založení spravovaly společnost tři orgány - valná hromada akcionářů, správní rada a dozorčí rada. Ředitelem a jednatelem společnosti A-B byl zvolen Julius Smitt, technickým ředitelem Julius Prokůpek a předsedou správní rady společnosti A-B se stal Miloš Havel.

Cílem nově vzniklé společnosti, která se od svého počátku stala nejsilnější českou filmovou výrobnou, bylo založit českou filmovou továrnu a zabývat se tovární výrobou a obchodem osvětlených i neosvětlených filmů a tovární výrobou, koupí a prodejem potřeb z filmového a fotografického oboru. Již v roce 1920 vznikl projekt architekta Ladislava Machoně na výstavbu nového ateliéru, který měl být postaven na místě staré cihelny na Kavčích Horách. Návrh se však z ekonomických důvodů zrealizovat nemohl, a tak byl ateliér zřízen z bývalého dřevěného restauračního a tanečního pavilonu z jubilejní výstavy, který byl ze Stromovky přemístěn do pivovarnické zahrady na Vinohrady do Korunní ulice.

Provoz ateliéru byl zahájen 15. července 1921 a společnost zde měla smlouvu do roku 1932. „*Vinohradský ateliér A-B tvořil přízemní sál křížového půdorysu o*

použitelné ploše 400 m², střední loď ateliéru byla 18 metrů dlouhá, 13 metrů široká a 6,5 metru vysoká“⁹⁷

V zadním traktu v patrové podezdívce se nacházely laboratoře a součástí studia byly i kanceláře, šatny a místnost rekvizit. V zemi vedle ateliérů pak byly vybudovány bunkry

Obr. č. 19 Ateliér společnosti A-B na Vinohradech.

pro uskladnění filmových surovin a hotových filmů. Díky slušně zařízenému ateliéru a kvalitně vybavené laboratoři měl u nás ateliér A-B téměř pět let monopolní postavení. Do roku 1923 se zde vyrobilo neuvěřitelných 56 % celkové filmové produkce. Mnohé společnosti si ateliér u A-B pronajímaly. Denní nájemné činilo 3

⁹⁷ Handl, Z. *Filmová akciová společnost AB ve dvacátých letech*, s. 55.

tisíce korun, později bylo kvůli výrobní krizi v roce 1923 sníženo nejprve na dva tisíce korun, a poté dokonce na šest set korun. V nájemném byly započítány služby čtyř pracovníků, technického personálu a inventář. Elektrický proud se však účtoval zvlášť.

Rokem 1924 vrcholila v Československu hospodářská krize, která zasáhla všechna výrobní odvětví. Filmové podnikání -jakožto obor mladý a ekonomicky nestálý- zasáhla tato krize velmi intenzivně, což mělo za následek krach mnoha filmových společností. I společnost A-B byla na konci roku 1924 kvůli filmové stagnaci na pokraji likvidace. Nakonec byla zachráněna jen díky dobrému finančnímu postavení Miloše Havla, který se všemožně snažil společnost A-B udržet. „Celková kapitálová ztráta Miloše Havla, plynoucí ze založení a udržení společnosti AB, byla odhadována téměř na 10 miliónů korun. Ztráta společnosti AB za rok 1924 činila 1 820 300 korun.“⁹⁸ O rok později se situace stabilizovala a ateliér i laboratoře měly kladné hodnoty. Od roku 1926 pokrývala A-B opět téměř 60 % filmové produkce v Československu. Z celkových jedenatřiceti celovečerních filmů bylo filmovou společností A-B vyrobeno třináct. Ke konci roku 1926 však začal vinohradskému ateliéru konkurovat ateliér na košířské Kavalírce. Byl sice menší, zato měl modernější laboratoře. Zdravá konkurence však bohužel neměla dlouhého trvání, jelikož o tři a půl roku později, 25. října 1929, při natáčení filmu *Tonka Šibenice*, vyhořel a byl nenávratně zničen.

Za vinohradské éry v letech 1921 až 1932 zde bylo natočeno mnoho vynikajících filmů, na kterých se podílela řada zvučných jmen. Lze jmenovat například snímek režiséra Jana Stanislava Kolára *Kříž u potoka* a snímek *Svatý Václav*, který se stal prvním českým velkofilmem. Dále film Karla Antona *Únos bankéře Fuxe*, *Lucerna* Karla Lamače, *Prach a broky* a *Batalion Přemysla Pražského*, *Erotikon* Gustava Machatého, jehož převážná část dekorací byla postavena ve vinohradském ateliéru či „trhák českých biografů“ *C. a k. polní maršálek* s Vlastou Burianem v hlavní roli.

Na počátku roku 1930 vyvstala pro vinohradský ateliér nepříjemná komplikace. Pražský magistrát vydal tehdy oficiální prohlášení, kdy z požárně bezpečnostních důvodů doporučil okamžité zrušení ateliéru a povolil provozování vinohradského ateliéru pouze do konce roku 1932. Společnost chtěla nový ateliér vystavět již dříve, kromě návrhu Kavčích hor zde byl i návrh na výstavbu v Bubenci,

⁹⁸ Handl, Z. *Filmová akciová společnost AB ve dvacátých letech*, s. 57.

jelikož vinohradský ateliér ačkoli se nacházel v rozlehlé zahradě, kde vše dýchalo atmosférou, pro vznik takového množství filmů nebyl ideálním místem. „*Do ateliéru pronikaly nedostatečně odizolovanými stěnami zvuky zvenčí. Zřízenec musel na Korunní třídě pravidelně hlídat, kdy pojedou tramvaje nebo na příkaz režiséra v blízkých dvorech prosit služky, aby na chvíli přestaly pozpěvovat či aby zavřely do sklepa štěkajícího psa.*“⁹⁹ V průběhu roku -1930 představitelé společnosti A-B začali hledat místo pro stavbu nových filmových ateliérů.

11. 3 Výstavba nových ateliérů na Barrandově

Novému umístění filmových ateliérů předcházelo složité vybírání vhodné lokality. Kvůli objektivnosti byla správní radou společnosti A-B zvolena zvláštní komise zastoupená dr. Fuksou, generálem Hoppem a ředitelem Kostkou, která měla toto vhodné místo pro ateliéry najít. Volilo se mezi pozemky v Ruzyni, na Břevnově, v Hostivaři, v Troji atd. Okruh se nakonec zúžil na dvě lokality, na Barrandov a vrch Braník. Barrandov byl nakonec uznán nejzpůsobilejším, a to z několika hledisek. Nejdůležitějším byla bezhlučnost okolí, již v té době se zjišťovalo, zda není lokalita v leteckém koridoru, dále pak čistý vzduch a především také komunikace a inženýrské sítě včetně blízké elektrorozvodné linky vysokého napětí. Plán navazující na zahradní město a vedoucí dál směrem k vesnici Slivenci splňovala nejen tyto požadavky, ale navíc měla oproti jiným vybraným lokalitám neporušenou přírodní krajinu, blízkost exteriérů a především rozlehlý prostor pro stavbu velkých budov s možností rozšiřovat se a také nezastavěný horizont bez výškových staveb.

Společnost A-B zakoupila tedy 31. prosince 1931 od Václava Maria Havla pozemek o velikosti 19 518 m² a dále pak na ni do dálky navazující parcelu o velikosti 34 274 m², která vedla směrem ke Slivenci. „*Podpisem smluv byl učiněn významný historický krok k rozvoji mladé české kinematografie a filmové výroby.*“¹⁰⁰

Cílem bylo vytvořit moderní, ale především funkční ateliéry. Projekt byl zadán již osvědčenému architektovi Maxu Urbanovi, který byl sběhlý i ve filmové

⁹⁹ Jiras, P. *Barrandov I. Vzestup k výšinám*, s. 344.

¹⁰⁰ Jiras, P. *Barrandov I. Vzestup k výšinám*, s. 48.

branži. Filmový průmysl byl velmi mladým odvětvím, a přestože se konaly nákladné zahraniční cesty spojené s prohlídkami především francouzských a německých atelierů a probíhaly konzultace s tamními staviteli, nebylo v té době možné najít žádné nové vzory. Inspiraci nedával dokonce ani Hollywood. Ateliéry byly buď rozmístěné v několika budovách a tedy nepraktické, nebo nesplňovaly základní bezpečnostní normy.

Pro budovu filmových atelierů společnosti A-B vznikly tři návrhy. Zvítězil projekt velkolepé funkcionalistické dvoupatrové budovy se suterénem s půdorysem ve tvaru písmene „u“ s křídly, který podle slov tvůrce připomínal bájného ptáka

Obr. č. 20 Budova nových atelierů společnosti A-B na Barrandově.

Fénixe, symbol touhy vzlétat k vysněným cílům. Na hlavní budovu pak navazovala další, menší čtvercová budova s atriem. Zvláště pak stavbu doplňovala budova strojovny, kam byly podle plánu instalovány tři konvertory, umožňující přeměnu proudu střídavého na stejnosměrný. „Nejlepším podkladem pro správnou dispozici byla vlastní zkušenost vedoucích architektů

akciových společností, ředitele inženýra Lavoslava Reichla, chefa technického provozu Antonína Pětníka a chefa laboratorního Rubáše. Bylo to mnoho večerů a několik nocí, kdy jsme na dispozicích jednotlivých oddělení pracovali a pilovali. Bylo tu bezpočetné množství studií, náčrtků a bylo vše ještě znovu zváženo, když již betonová kostra byla postavena.“¹⁰¹ Při prvních náčrtcích pak přispěl Urbanovi radou i uznávaný filmový pracovník architekt Vilém Rittershein.

Finanční rozpočet na stavbu filmových atelierů byl stanoven na 13 milionů korun. Ačkoli společnost A-B byla finančně velmi silnou firmou, tyto výdaje akciový kapitál společnosti zdaleka nestačil pokrýt. „Na řadu přišly dlouhodobé úvěry se státní zárukou. Předseda společnosti A-B Miloš Havel za některé položky musel ručit i rodinným majetkem. Událostem kupodivu nakonec ulehčila hospodářská krize. Obrovský rozsah připravovaných prací totiž zaručoval pracovní příležitosti pro

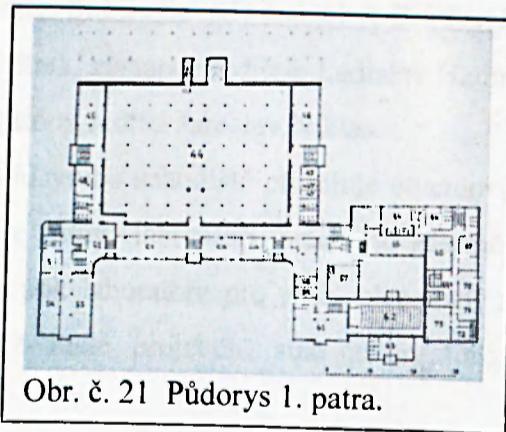
¹⁰¹ Urban, M. *Filmové ateliéry společnosti A-B na Barrandově*. In: Styl, s. 77.

značný počet nezaměstnaných. Nakonec i vláda schválila státní záruku osmimilionového hypotečního úvěru.“¹⁰²

Již během roku 1931 probíhaly na pozemcích terénní úpravy. V této době byla postavena první stavba, a to strojovna. Tato vertikálními pásovými okny prosklená budova přeměňovala střídavý proud na stejnosměrný, který sloužil k napájení obloukových světlometů. Zahájení stavebních prací na samotné budově ateliérů se pak uskutečnilo na podzim téhož roku, 23. listopadu 1931. Stavba měla být praktická, úsporná a především funkční. Urban tedy všechny části továrního a organizačního provozu umístil pod jednu střechu. Tím se celý chod společnosti výrazně zjednodušil a z ekonomického hlediska odlehčil. Projekty betonových konstrukcí zpracovali inženýři Klouček, Kamberský a Ludvík a při stavbě pak spolupracovali architekti Čáp a Drvota, stavitelé Václav Černý a Otakar Nováček.

Hlavní budova moderních ateliérů společnosti A-B má podle Rostislava Šváchy „formu barokního zámku s čestným dvorem a věží v ose hlavního průčelí“¹⁰³. Sloupky průběžných oken této bílé budovy byly navíc natřeny tak, aby splývaly a tvořily jakoby dlouhý souvislý pás oken. Střední dominantní věž, která opticky rozděluje hlavní budovu na dvě křídla, obsahuje spojovací schodiště a plnila i funkci velkého vodního rezervoáru pro sto kubických metrů vody, který byl využíván jak pro běžný provoz ateliérů, tak pro případ hašení požáru¹⁰⁴.

Jádro celé dispozice tvoří dva stejně velké ateliéry o velikosti 20 x 32 metrů, které se nacházejí z pohledu z náměstí v prvním patře. Z hlediska zvuku byla tato velikost pro zvukový film standardní, větší ateliéry nebyly ani vhodné. Celková konstrukce však v případě, že bylo potřeba vytvořit větší prostor bez ohledu na zvuk, nabízela možnost tyto dva ateliéry po odstranění prostřední zvukové stěny spojit v jeden, v 45 metrů dlouhý ateliér. Kvůli požadavku, aby se v obou ateliérech dalo pracovat souběžně a navzájem se nerušily a aby byla zachována výborná akustika, byla železobetonová konstrukce ateliérů vystavěna na betonových základech a

Obr. č. 21 Půdorys 1. patra.

¹⁰² Jiras, P. *Barrandov II. Zlatý věk*, s. 12.

¹⁰³ Švácha, R. *Od moderny k funkcionalismu*, s. 307.

¹⁰⁴ V případě požáru vodojem napájel silné tlakové potrubí zvýšeným příkonem vody. Vodojem však od roku 1945 svou funkci kvůli jeho prostřelení německými vojáky neplní.

oddělena. Mezi ateliéry byla vložena chodba, která s prostředními zvukovými stěnami ateliérů konstruktivně spojena také nebyla. Stejným způsobem byla navržena i střešní železná konstrukce nad ateliéry. Při vyplňování betonové rámové konstrukce - v obvodových zdech a zvláště v stropních konstrukcích - byl použit lindbeton. Ten se kromě vlastnosti rychlého vyschnutí také osvědčil jako výborný tepelný, ale především zvukový izolant. „Neproslyšnost“ prý byla takřka dokonalá.

Po stranách obou ateliérů bylo za betonovou konstrukcí umístěno několik místností nutných pro nejbližší obsluhu a řízení filmů. Byly zde po pravé straně „ateliéru 2“ místnosti pro zvukovou registraci a místnost pro rekvizity. Vzadu se pak nacházela zámečnická dílna, podlouhlá místnost pro sestavování a vyrábění nových kulis a na ni navazovaly dílny truhlářů, natěračů a malířů. Po levé straně, za stěnou „ateliéru 1“, byl umístěn sklad nábytku a tmavé komory. Jelikož se místnosti dílen a kulis oproti přednímu terénu nenacházely již v prvním patře, ale v přízemí, bylo možné do dílen i ateliérů vjíždět i s velkými vozy.

Hned naproti oběma ateliérům byly ve středním komplexu po obou stranách věže umístěny kanceláře producentů (svou pracovnu zde měl například produkční Jan Sinreich nebo Waltr Schorsch), režiséra, štábu, architekta a sídlila zde i účtárna pod vedením vrchního účetního Jana Klimeše. Ve středním komplexu se dále nacházela kužárna, maskérna a dámský a pánský kadeřník. V levém křídle pak byly hotelové pokoje a v pravém místnosti technické správy včetně projekčních kanceláří. Na ně navazovaly kanceláře vedení společnosti AB-filmových továren, tedy kanceláře ředitele, tajemníka a zástupce ředitele. Sídlil zde tedy ředitel A-B inženýr Lavoslav Reichl, technický ředitel Antonín Pětník, zástupce ředitele Ladislav Hamr, předseda společnosti Miloš Havel a administrativní ředitel Jaroslav Niklas.

K hlavní budově se na pravé straně u hlavního schodiště připojuje čtvercová budova s atriem. Zde byly umístěny kanceláře správy laboratoří, pracovnu zde měl vedoucí laboratoří dr. Beřich Poledník, dále pak laboratoře pro střih, slepování a synchronizování filmů, kopírny, expedice a malé projekční síně určené jako předváděcí místnosti pro kontrolu filmů.

V přízemí ze strany z náměstí, v suterénu vzhledem k zadnímu terénu, bylo pod oběma ateliéry vybudováno velké skladiště kulis a praktikáblů¹⁰⁵. K přepravě kulis do jednotlivých ateliérů sloužil výtah nebo široké schodiště. Po každé straně

¹⁰⁵ Praktikábl – pomocný přenosný podstavec nebo lešení umožňující členit jeviště ve svislém směru.

skladu byly místnosti na uskladnění nábytku, dveří a oken. Po pravé straně pak ještě tři místnosti pro zvukovou registraci.

V přízemí levého křídla komplexu se nacházela restaurace¹⁰⁶ s kuchyněmi a výčepem a hala hotelu. Interiéry restaurace navrhl architekt Vilém Rittershein. Ve středu komplexu pak byly umístěny šatny komparsistů a sklady surového materiálu jako juty, pláten, sádry a jiných drobných věcí. Tento sklad surovin měl také zvláštní vchod zvenku. V pravém křídle se nacházel sklad hudebních nástrojů, not a pracovna dirigenta a hudební zkušebna.

Ve čtvercové budově s atriem sousedilo s hudební zkušebnou divadlo vybudované pro 180 osob, kde se předváděly zcela hotové filmy publiku. Toto divadlo částečně také sloužilo jako malý ateliér pro dodatečné synchronizování němých částí filmu. Dále zde sídlily chemické laboratoře s chemickou kuchyní a místnost pro ruční vyvolávání filmů. V zadní části pak byly umístěny také rozlehlé šatny, umývárny a sprchy pro herce i zaměstnance.

Ve druhém patře se nacházely sklady kostýmů a šatny a apartmány sólistů se sprchami. Částečně zde byly i hotelové pokoje.

Funkcionalistická architektura dbala nejen na úspornost a účelovost, ale také na hygienu a bezpečnost. Z náměstí proto do budovy vedou při stranách obou křídel tři vstupy. Jeden uprostřed u středové věže, druhý po pravé straně, kdy oba byly určeny pro herce a zaměstnance a třetí vchod, který byl do restaurace a hotelu. Další vchody do budovy se nacházejí v zadní, již oplocené části budovy. V komplexu budovy je umístěno i několik nouzových východů. Na střeše byla také vybudována pergolami zastřešená terasa a zřízeno bistro. Zaměstnanci, herci i hosté tak mohli terasu využívat k odpočinku, slunění, nebo k relaxaci.

Pro provětrání ateliéru byl vypracován projekt systému Carrier, ten však byl velmi nákladný jak na zřízení, tak na provoz. Od jeho instalování se tedy upustilo a zvolil se jednodušší způsob větrání. Ze suterénního skladiště, kde se teplota nikdy nezvýšila nad 18 stupňů, byly do obou ateliérů vedeny ventilační otvory, které sem vedly studený vzduch. Dále pak větrání zajišťovaly ventilační proluky ve střeše. Vzduchové větrání a vlhčení českého systému R. Müller bylo zřízeno jen v laboratoři, jelikož zde byla okna pevná a bylo zde nutné zbavovat vzduch prachu a přílišného sucha.

¹⁰⁶ Později restaurace nesla název „U Kouby“.

V celé budově pak bylo zřízeno výkonné centrální topení, které zajišťovaly Roučkovy¹⁰⁷ kotle.

Výstavba filmových ateliérů, jež se oproti plánovaným 13 milionům výrazně prodražila a konečná suma činila 16, 7 milionů korun, byla tehdy také filmována, a to postupně z jednoho místa, z dřevěné osmimetrové věže umístěné za náměstíčkem po levé straně ulice Na Habrové.

11. 4 Zprovoznění filmových ateliérů

Dne 18. března 1933 byl vinohradský ateliér naprosto uzavřen a veškerá výroba byla převedena do ateliérů na Barrandově. První barrandovský ateliér byl zprovozněn již 25. ledna 1933, kdy se zde v 9 hodin ráno začal točit snímek v režii Svatopluka Innemanna s názvem *Vražda v Ostrovní ulici*, který vznikl podle románu *Muž a stín* Emila Vachka. V červenci roku 1933 byl pak otevřen ateliér druhý. V témže roce pak následovaly filmy jako *Madla z cihelny*, *Revizor* s Vlastou Burianem v hlavní roli, *Volha v plamenech* či film *Na sluneční straně*, kdy autor námětu Vladislav Vančura svěřil scénář Vítězslavu Nezvalovi, Romanu Jakobsonovi a Miroslavu Dismanovi a sám se ujal režie. Do konce roku ateliéry vyrobily osmadvacet českých a čtyři cizojazyčné filmy. I v dalším roce ateliéry velmi prosperovaly a staly se opravdu bezkonkurenčním filmovým podnikem. Tehdy také filmem *Rozpustilá noc* vstoupil poprvé do zvukového filmu a na Barrandov vůbec tehdy ještě brněnský herec Oldřich Nový. V tomto roce byly mimo jiné natočeny filmy *Hej Rup*, *Nezlobte dědečka* nebo *Grand Hotel Nevada* s Lídou Baarovou v hlavní roli.

Velmi úspěšnou se stala především sezóna 1937. V republice se toho roku natočilo 38 celovečerních filmů a z toho 33 na Barrandově. Za umělecky silné se považují filmy *Batalion*, *Panensství*, *Filosofská historie*, *Bílá nemoc* či *Lidé na kře*. Rok 1937 byl i rokem, kdy se ředitelství společnosti rozhodlo kvůli nedostatku místa

¹⁰⁷ Erich Roučka, přezdívaný "moravský Edison", byl významný vynálezce a průmyslník v elektrotechnice a energetice. Je autorem více jak 850 vynálezů, z toho 450 patentovaných. V roce 1911 založil Roučka v Blansku ve svých 22 letech první továrnu na elektrické měřicí přístroje v Rakousku-Uhersku a jednu z prvních v Evropě. Po první světové válce se začal zajímat o automatické regulátory parních kotlů a v roce 1929 začal budovat ve Slatině u Brna nové kotlářny, slévárny a hutě. Jeho kotle poté našly široké uplatnění v celém Československu.

přestavět a změnit budovu dílen postavených o rok dříve vedle transformátoru v další filmový ateliér. Pro účely menších filmových staveb tak v květnu vznikla hala o rozměrech 16 x 25 m s názvem ateliér číslo 3.

Ateliéry A-B, které měly přes 300 stálých zaměstnanců a mnohdy i tisíc externistů, fungovaly bez problémů necelých šest let. „*Osudný rok 1939 a okupace českých zemí s sebou přinesly také konfiskaci barrandovských ateliérů, které se pro Němce staly vítanou válečnou kořistí. ... Barrandov musel být co nejdříve odebrán českým podnikatelům a dán k dispozici vítězům. To se nakonec bez souhlasu Miloše Havla i správní rady společnosti skutečně stalo. Němci postupně navýšili svůj podíl ve společnosti tak, že původní česká společnost A-B zcela zanikla a na její místo nastoupil nově založený německý Pragfilm. Ten říšským propagandistům a tvůrcům poskytl žádané kapacity zejména ve chvílích, kdy byla výroba filmů v Německu ohrožována nálety spojeneckých letadel.*“¹⁰⁸ Němci si během svého působení na Barrandově vynutili změnu regulačního plánu a přisvojili si i část pozemků budoucí čtvrté etapy výstavby zahradní čtvrti. Zde byly během války vybudovány další tři ateliéry a mnoho doprovodných dřevěných přízemních budov. V celkově šesti ateliérech pak bylo za války vyrobeno 82 filmů.

Barrandovské ateliéry Filmové akciové společnosti A-B se od svého vzniku do druhé světové války prokazovaly nejkvalitnějším technickým vybavením a nejlepším personálním zázemím a staly se zároveň nejmodernějšími v celé Evropě. „*Bylo nám z cizích odborných kruhů pochváleno a dáno za příklad dalších novostaveb filmových.*“¹⁰⁹ Společnost A-B si tak během krátké doby ještě více upevnila svou pozici a stala nejsilnější českou firmou ve svém oboru. Snímky vniklé v této předválečné době patří dnes do zlatého fondu české kinematografie.

Ateliéry Barrandov patří stejně jako restaurace Terasy a několik zahradních vil do seznamu kulturních památek Prahy 5.

¹⁰⁸ Barrandov Studio a.s.; Internet Projekt, a.s. *Historie*. [online]. Dostupný z WWW: <<http://www.barrandov.cz/historie>>[citováno 20.11.2008].

¹⁰⁹ Urban, M. *Filmové ateliéry společnosti A-B na Barrandově*. In: Styl, s. 77.

Závěr

Zahradní čtvrť Barrandov vznikla uskutečněním snu mladého stavebního podnikatele Václava Marie Havla, pro kterého se její realizace spolu s výletní restaurací a kavárnou Terasy stala zároveň i dílem životním. Hned od svého počátku byla velmi populárním místem nejen k bydlení, ale i k výletům. Její originalita byla dána především povahou jejího terénu nacházejícího se na skále nad řekou, který se Havel společně s architektem Urbanem snažil ponejvíc zachovat a výstavbu podřídil původnímu přírodnímu rázu krajiny. Barrandov tak nabízel nejen kvalitní bydlení blízko centra města, ale i krásné výhledy, kvalitní ovzduší a mnoho zeleně.

Svým vznikem a následným vývojem byl Barrandov ve své době ojedinělým urbanistickým pokusem. Zcela původní Havlovy sny a ideály stoprocentně vyplněny nebyly, avšak převážná část se stala skutečností. Do původních plánů totiž zasáhly nejprve neočekávané finanční výdaje spojené s výstavbou komunikace a inženýrských sítí. Kvůli odmítnutí finanční spoluúčasti Obce pražské z důvodu nevýhodnosti projektu vzhledem k velkému nákladu s komunikačním napojením musel Václav Havel vybudovat veškeré komunikace včetně rampy, přemostění Zbraslavské státní silnice a inženýrské sítě sám na vlastní náklad. Kvůli tomu poté nemohl stavět a nabízet hotové vily opatřené již zahradami a ploty, tzv. na klíč. Plán byl tedy pozměněn a pozemky měly být prodávány majitelům, kteří zde měli své vily vystavět podle Havlem dodaného projektu. Zde však zanedlouho padla druhá překážka v podobě krachu pražské záložny, u které měl Havel výhodný úvěr. Výstavba vil byla tedy zcela ponechána na majitelích pozemků a byla jen usměrňována určitými stavebními pravidly. Další komplikace s sebou pak přinesla hospodářská krize. Kvůli ní musel být původní projekt z části přepracován. Došlo k rozparcelování větších pozemků na menší, k výstavbě většího počtu blokových činžovních domů a přehodnocení stavby veřejných budov. Krize tak nepřímo zapříčinila stavbu mnohem významnější, a to realizaci filmových ateliérů Filmové akciové společnosti A-B. Poslední překážku k úplné realizaci Havlova plánu připravila druhá světová válka a politický převrat v roce 1948. Druhá polovina výstavby třetí etapy a výstavba etapy čtvrté tak nikdy realizována nebyla.

Osudy zahradní čtvrti byly v průběhu druhé poloviny dvacátého století různé. Nejdramatičtější byla poznamenána vyhlídková zahradní restaurace a kavárna Terasy, která byla po roce 1948 znárodněna a po celou dobu provozu za komunistického

režimu byla téměř neudržována a pomalu chátrala. Na začátku osmdesátých let, kdy zde stále vládl poměrně čilý ruch, byl objekt Teras takřka v havarijním stavu. V roce 1982 musel být kvůli naprosté zchátralosti uzavřen proslulý dřevěný Trilobit bar. Devastace areálu však dále pokračovala. Po revoluci v roce 1989 byl areál v rámci restituce v roce 1992 navrácen zpět rodině Havlových, konkrétně bratrům Ivanovi a Václavovi Havlovým. Václav Havel chtěl svou část majetku prodat, s čímž ovšem Ivan Havel nesouhlasil. Dle právní smlouvy bylo však možné prodat areál teras pouze jako celek, a tak dohady mezi bratry, kteří v průběhu devadesátých let své podíly přepsali na své manželky, způsobily další chátrání objektu i celého areálu. To vedlo nejprve v roce 1993 ze závažných havarijních důvodů k uzavření restaurace a kavárny Terasy a 31. července 1997 k uzavření celého areálu.

Současným majitelem areálu Terasy je od roku 2001 akciová společnost Barrandovské terasy, která v roce 2004 připravila rozsáhlý projekt rekonstrukce a dostavby této významné prvorepublikové památky s cílem vrátit Terasám jejich původní lesk, noblesu a společenskou přitažlivost. Rozpočet byl v té době stanoven na více než 500 milionů korun. Areál teras byl roku 1988 prohlášen nemovitou kulturní památkou a v roce 1993 památkovou zónou, a tak nákladná rekonstrukce je jistě na místě. Otázkou však zůstává, zda je vůbec reálné snažit se v těchto místech o obnovu prvorepublikové atmosféry a vrátit mu pověst oblíbeného výletního místa, neboť okolní krajina byla zcela pozměněna. Hosty restaurace by totiž nyní čekal výhled na mnohaproudou dálnici jižní spojky ústící přes betonový Barrandovský most ve výstupní silnici Barrandovskou směrem na Plzeň, na hlavní silnici dálničního charakteru Strakonickou či na ruiny bývalého plaveckého stadionu. Hosté venku na terasách by se také jistě nespokojili s hlukem způsobeným jednak těsně obklopující dálnicí a zároveň velmi vytíženou železniční tratí nacházející se tentokrát blíže k areálu.

I Havlova inspirace, sanfranciská Ingleside, Cliff House a Sutro Bath prošly během dvacátého století dramatickým vývojem a mezi sanfranciskými podněty a pražskou realizací je zajímavé pozorovat jisté paralely. Restaurace Cliff House byla od dob, kdy se jí nechal Havel inspirovat, několikrát přestavěna. Její sláva dávno opadla a dnes je, kromě výhledu který skýtá, tato restaurace podle odborníků z architektonického hlediska naprosto nezajímavá. Od roku 1977 je pod správou Národního parku a podle místních se tak stala pouhým turistickým lákadlem těžícím

ze své dávné slávy. Skaliska okolo restaurace navíc obsadilo velké množství lachtanů, kteří svým neuvěřitelným zápachem obtěžují celé okolí.

Lázně, které byly za Havlovy návštěvy ještě v provozu, byly v roce 1937 kvůli nevydělečnosti přestavěny na zimní stadion a kluziště. Po válce již hala nezískala zpět svou popularitu a pomalu krachovala. V roce 1966 byl areál prodán místním developerům, kteří zde plánovali výstavbu výškových obytných budov. Během demolice bývalých lázní však celý areál do základů vyhořel. Developerská společnost záhy od svých plánů odstoupila a bývalé lázně se stejně jako restaurace staly pod správou Národního parku součástí Golden Gate National Recreation Area. Dnes je zde možné vidět pozůstatky některých částí zdí, schodů a pasáží. Podzemní chodby mají hluboké praskliny, a tak je sem možný vstup jen na vlastní nebezpečí.

Barrandovský plavecký stadion s impozantní skokanskou věží se kvůli neposkytnutí slíbené státní podpory již od počátku svého fungování potýkal se značnými finančními problémy. Další pak způsobila válka a konečně i změna politické situace po roce 1948. Bazén byl však mezi Pražany stále velmi oblíben. Faktorů, které ovlivnily jeho zánik, bylo několik. Na konci padesátých let se nad bazénem uvolnila část skalního masivu a výrazně jej poškodila. Bazén byl nedostatečně opraven a začaly se objevovat další komplikace. K zániku přispěla i nízká teplota vody a nedostatek slunce v odpoledních hodinách zapříčiněný okolními skalami a výstavba nového plaveckého bazénu v Podolí. Bazén byl tak nadobro uzavřen po sezóně v roce 1965. Poté se celý areál postupem času proměnil v ruiny. V roce 1988 byl areál stejně jako restaurace prohlášen nemovitou kulturní památkou a v roce 1993 památkovou zónou.

Výstavba proslulé zahradní čtvrti, jež se po svém vzniku stala dalším uměleckým centrem, které se nemalou měrou podílelo na kulturním životě Prahy i celé Československé republiky, byla výsledkem Havlova několikaletého úsilí a vypětí, díky němuž nad Barrandovem vytvořil a zanechal jednu z nejoriginálnějších zahradních kolonií, která nemá v Praze ani celých Čechách obdoby. Velkou škodou zůstává, že zvláště jeho největší dílo, zahradní restaurace a kavárna Terasy a plavecký stadión již téměř neexistují.

RESUME

Diplomová práce „Zahradní město Barrandov“ zaznamenává vznik a následný vývoj této dodnes oblíbené pražské čtvrti do období druhé světové války. Cílem práce bylo zachytit a popsat nejen původní plán autora, stavitele a zároveň investora zahradní čtvrti mladého stavebního inženýra Václava Maria Havla, ale zároveň sledovat i veškeré události související s následnou realizací plánu. Podklady, materiály a informace pro vyhotovení práce jsem získávala především z paměti Václava Maria Havla shrnutých v knize s názvem Mé vzpomínky a z výpovědí pamětníků, dále pak z primárních pramenů v podobě podrobných projektů budov, dobových letáků, reklamních brožur vydávaných Obchodní kanceláří Barrandova, fotografií a dobových periodik. Pomocí mi byli i mnohé sekundární prameny zabývající se meziválečnou architekturou a stavitelstvím vůbec a připomínky odborníků.

Původním Havlovým záměrem bylo vystavět na Barrandově na vlastní účet moderní soběstačnou zahradní čtvrť v jednotném stylu v duchu amerických víkendových domů především pro ty, kdo usilují o zdravé bydlení. Barrandov měl být zároveň dostupný všem sociálním vrstvám, v plánu se tedy počítalo jak s luxusními vilami ve velkých zahradách, tak i s menšími izolovanými a řadovými rodinnými domy a s činžovními domy blokovými. Jelikož Barrandov měl vytvořit jakési „město ve městě“, součástí čtvrti měly být i dvě zahradní restaurace s kavárnou, sportovní areál s plaveckým stadiónem, hotel, centrum služeb, síť obchodů a domov mládeže.

Celá výstavba však již od počátku probíhala bez jakéhokoli příspěvku Obce pražské. Václav Havel musel proto vybudovat veškeré pozemní komunikace a inženýrské sítě vlastním nákladem. Kvůli těmto nečekaným velkým finančním vydáním souvisejícími i s vykupováním pozemků musel Havel ustoupit nejen z plánu stavět vily tzv. „na klíč“, ale i stavět podle zadaného jednotného architektonického stylu. Do vývoje čtvrti zasáhla také hospodářská krize a druhá světová válka, a tak původní Havlův plán utrpěl další změny. Díky nim však byly na Barrandově vystavěny nejmodernější filmové ateliéry v celé Evropě. Plán výstavby obytných domů byl oproti původnímu plánu zrealizován jen zhruba do dvou třetin. Přesto se zahradní čtvrť Barrandov stala jednou z nejoriginálnějších a nevyhledávanějších lokalit na bydlení v Praze.

SUMMARY

The thesis „Zahradní město Barrandov“ (Garden City Barrandov) focuses on the emergence and subsequent development of the district in Prague, which is still popular today, until the period of the Second World War. The aim of the work was to depict and describe not only the initial plan of the building engineer Václav Maria Havel, the single author, builder and investor of the garden city, but also to investigate events related to the subsequent implementation of the plan. The materials and information have been retrieved mainly from the recollections by Václav Maria Havel summed up in the book entitled *Mé vzpomínky* (My Memories) and from testimonies by his contemporaries. Also used were the following primary sources: building designs, period leaflets, advertising broadsheets published by Obchodní kancelář (the Business Office of Barrandov), photographs and contemporary periodicals. Secondary sources focusing on interwar architecture and building trade in general, as well as suggestions by experts in the field, were also of help.

Havel's original intention concerning Barrandov was to build a modern self-sufficient district there in a unified style in the spirit of American weekend houses, at his own expenses, for those who aspire to healthy housing. Barrandov was supposed to be available to all social classes. Thus, the plan included both luxurious villas situated in large gardens, and smaller detached and row houses, as well as blocks of flats. Since Barrandov was supposed to constitute a certain "city within a city", a component part of the district would have been two garden restaurants with a café, a sports facility, a hotel, a service center, a number of shops, as well as a youth hostel.

Since the beginning, however, the building was being realized with no financial support from the Municipality of Prague. Therefore, Václav Maria Havel was forced to build all communications and technical equipment networks at his own expenses. Due to these significant unexpected costs related, among other things, to parcel purchases, Havel had to give up not only his plan to build prefabricated family houses but also to build the constructions in a given unified architectural style. The development of the district was also affected by the economic depression as well as by the Second World War, the consequence of which were further alterations in Havel's original plan. Yet owing to these events, the most advanced film studio in the whole of Europe has been built. Approximately only two thirds of the residential building plan have been realized. Still, the garden city Barrandov has become one of the most original resorts and residential areas.

PRAMENY A LITERATURA

- **Prameny**

Barrandov. Informační brožura Obchodní a administrační kanceláře výstavby zahradní čtvrti Barrandov v Praze XVI. Praha : Dr. Eduard Grégr a syn, 1932.

GRÉGR, V. *Trilobit bar* (Projekt zahradních a terasních úprav při restauračních podnicích bratří M. V. Havlů. Duben 1936.

URBAN, M. *Regulační plán Barrandova*, červen 1929, č.j.57/29.

URBAN, M. *Regulační plán Barrandova*, 1930, č.j.156/30.

URBAN, M. *Regulační plán Barrandova*, 1932, č.j. 97/32.

Za Prahou a přece v Praze. Informační brožura Obchodní a administrační kanceláře výstavby zahradní čtvrti Barrandov v Praze XVI. Praha: Rotter, 1930.

- **Literatura**

BARTOŠEK, L. *Náš film. Kapitoly z dějin (1896-1945)*. Praha : Mladá fronta, 1985.

BENŠ, A. *Rovná střecha, již používá Le Corbusier*. In: Český funkcionalismus. Brno: Expo Data, 2004, ISBN 80-7293-077-X, s. 105.

BRONCOVÁ, D. *Kniha o Praze 5*. Praha : Milpo, 1996. ISBN 80-901749-6-5.

DEMPSEYOVÁ, A. *Umělecké styly, školy, hnutí*. Praha · Nakladatelství Slovart, 2005. ISBN 80-7209-731-8.

ČEJKA, J. *Tendence současné architektury*. Praha : Vydavatelství ČVUT, 1991. ISBN 80-01-00640-9.

HANDL, Z. *Filmová akciová společnost AB ve dvacátých letech*. In: Filmový sborník historický 3, 1992, s. 49-65.

HAUFFE, T. *Design*. Brno : Computer Press, 2004. ISBN 80-251-0284-X.

HAVEL, M. V. *Mé vzpomínky*. Praha: Lidové noviny, 1995. ISBN 80-7106-026-7.

HRŮZA, J.; ZAJÍC J. *Vývoj urbanismu*. Praha : Vydavatelství ČVUT, 1999. ISBN 80-01-010549-1.

JIRAS, P. *Barrandov I. Vzestup k výšinám*. Praha : Gallery, 2003. ISBN 80-86010-69-4.

JIRAS, P. *Barrandov II. Zlatý věk*. Praha : Gallery, 2005. ISBN 80-86010-96-1.

JANDÁČEK, V. – *Materiály a výrobky pro stavby v období funkcionalismu*. In: Český funkcionalismus. Brno : Expo Data, 2004. ISBN 80-7293-077-x, s. 107-116.

KUBÍČEK, A.: *K pětasedmdesátinám Maxe Urbana*. In: Architektura ČSR, 1957, roč. 16., s. 489-490.

MACHOŇ, L. *Padl Vladimír Grégr*. In: Architektura ČSR, 1946, roč. V., s. 384.

MAJER, L. *Prof. ing. arch. Dr. Otakar Štěpánek*. In: Architektura ČSR, 1973, roč. 33, s. 456-459.

NOVÝ, O. *Česká architektonická avantgarda*. Praha : Prostor, 1998. ISBN 80-85190-70-2.

PECHAR, J.; URLICH, P. *Programy české architektury*. Praha : Odeon, 1981.

PESCHKE, M. *Stavební slohy ve Francii*. Praha : Jan Vašut, 2004. ISBN 80-7236-360-3.

PESCHKE, M. *Stavební slohy v Německu*. Praha : Jan Vašut, 2004. ISBN 80-7236-359-X.

PEŠEK, J. *Od aglomerace k velkoměstu*. Praha : Scriptorium, 1999. ISBN 80-86197-09-3.

PTÁČEK, L. *Panorama českého filmu*. Olomouc : Rubiko, 2000. ISBN 80-85839-54-7.

SEDLÁKOVÁ, R. *Stavební slohy v Česku*. Praha : Jan Vašut, 2004. ISBN 80-7236-364-6.

SYROVÝ, B. *Architektura – naučný slovník*. Praha : Státní nakladatelství technické literatury, 1961.

STAŇKOVÁ, J.; ŠTURSA, J.; VODĚRA, S. *Pražská architektura*. Praha : Tiskařské závody, s. p., 1991. ISBN 80-900209-6-8.

ŠEVČÍK, O. *Problémy moderny a postmoderny, architektura – filozofie – estetika*. Praha : Vydavatelství ČVUT, 1993. ISBN 80-01-01036-8.

ŠLAPETA, V. *Le Corbusier a česká moderní architektura*. In: Český funkcionalismus. Brno : Expo Data, 2004. ISBN 80-7293-077-X, s. 39-104.

ŠLAPETA, V.; TEMPL, S.; KOHOUT, M. *Architektura XX. století*. Praha : Zlatý řez, s.r.o., 2002. ISBN 80-901562-3-1.

ŠTECH, V. V. *Barrandov*. In: Kniha o Praze (pražský almanach). Praha : Melantrich a.s., 1930.

ŠVÁCHA, R. *Česká architektura a její přísnost: padesát staveb 1989 - 2004*. Praha : Prostor, 2004. ISBN 80-903257-3-4.

ŠVÁCHA, R. *Le Corbusier: Monografie s ukázkami z výtvarného díla a architektury*. Praha : Odeon, 1989. ISBN 80-207-0768-9.

ŠVÁCHA, R. *Od moderny k funkcionalismu: Proměny pražské architektury 1. poloviny 20. století*. Praha : Victoria Publishing, 1985. ISBN 80-85605-84-8.

URBAN, M. *Vývoj plánování Prahy*. In: Architektura ČSR, 1957, roč. 16., s. 15-20.

URBAN, M. *Filmové ateliéry společnosti A-B na Barrandově*. In: STYL, 1933-34, roč. 13 (18), s. 76-85.

URBAN, M. *Barrandov*. In: STYL, 1929-30, roč. 10, (15), s. 141-146.

- **Tisk**

ČECHOVÁ, K. *Barrandovské terasy*. In: Reflex, 07/ 2000., č.28, s. 23.

JIRAS, P. *Architekt Vladimír Grégr*. In: Kristián, 1993, roč. 1, č. 7, s. 1.

JIRAS, P. *Doba podnikatelského hledání*. In: Golem, 1993, roč. 1, č. 3, s.1.

JIRAS, P. *Filmové společnosti v letech vzniku nového barrandovského studia*. In: Kristián, 1993, roč. 1, č. 8, s. 1.

PETERKA, R. *Vzpomínky*. In: Pražská pětka, 5/2006.

SOELDNER, I. *Barrandov, město divů*. In: Mladý svět, 33/1969, roč. 11, s.14-17.

- **Elektronické zdroje**

Barrandov Studios *Historie*. [online], [cit. 18.8.2008].
Dostupné z: <<http://www.barrandov.cz/historie>>.

Cliff House Project. [online], [cit. 5.6.2008].
Dostupné z: <<http://www.cliffhouseproject.com/photos/photos.htm>>

FOUSEK, P. *O historii jednoho názvu aneb člověk se učí celý život*. [online], [cit.13.10.2008]. Dostupné z:
<http://chynovinv.chyne.info/CHYN1_02/node6.html>

Golden Gate National Parks Conservancy *The Three Cliff Houses*. [online], [cit. 5.6.2008]. Dostupné z:
<<http://www.parksconservancy.org/visit/park.asp?park=390#History>>

Historická ortofotomapa, letecký snímek 1938. [online]c. 2007, [cit. 13.11.2008]. Dostupné z: <<http://wgp.praha-mesto.cz/tms/hex.php?BBOX=-745151>>

Klub přátel starého Smíchova *Václav Maria Havel*. [online]c.6.11.2007, [cit.7.9.2008]. Dostupné z:
<<http://www.prahasmichov.cz/view.php?cisloclanku=2007110008>>

KUČERA, J. *Fotografie zachycující továrnu na výrobu lindbetonu v Litovicích u Prahy*. [online], [cit.13.10.2008]. Dostupné z: <www.hostivickahistorie.cz>

MÍŠKOVÁ, V. *Splněný sen z českého filmového kopce*. [online]c.2003, [cit.18.8.2008]. Dostupné z: <<http://www.novinky.cz/clanek/22668-splnenv-sen-z-ceskeho-filmoveho-kopce.html>>

KOCYCH, P. *Barrandov*. [online]c. 2005, [cit. 2.10.2008]. Dostupné z:
<<http://pelikan.vellum.cz/text.php?m=funkcionalismus&p=fotografie9&lang=cz&pass=>>>

KOCYCH, P. *Přehled historických slohů*. [online], [cit. 13.11.2008].
Dostupné z: <[c - eatelier.cz - ing.arch. Pavel Kocych - 2007](http://c-eatelier.cz-ing.arch.PavelKocych-2007)>

KOCYCH, P. *Purismus, funkcionalismus, konstruktivismus*. [online]c. 2007, [cit. 13.11.2008]. Dostupné z:
<<http://kurzv.eatelier.cz/?SAMOSTUDIUM:Slohy - popis:20-19stolet%D - purismus>>

Portál veřejné správy České republiky, *Zákon 100/1921 Sb. ze dne 11. března 1921 o stavebním ruchu*. [online].c 2001, [cit. 1.7. 2008]. Dostupné z: www.portal.gov.cz/wps/WPS_PA_2001/jsp/download.jsp?l=100/1921&s=1-33k ->

Prostor – architektura, interiér, design *Barrandova deska*. [online], [cit.30.7.2008]. Dostupné z:<<http://www.prostor-ad.cz/pruvodce/okolobrd/barrand/bardes.htm>>.

Seznam nemovitých kulturních památek. [online], [cit. 13.11.2008]. Dostupné z:<<http://www.praha5.cz/pamatky.html>>

Slavné vily *Strupplova vila*. [online]c. 2007, [cit. 28.7.2008]. Dostupné z: <<http://www.slavnevilv.cz/vily/praha/strupplova-vila>>

ŠLAPETA, V. *Rodinné domy v české architektuře XX. století*. [online]c. leden 2007, [cit. 12.11.2008]. Dostupné z: <<http://www.casopisstavebnictvi.cz/clanek.php?detail=41>>

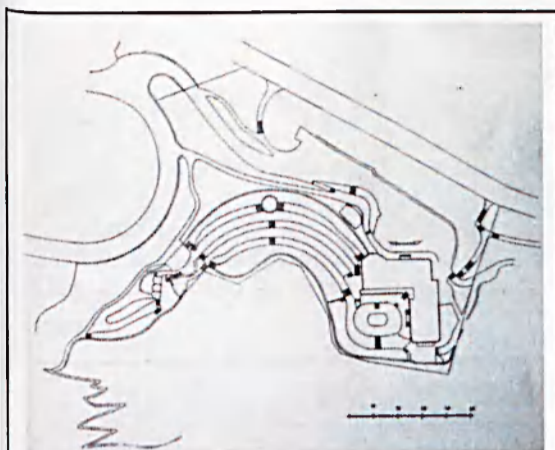
ŠVÁCHA, R. *Teorie českého funkcionalismu*. [online]c.2007, [cit. 6.11.2008].Dostupné z: <http://publib.upol.cz/~obd/fulltext/AESTH21/Historia_artium_III-10.pdf>

Where San Francisco Begin. [online], [cit. 5.6.2008]. Dostupné z:<<http://www.cliffhouse.com/>>

TĚRANÝ

PŘÍLOHY

TERASY

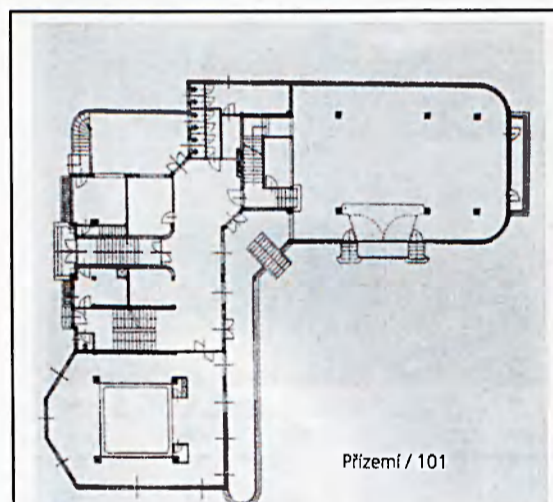
Obr. č. 1 Regulační plán zahradní restaurace a kavárny Terasy.

Obr. č. 2 Pohled na budovu restaurace Terasy z Trilobit baru. Po levé straně je vidět hudební altán.

Obr. č. 3 Hlavní vchod restaurace Terasy.

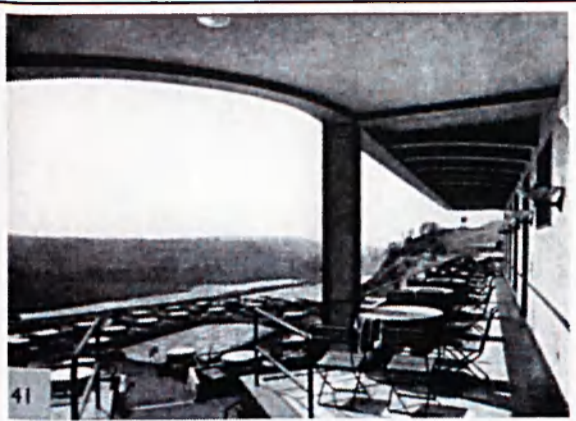
Obr. č. 4 Půdorys přízemí restaurační budovy.

Obr. č. 5 Věž se salony.

Obr. č. 6 Interiér „Francouzské restaurace“.

Obr. č. 7 Pohled na venkovní taneční parket.

Obr. č. 9 Restaurace Terasy od Vltavy.

Obr. č. 11 „Francouzská restaurace“ z venku.

Obr. č. 8 Dnešní vzhled budovy Teras.

Obr. č. 10 Zchátralá část budovy.

Obr. č. 12 Projekt rekonstrukce a dostavby areálu Terasy.

SAN FRANCISCO

Obr. č. 13 Budova restaurace Cliff House
vystavěná v roce 1896 Adolfem Sutrem.

Obr. č. 14 Dům na Ingleside
z dvacátých let.

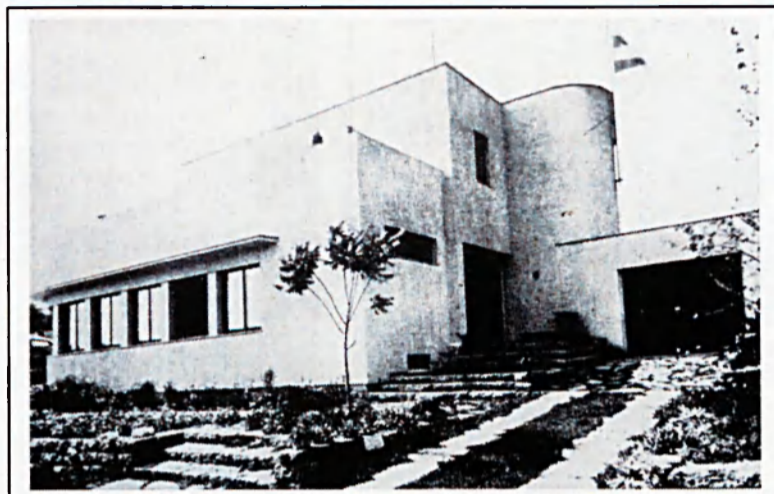

Obr. č. 16 Dnešní podoba domů z dvacátých let.

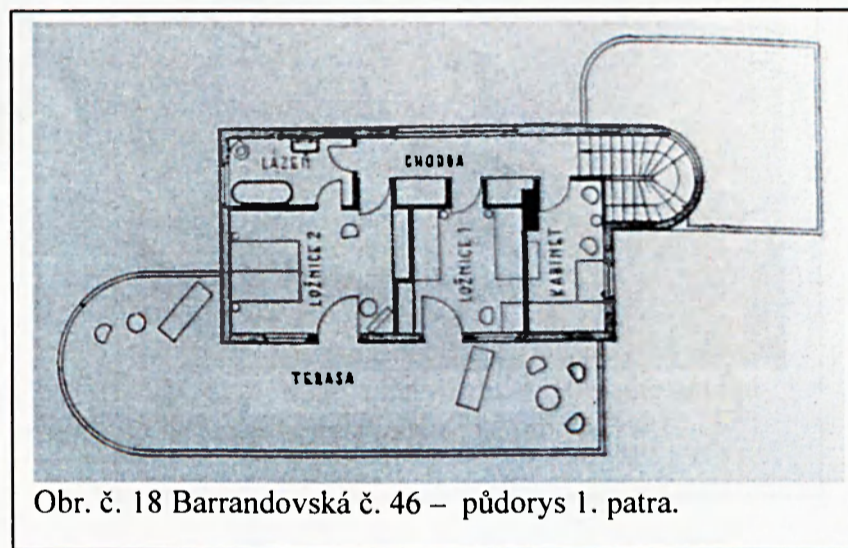

Obr. č. 15 Reklamní poutač na prodej
domu.

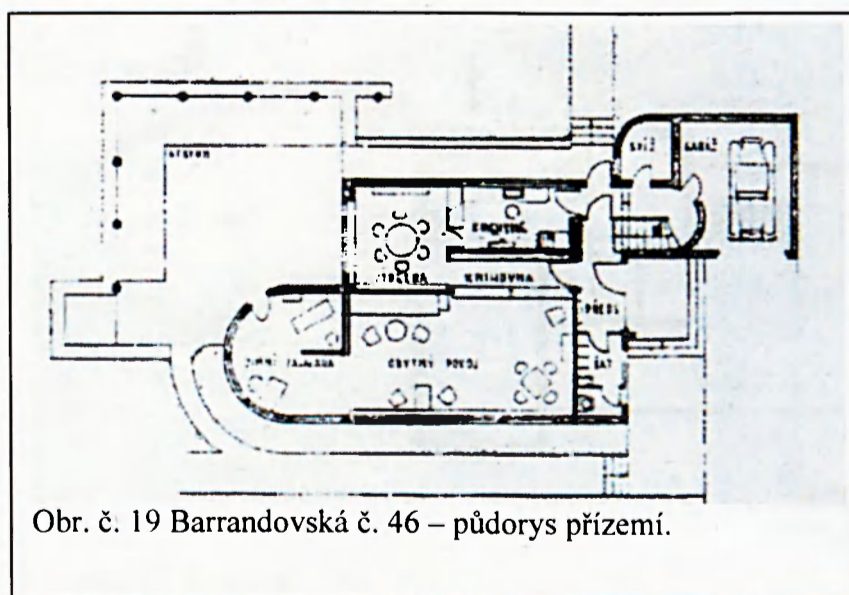
VÝSTAVNÍ VILY

Obr. č. 17 Výstavní vila Barrandovská č. 46.

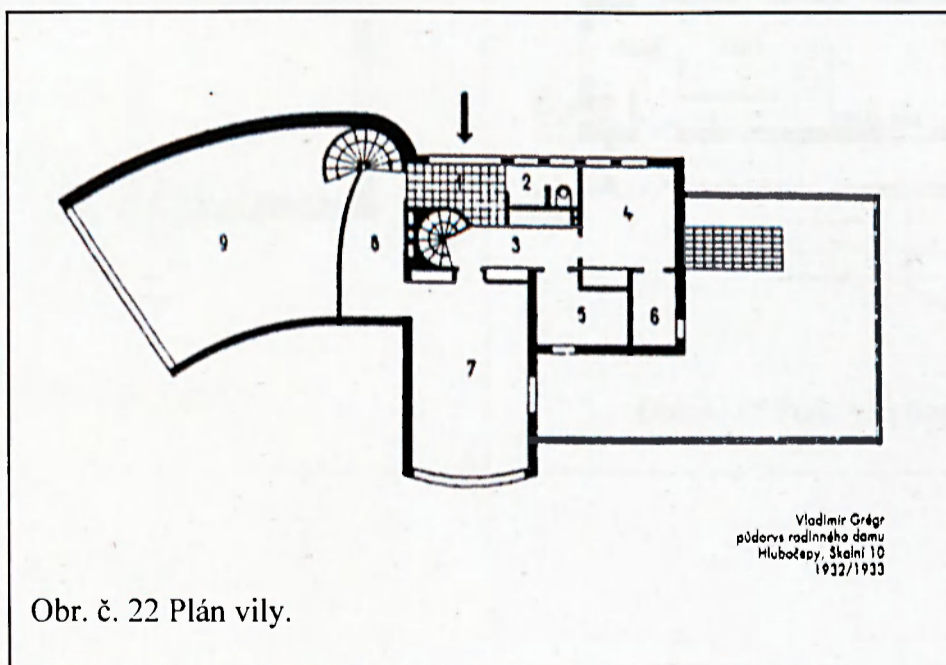

Obr. č. 18 Barrandovská č. 46 – půdorys 1. patra.

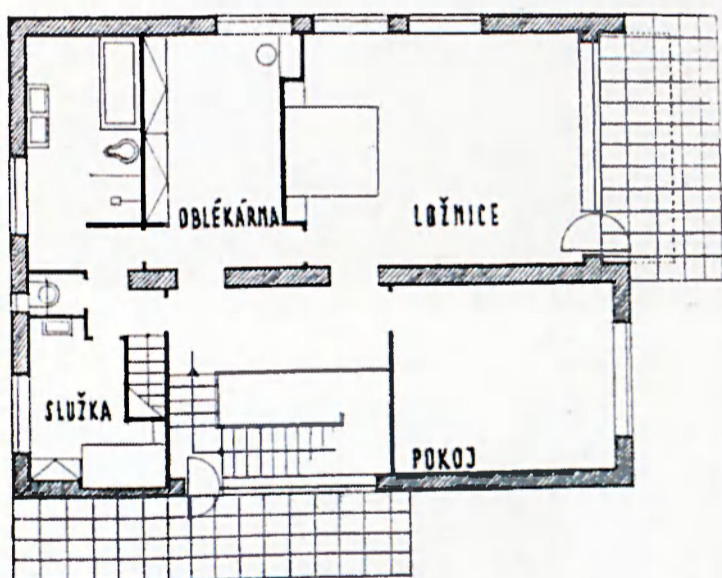
Obr. č. 19 Barrandovská č. 46 – půdorys přízemí.

SKALNÍ

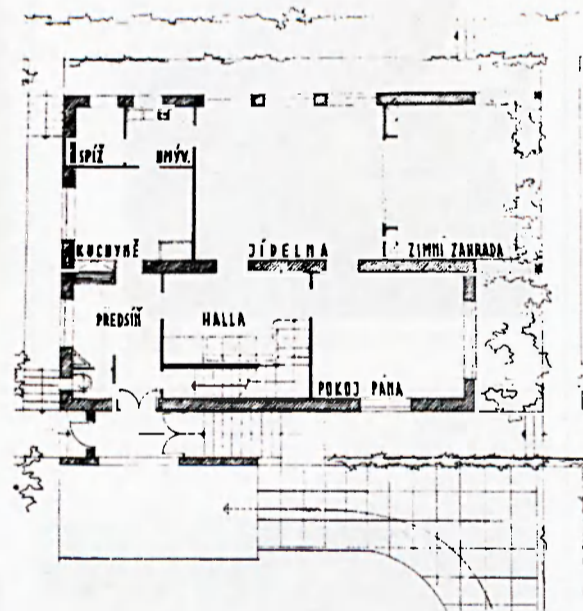

Obr. č. 23 Vila podle návrhu Rudolfa Stockara pro velkoobchodníka s květinami Vodníka v ulici Skalní č. 17.

Obr. č. 24 Půdorys 1. patra.

Obr. č. 25 Půdorys přízemí.

BARRANDOVSKÁ

Obr. č. 26 Vila pro podle návrhu Jaroslava Fragnera.

Obr. č. 27 Vila z ulice Skalní (Skalní č. 16; Barrandovská č. 22).

Obr. č. 28 Jaroslav Fragner

Obr. č. 29 Vila podle návrhu Hermanna Abelese a Lea Mayera v ulici Barrandovská č. 60.

Obr. č. 30 Čelní pohled.

Obr. č. 31 Strupplova vila postavená podle návrhu Vladimíra Grégra, Barrandovská č. 20, Skalní č. 18.

Obr. č. 32 Strupplova vila z boku.

Obr. č. 33 Vila podle návrhu Otakara Štěpánka, Barrandovská č. 11.

Obr. č. 34 Růžičkova vila podle návrhu Vladimíra Grégra, Barrandovská č. 25.

Obr. č. 35 Vila Otakara Riegla rovněž podle návrhu Vladimíra Grégra, Barrandovská č. 31.

FILMAŘSKÁ

Obr. č. 36 Rodinná vila Evžena Kaliny, Filmařská č. 9.

Obr. č. 37 Pohled na ulici Filmařskou s jedinou vilou, vilou rodiny Kalinů.

ATELIÉRY

Obr. č. 38 Meziválečný letecký snímek

Obr. č. 39 Barrandovské ateliéry a třída Na Habrové směrem k centru.

Staveniště na Barrandovské podle stavu dne 8. března 1932.

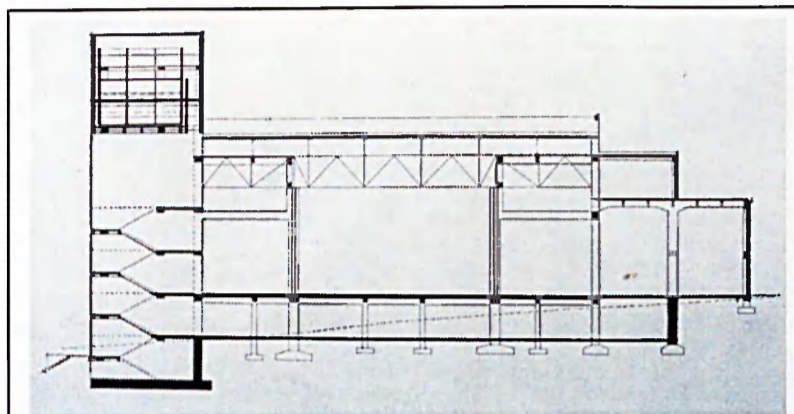
Obr. č. 40 Výstavba střední části a levého křídla budovy.

Obr. č. 41 Pohled z budoucí sítěšní terasy směrem na třídu Na Habrové.

Obr. č. 42 Budova ateliérů z boku.

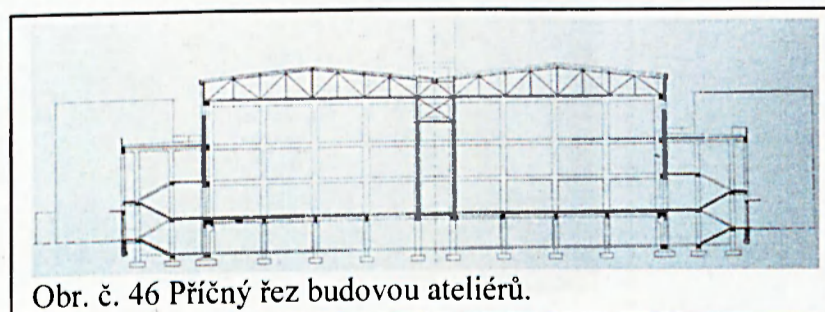
Obr. č. 43 Podélný řez budovou ateliérů.

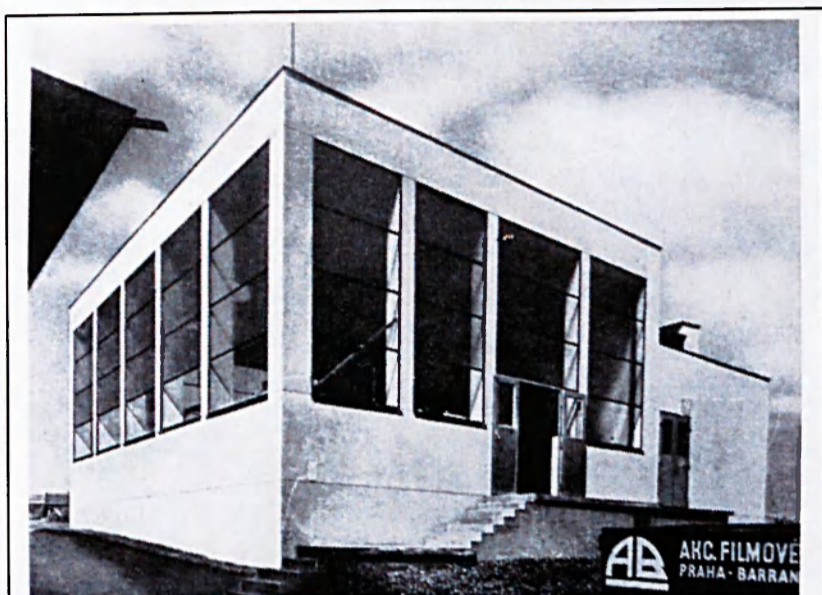
Obr. č. 44 Interiér restaurace U Kouby.

Obr. č. 45 Hlavní budova se středovou věží, v níž je umístěný vodojem.

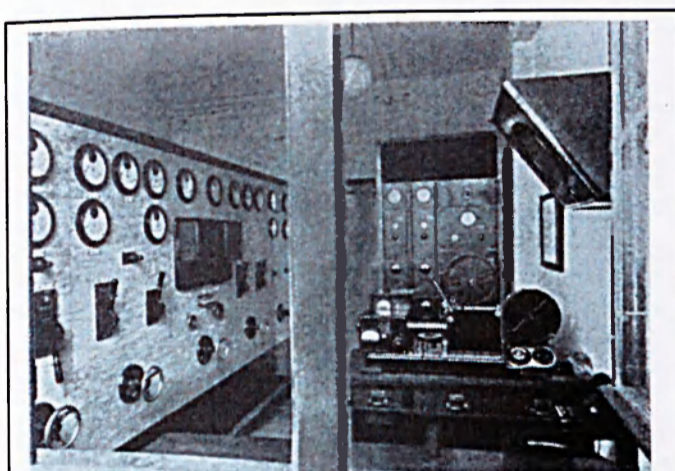
Obr. č. 46 Příčný řez budovou ateliérů.

Obr. č. 47 Strojovna.

Obr. č. 48 Kabina divadla.

Obr. č. 49 Zvuková registrace.

DOBOVÉ REKLAMY

Zajímáte se o parcelu na Barrandově?

Můžeme Vám poradit, jak se máte informovat, abyste se rychle a spolehlivě dověděli vše, co Vás zajímá. Navštivte nás v naší kanceláři (Praha II., Štěpánská 57, Lucerna, mezzanin).

Ukážeme Vám podrobný sádrový model celého území a projektu Barrandova, dle něhož se budete moci rychleji orientovat a poznati polohu a přednosti jednotlivých parcel, než na místě samém. Sdělíme Vám přesné rozměry v úvahu přicházejících parcel.

Pozveme Vás k návštěvě Barrandova, abyste si mohli prohlédnout parcely přímo na místě a poznati povahu terénu, polohu, vyhlídku atd. Sdělíme Vám podrobné všechny potřebné data. Povíte-li nám svoje přání, můžeme Vám poradit ve všem, co se týče koupě i stavby. Můžeme Vám eventuelně doporučit projektanty i stavební firmy, které pracují spolehlivě. Přizpůsobí se Vaším přáním a vyhoví všem požadavkům bytové kultury.

Obstaráme Vám, v případě potřeby, úvěr stavební i hypotekární. Zkrátka: Podáme Vám co nej přesnější informace o všem, co Vás na Barrandově zajímá.

Zdůrazňujeme: Všechny informace, prohlídky atd. jsou pro Vás na-prosto nezávazné.

Prosíme: Zavolejte číslo telefonu 219-41, 42, 43, neb lépe, navštivte nás.

Obr. č. 58 Reklamní poutač pro prodej pozemků v zahradní čtvrti Barrandov.

Obr. č. 59 Titulní strana reklamní brožury obsahující podrobné informace o Barrandově.

Barrandov	je venkov s komfortem velkoměsta.
má čistý vzduch, slunce, klid,	bohatou zelení lesů a káňků,
kouzlo dalekých oborů,	volnost nestísněného prostoru.
Budete bydlet a užívat	v moderní zahradní čtvrti
	všech jejích výhod. Komunikace, parkové cesty, kanalizace, kárenská voda, plyn i elektrika jsou již zavedeny.
Nezapomeňte, že	Barrandov nepodniká korporace, nebo obec, nýbrž soukromý podnikatel, jenž
Vaše spokojenost nejen nyní, ale i v budoucnu,	je nejvyšším cílem.

Obr. č. 60 Dobový reklamní leták.

Barrandov

nové venkovské zastavení v Praze,
na sloužící pro zdravé, příjemné a pohodlné bydlení těm, kteří
chtějí mít v Praze rodný území.

Zadáváte-li se mystickou ústředí a post
slučení sládkou, strážte se s důvěrou na nás. Můžeme Vám nabídnout
všech různých parcel s krásnou vyhlídkou na vlnavé údolí, mezi
stromy, napříč jezeřem, které bude vyhovovat vašim požadavkům
i mětrotkem. Informujte se naše ceny a podmínky i příjmy v
Praze, jsem přemocněn, že u rozhodnete pro Barrandov.

Ujistěte vás, že i pak, až budete a na
byl, učiní vše, co bude v mých možnostech, abyste byli na Barrandov
spokojeni a šťastni.

Ing. Kuchař

Obr. č. 61 Reklamní prospekt.

TERASY NA BARRANDOVĚ

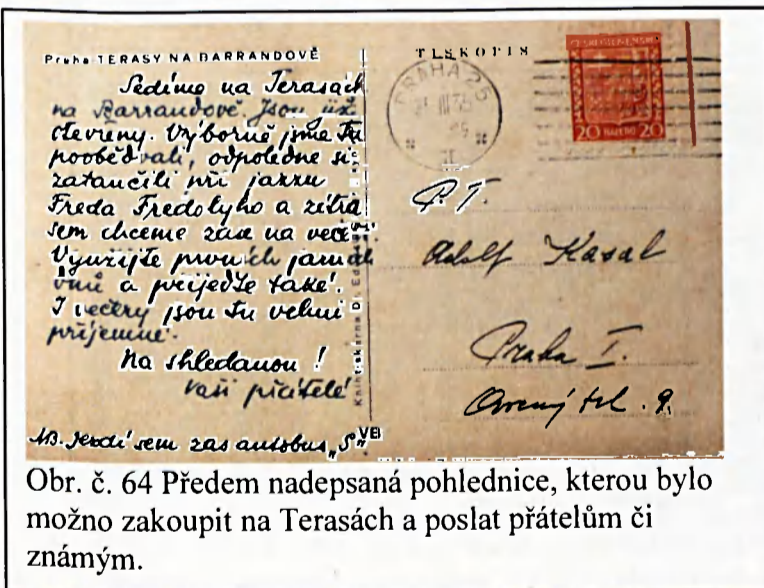
*k otevření
výhledové kavárny a restaurace,
v pátek, 4. října t. r., v 16.50 h.*
Současně bude dokončena část ko-
munikací Barrandova odevzdána
veřejné dopravě. Od 18. hodiny jsou
terasy, kavárna i restaurace při-
stupny širší veřejnosti.

*K dopravě na Barrandov jsou pro zvané náv-
štěvníky k dispozici autobusy, odjíždějící v 16 h.
z Tylova náměstí u Nár. divadla.*

*Pro eventuelní informace volejte laskavě
telefon. číslo 82308.*

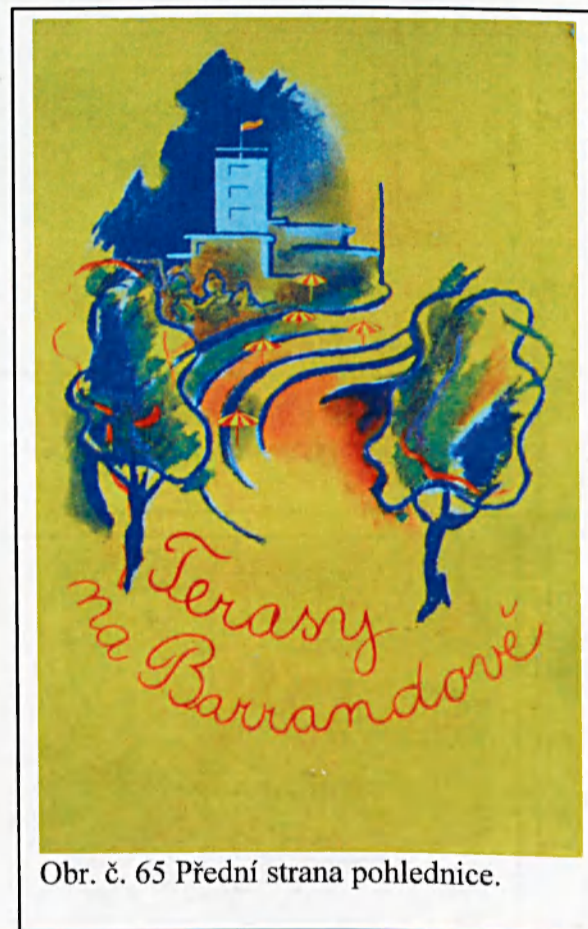
Obr. č. 62 Pozvánka na slavnostní otevření
zahradní restaurace a kavárny Terasy.

Obr. č. 64 Předem nadepsaná pohlednice, kterou bylo
možno zakoupit na Terasách a poslat přátelům či
známým.

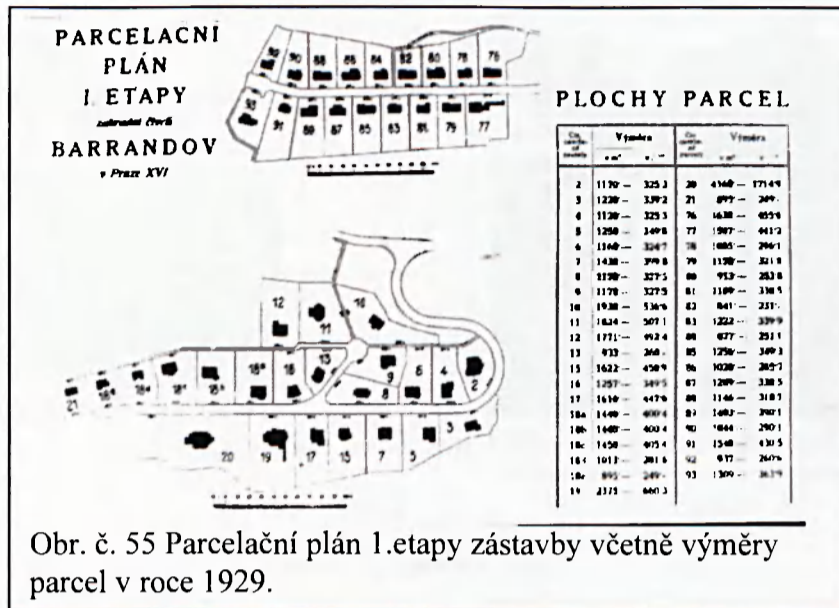

Obr. č. 63 Dobový plakát.

Obr. č. 65 Přední strana pohlednice.

MAPY

Obr. č. 55 Parcelační plán I. etapy zástavby včetně výměry parcel v roce 1929.

Obr. č. 56 Plán zástavby zahradní čtvrti Barrandov v roce 1930. (V plánu jsou vyznačeny i jednotlivé etapy výstavby.)

Obr. č. 57 Upravený plán výstavby na konci roku 1931. (V plánu se již počítá s výstavbou filmových ateliérů, pozměněná je i výstavba činžovních blokových domů na začátku ulice Na Habrové).

VILY – NA HABROVÉ (Lumièrů)

Obr. č. 50 Vila rodiny Zimových v ulici Na Habrové č. 25, dnes Lumièrů č. 25.

Obr. č. 51 Vila rodiny Černých, Lumièrů č. 26.

POD HABROVOU

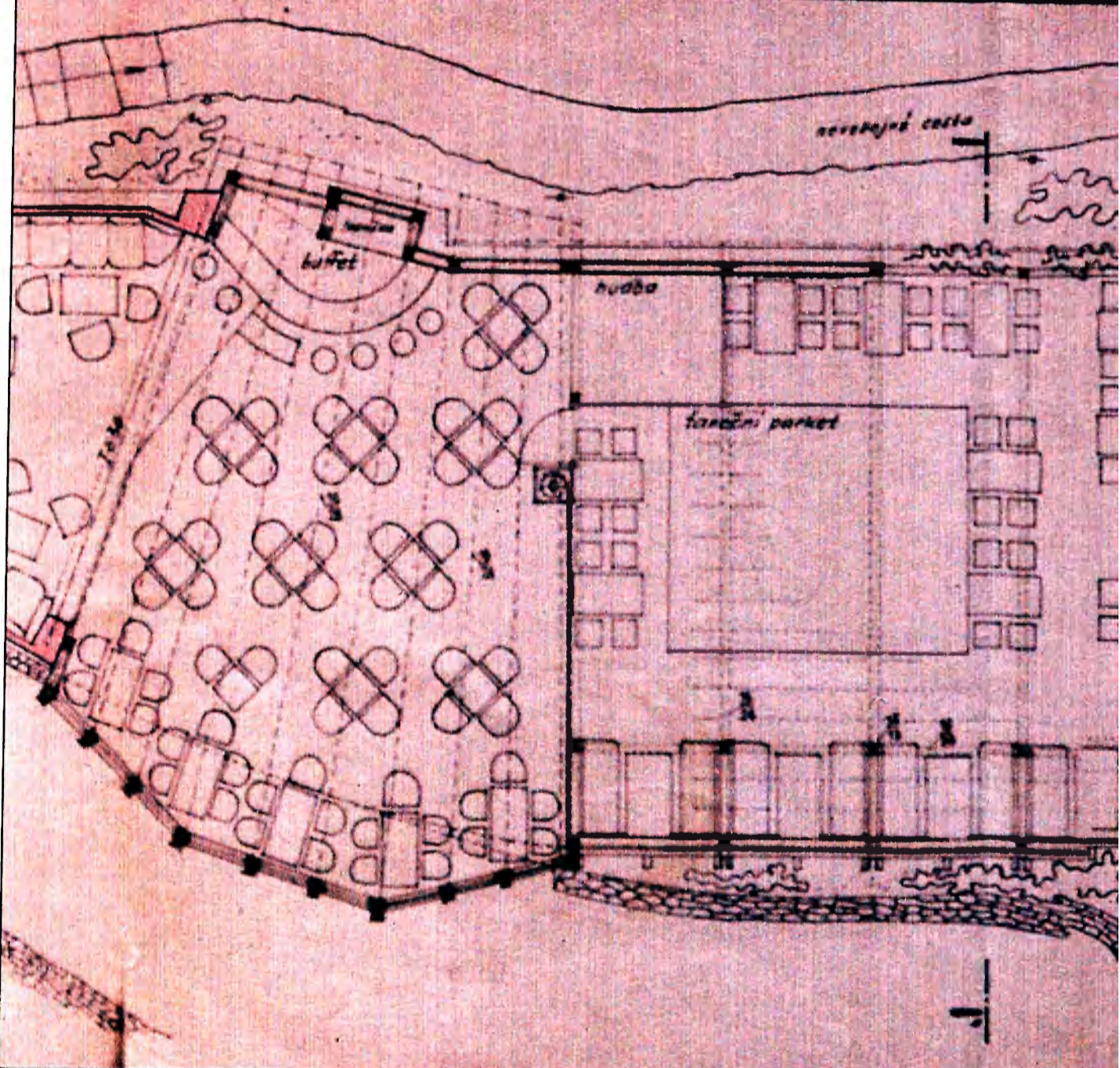
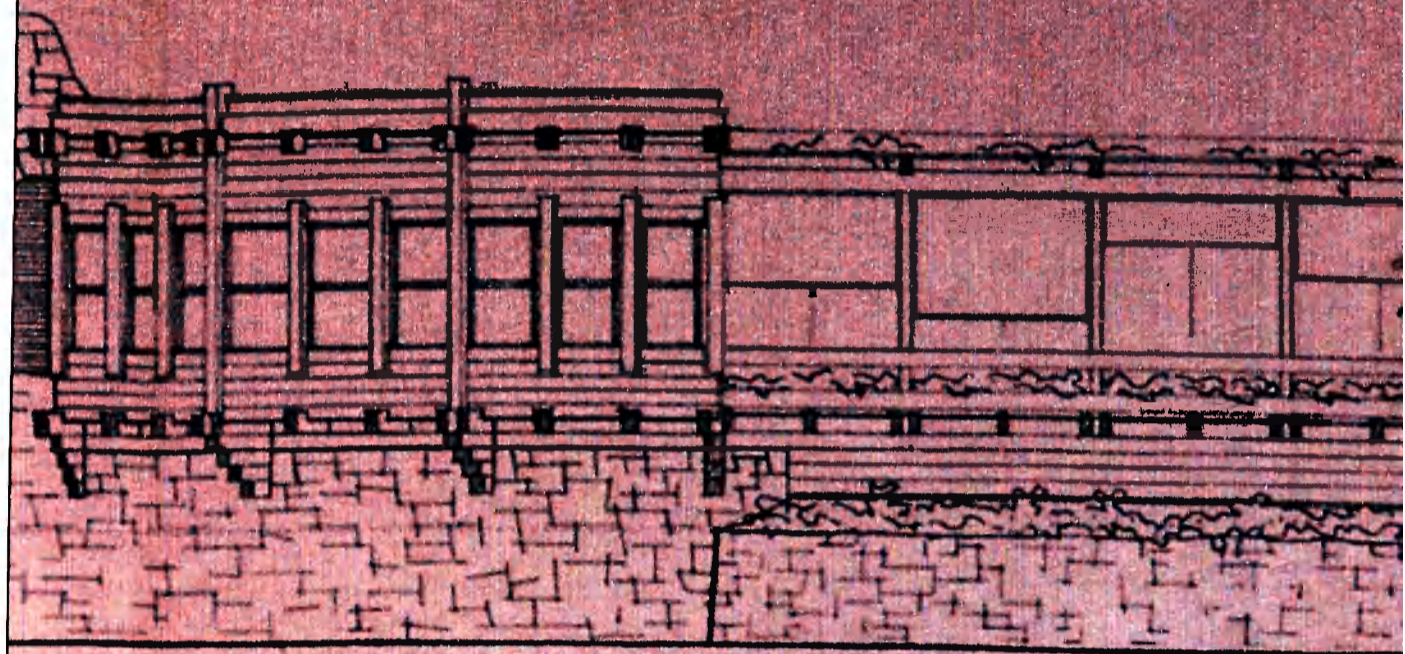
Obr. č. 52 Vila podle návrhu Rudolfa Bettelheima, Pod Habrovou č. 15.

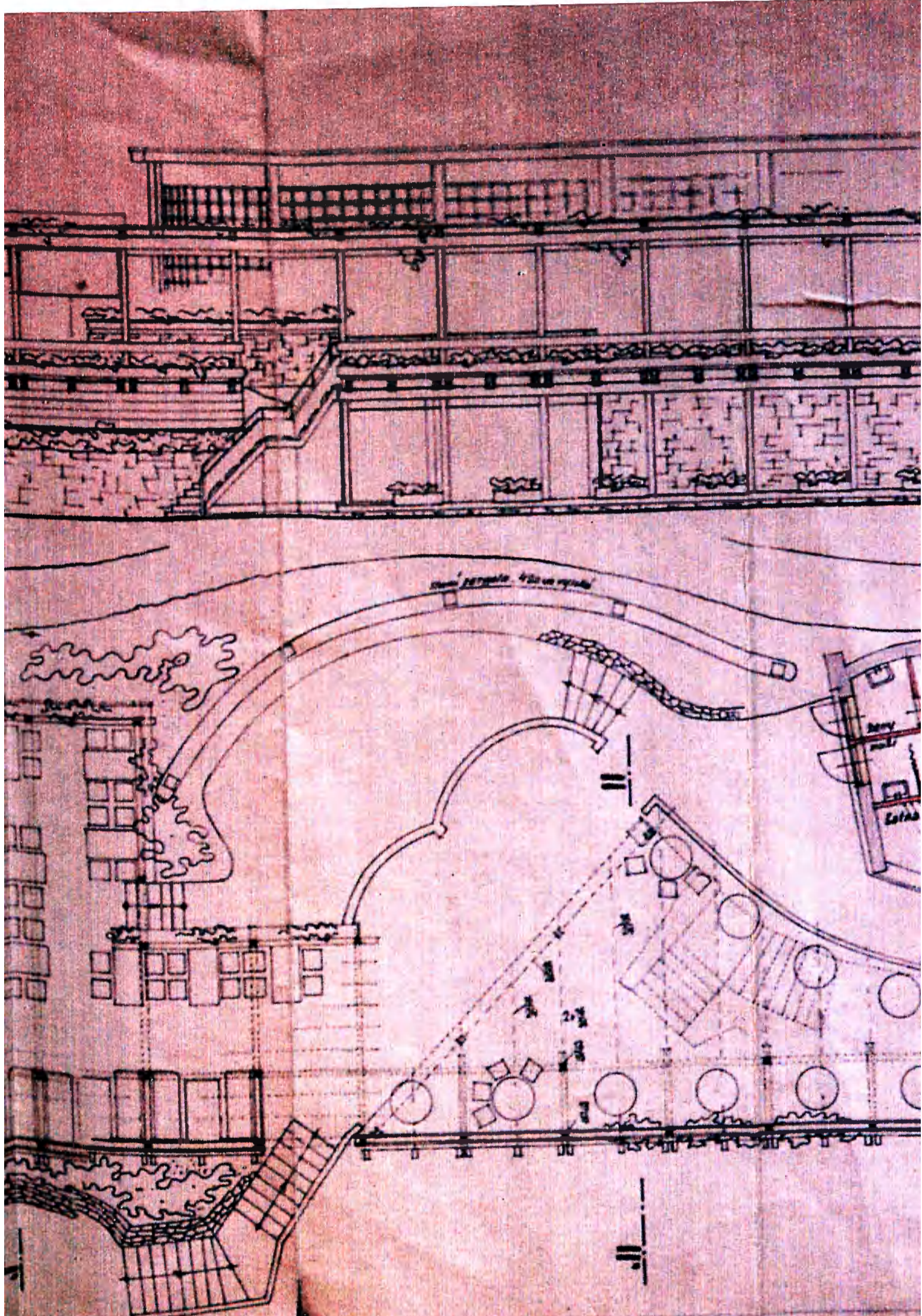

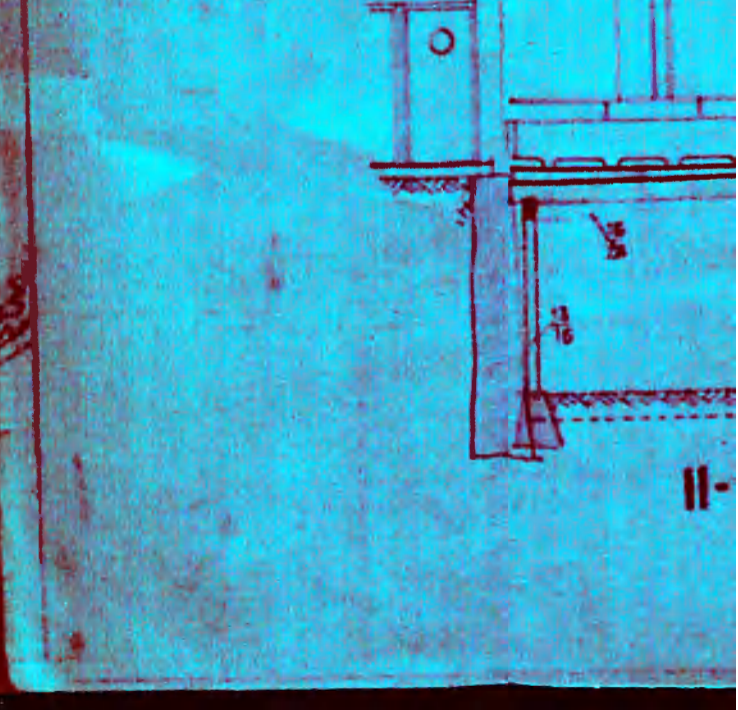
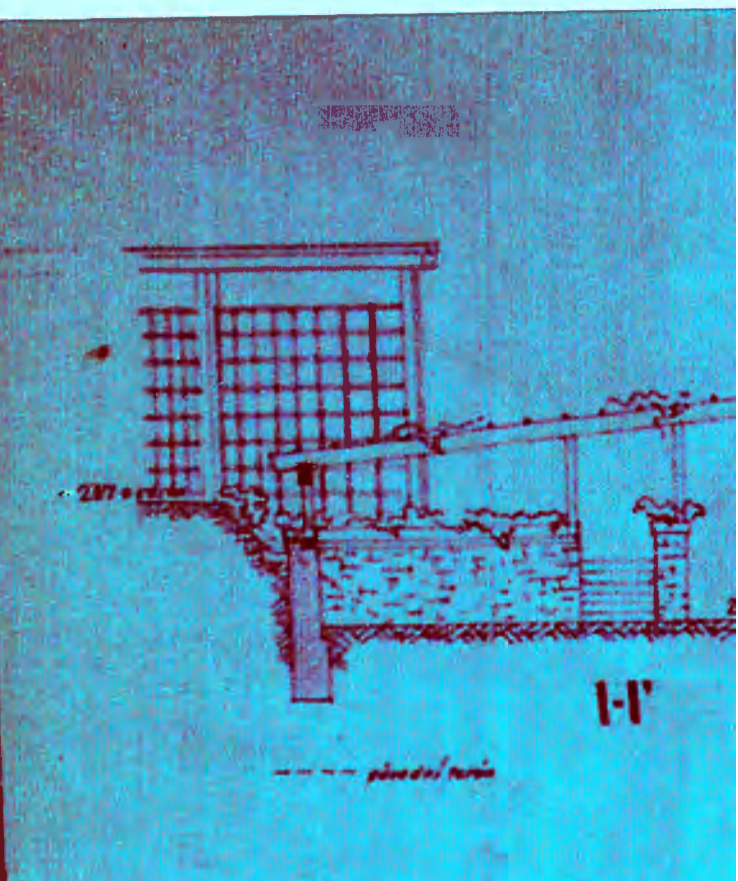
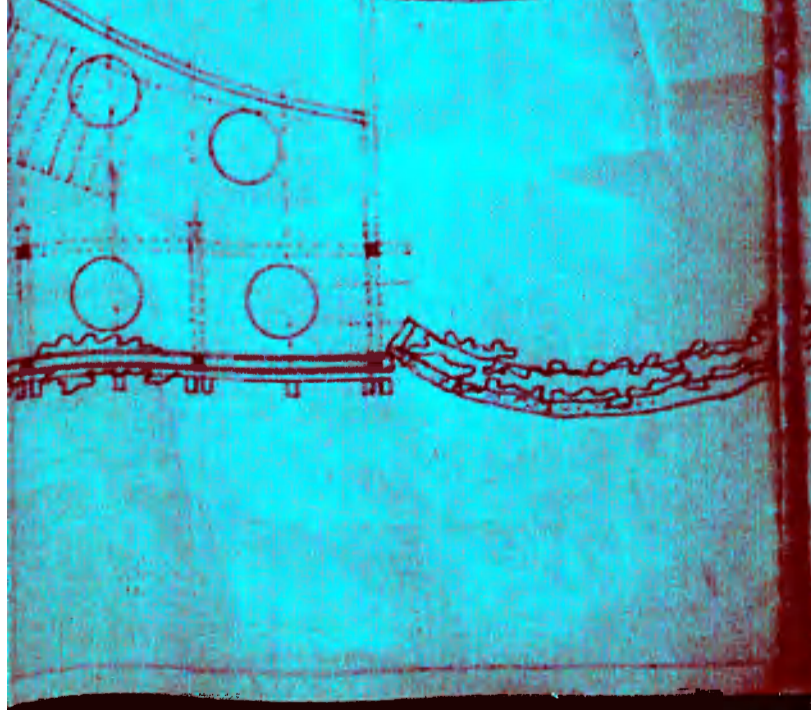
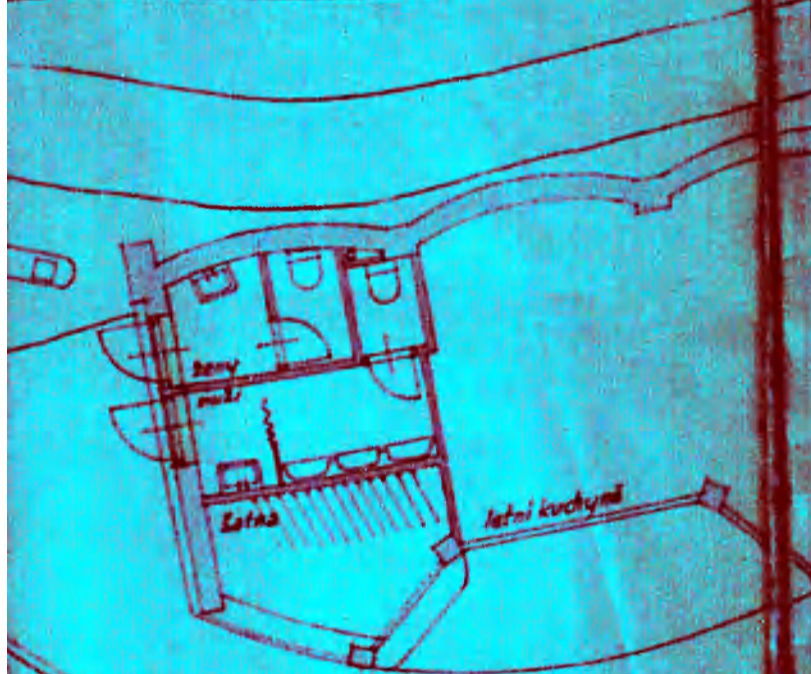
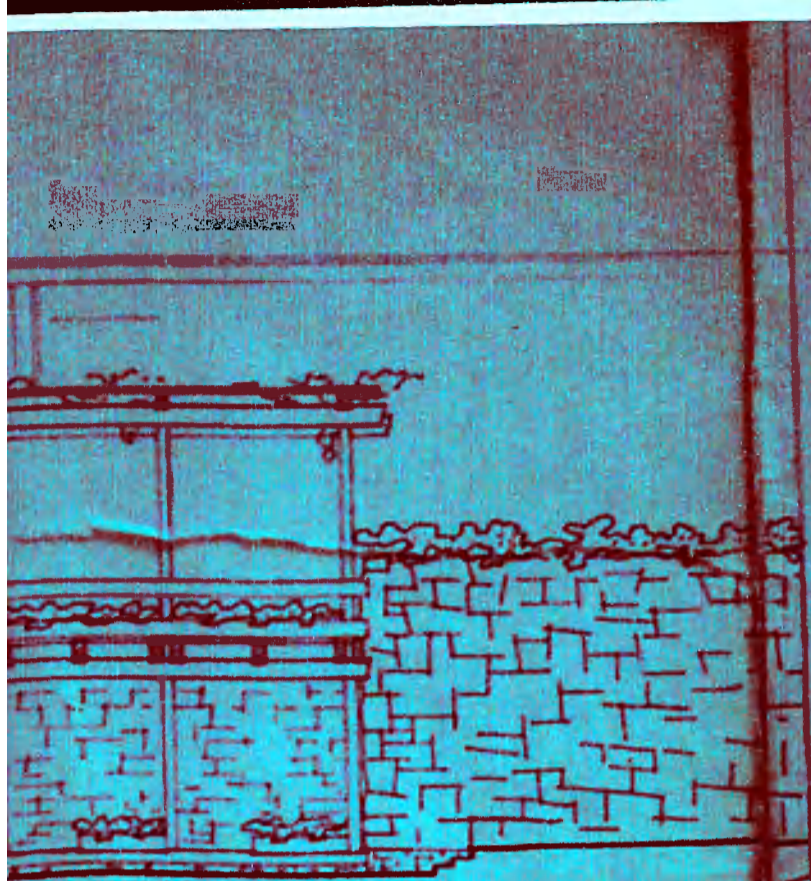
Obr. č. 53 Pod Habrovou č. 12, vila vystavěná podle návrhu Aloise Houby.

Obr. č. 54 Vila vzniklá rovněž podle návrhu Aloise Houby, Pod Habrovou č. 14.

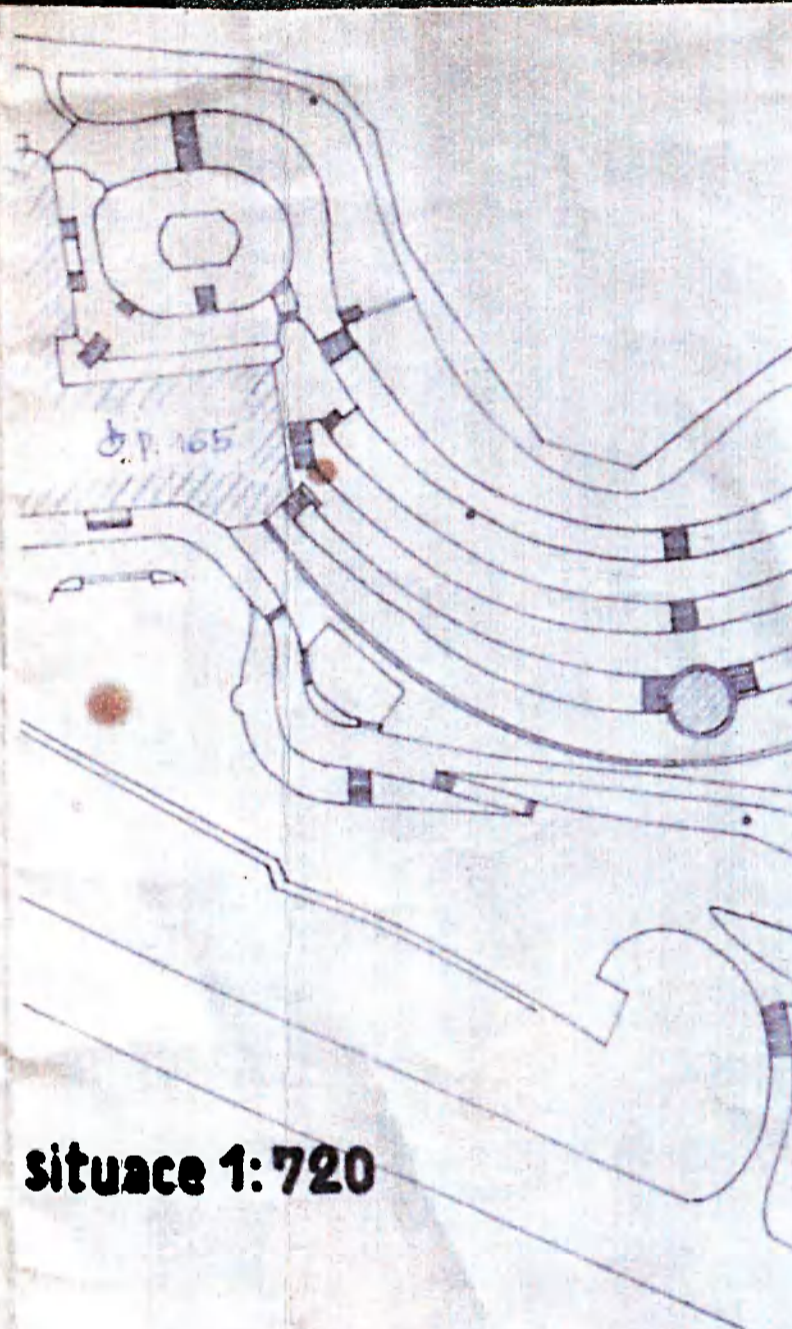
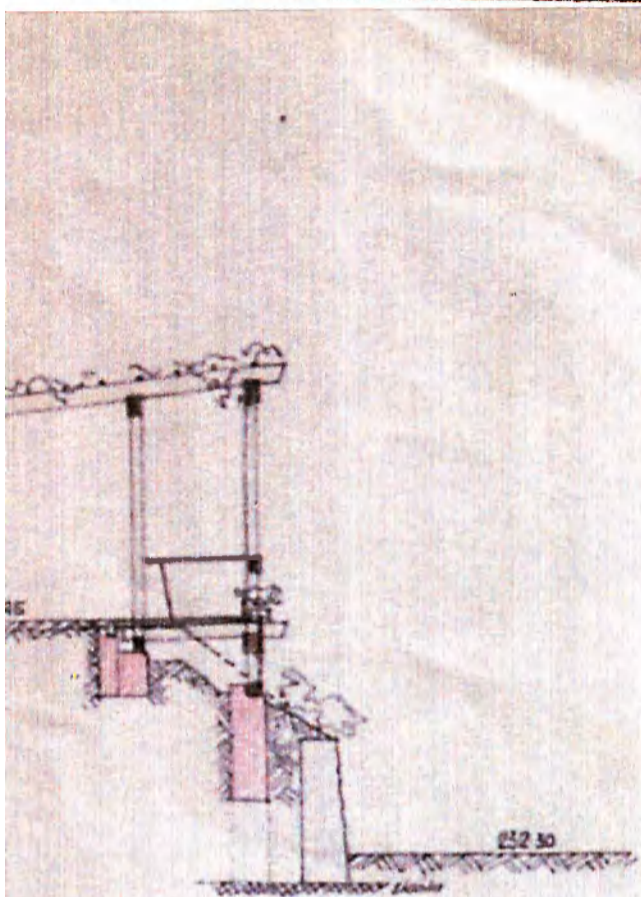

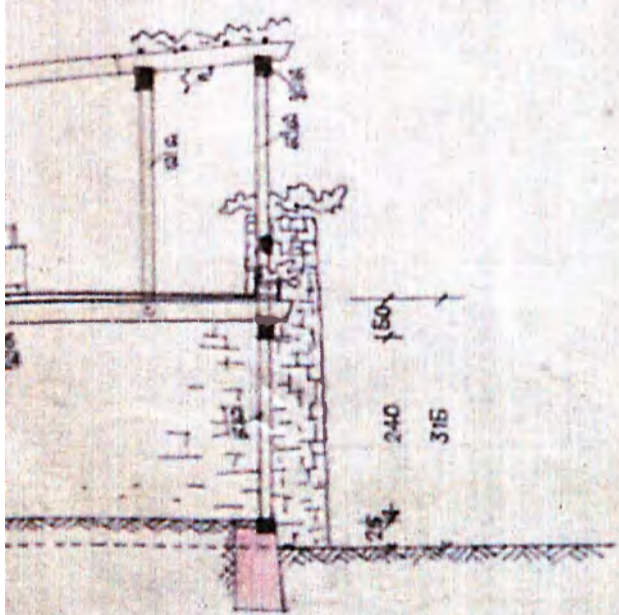
I-I'

rozq

II-

situace 1:720

projekt:

DR. VLAD. GREER
ARCHITKT
BAMBAK, KAMENK 2, TEL. 31640

Waldzeig

provede:

VACLAV ČERNÝ
STAVITEL

*Průmyslová ul. 1160
V. Černý
Smilov*

**Provisorní zahradní a teras
při restauračních podnicích**

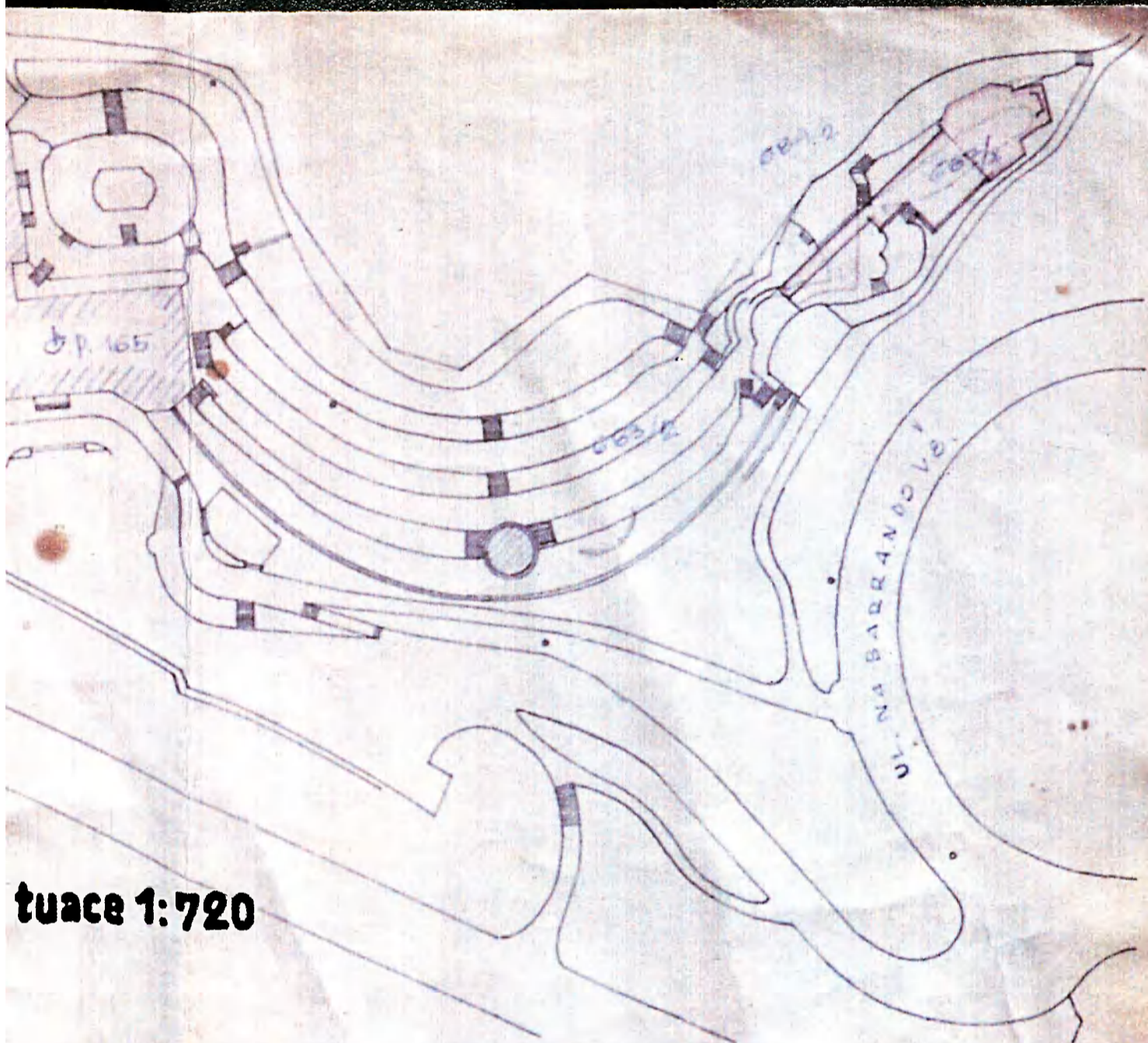
Hlubočapy - Barrandov, Ter

čís. kat. 683/2

1. IV. 1936.

1:100, si 1:720

půdorys, pohle

stavební situace 1:720

projekt:

B. VLAD. GREER
 ARCHITKT
 M. H. KAMKAR 2, IV. 21643
Mladý

provedl:

VÁCLAV ČERNÝ
 STAVITEL
 PRAHA XV, Štěpánův ul. 706
V. Černý
Stavitel

stavebník:

Ing. Vlad. Havl

**Provisorní zahradní a terasní úpravu
 při restauračních podnicích bratři M. a V. Havlů.**

Hlubočepy - Barrandov, Terasy
čís. kat. 683/2

1. IV. 1936.

1:100, sí 1:720

půdorys, pohled, řezy (2) a situace 1:720

S